

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์
กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย

นางสาวจุฑารัตน์ ประเสริฐ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาโทศาสตร

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI ELDERLIES' LINE APPLICATION CONSUMPTION BEHAVIOR,
SELF-PERCEPTION AND RELATIONS WITH OTHERS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) Program in Communication
Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและ

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย

โดย

นางสาวจุฑารัตน์ ประเสริฐ

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์เมตตา วิวัฒนานุกูล

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทฉบับนี้

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์เมตตา วิวัฒนานุกูล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

จุฑารัตน์ ประเสริฐ : พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย (THAI ELDERLIES' LINE APPLICATION CONSUMPTION BEHAVIOR, SELF-PERCEPTION AND RELATIONS WITH OTHERS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.เมตตา วิวัฒนานุกูล, 159 หน้า.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ออปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ออปพลิเคชันไลน์กับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยเป็นการวิจัยแบบสหวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้สูงอายุใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล สื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้อง และคนในครอบครัว เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุด โดยมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ในการสื่อสารกับบุคคลอื่น และในการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด คือ มีค่าเฉลี่ย 2.54 2.90 และ 2.75 ตามลำดับ
2. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้สูงอายุมีการรับรู้ตนเองเชิงบวกในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.97
3. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้สูงอายุมีการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัวอยู่ในระดับสูงทั้งสองกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 และ 4.09 ตามลำดับ

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5684659428 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS: KEY WORD: THE ELDERLY, LINE APPLICATION, SELF-PERCEPTION, RELATIONS WITH OTHERS

JUTARAT PRASERT: THAI ELDERLIES' LINE APPLICATION CONSUMPTION BEHAVIOR, SELF-PERCEPTION AND RELATIONS WITH OTHERS. ADVISOR: ASSOC. PROF.METTA VIVATANANUKUL, 159 pp.

This research aims to study Thai elderlies' Line application consumption behavior, correlation between their usage of Line application and self-perception and the correlation between their usage of Line application and relations with others. This study is conducted by multi-methodology research using survey questionnaires with 400 male and female elderlies aged above 60 years old, and an in-depth interview with 12 elderly age above 60 years old living in Bangkok.

The results show that

1. The elderly use “personal chat” function to communicate with relatives, descendants and family members about daily news and events. Frequency of using each function for communicating with others and for all purposes is at medium level with means of 2.54 2.90 and 2.75 respectively.

2. Line application consumption behavior of the elderly is found to have statistically significant relationship with level of their positive self-perception. Means of their positive self-perception is 3.97.

3. Line application consumption behavior of the elderly is found to have statistically significant relationship with level of their positive relationship with others. Means of their positive relationship with both family members and other people is at high level, which is 4.26 and 4.09 respectively.

Field of Study: Communication Arts

Student's Signature

Academic Year: 2014

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะไม่สามารสำเร็จลุล่วงได้ หากขาดผู้ให้ความอนุเคราะห์ทั้งหมดที่ผู้วิจัยจะกล่าวในลำดับต่อไปนี้

อันดับแรก ขอขอบพระคุณ นายสมภพ ประเสริฐ และนางวรรณภา ประเสริฐ ผู้เป็นบิดา มารดา ที่คอยช่วยเหลือดูแลทั้งทางด้านวิชาการและด้านชีวิต โดยเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ช่วยดูแลเอาใจใส่สุขภาพ และเป็นกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ให้กับลูก

ขอพระขอบคุณท่าน รศ.เมตตา วิวัฒนานุกูล ผู้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ และให้ความอนุเคราะห์ในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยชี้แนะแนวทาง สั่งสอนให้แก้ไขปรับปรุงผลงานได้สำเร็จลุล่วง ท่านเป็นอาจารย์ที่น่ารักและมีความเมตตาลูกศิษย์อย่างแท้จริง

ขอขอบคุณ พี่น้อง เพื่อนฝูง ที่ให้ความช่วยเหลือทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้ผู้วิจัยมีสติคิดทำการต่างๆ รวมถึงมีกำลังใจที่จะทำผลงานชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม

ขอขอบคุณ ผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยทุกท่านจะเป็นส่วนหนึ่งของการให้องค์ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลที่ต้องการศึกษา ซึ่งถือเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่ง

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทำผลงานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จลุล่วง มองย้อนกลับไปเห็นถึงอุปสรรคและปัญหามากมาย จวบจนตอนนี้ฝ่าฟันและผ่านปัญหาต่างๆ มาได้ เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลทั้งหมดที่กล่าวถึง ทำให้ได้เรียนรู้ว่า การจะก้าวผ่านอุปสรรคนั้น นอกจากความพยายามของตนเองแล้ว การมีมิตรที่ดี อาจารย์ที่ดี และครอบครัวที่อบอุ่นนั้นเป็นสิ่งอันประเสริฐยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณจากใจ ที่ทุกท่านเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จอันยิ่งใหญ่

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ต
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ปัญหาคำถามวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	10
ความหมายและคุณลักษณะของผู้สูงอายุ.....	10
การเปลี่ยนแปลงของวัยผู้สูงอายุ.....	14
ความต้องการของผู้สูงอายุ.....	18
ทฤษฎีสังคมวิทยาผู้สูงอายุ (Social Theory of Aging).....	20
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชัน.....	29
แนวคิดเรื่องสื่อโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชัน (application).....	32

ประวัติและคุณสมบัติแอปพลิเคชันไลน์ (Line Application)	34
แนวคิดเรื่องการรับรู้ตนเอง(Self-Concept)	38
ความหมายของ ตัวตน (Self) และการรับรู้ตนเอง (Self-Concept)	38
แนวคิดเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self Perception)	40
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)	48
แบบทดสอบวัดความพึงพอใจในชีวิต Life Satisfaction Index A (LSIA).....	53
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่าง	55
วิธีการสุ่มตัวอย่าง	56
วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการวิจัย	67
ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์.....	67
วัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ.....	74
วัตถุประสงค์ที่2: เพื่อศึกษาการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์.....	122
วัตถุประสงค์ที่ 3: เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุ.....	128
วัตถุประสงค์ที่ 4: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ.....	139
วัตถุประสงค์ที่ 5: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการสร้าง ความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุ	141

รายการอ้างอิง	145
ภาคผนวก.....	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	159

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4. 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	67
ตารางที่ 4. 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	68
ตารางที่ 4. 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	69
ตารางที่ 4. 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ	69
ตารางที่ 4. 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการทำงานอยู่ในปัจจุบัน	70
ตารางที่ 4. 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบัน หรืออาชีพที่เคยทำก่อนเกษียณ	70
ตารางที่ 4. 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน.....	71
ตารางที่ 4. 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน..	72
ตารางที่ 4. 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผู้ที่สภาพความเป็นอยู่.....	73
ตารางที่ 4. 10แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานที่พักอาศัยอยู่ใน ปัจจุบัน	73
ตารางที่ 4. 11 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	74
ตารางที่ 4. 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ	75
ตารางที่ 4. 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ.....	76
ตารางที่ 4. 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา	77
ตารางที่ 4. 15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ	78
ตารางที่ 4. 16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ	79

ตารางที่ 4. 17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน ประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่	82
ตารางที่ 4. 18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาในการใช้งาน แอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน.....	83
ตารางที่ 4. 19 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ	84
ตารางที่ 4. 20 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนก อายุ.....	85
ตารางที่ 4. 21 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา.....	86
ตารางที่ 4. 22 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ	87
ตารางที่ 4. 23 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ	88
ตารางที่ 4. 24 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อ วัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่	89
ตารางที่ 4. 25 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความถี่ในการใช้งาน แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	90
ตารางที่ 4. 26 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม เพศ.....	90
ตารางที่ 4. 27 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม อายุ.....	91
ตารางที่ 4. 28 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม ระดับการศึกษา.....	92
ตารางที่ 4. 29 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม สถานภาพ	93

ตารางที่ 4. 30 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม อาชีพ.....	94
ตารางที่ 4. 31 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่.....	95
ตารางที่ 4. 32 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์	96
ตารางที่ 4. 33 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคล อื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ จำแนกตาม เพศ.....	97
ตารางที่ 4. 34 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับ บุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ.....	98
ตารางที่ 4. 35 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคล อื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา.....	99
ตารางที่ 4. 36 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคล อื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ.....	100
ตารางที่ 4. 37 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคล อื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนก คือ อาชีพ.....	101
ตารางที่ 4. 38 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคล อื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ สภาพ ความเป็นอยู่.....	102
ตารางที่ 4. 39 เปรียบเทียบ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนก ตามความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ	104
ตารางที่ 4. 40 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ จำแนกตาม เพศ.....	105
ตารางที่ 4. 41 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชัน ไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ	106
ตารางที่ 4. 42 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชัน ไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา	107

ตารางที่ 4. 43 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ	109
ตารางที่ 4. 44 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ	111
ตารางที่ 4. 45 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่.....	113
ตารางที่ 4. 46 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ ในมิติต่างๆ.....	122
ตารางที่ 4. 47 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว ของผู้สูงอายุไทย	128
ตารางที่ 4. 48 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ครอบครัวของผู้สูงอายุ.....	130
ตารางที่ 4. 49 แสดงการเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์	133
ตารางที่ 4. 50 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทย	139
ตารางที่ 4. 51 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว	141
ตารางที่ 4. 52 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว	143

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ 2. 1 อัตราการเพิ่มประชากรรวม เปรียบเทียบกับประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2553 – 2583.....	28
แผนภาพที่ 2. 2 การอยู่อาศัยของประชากรสูงอายุ จำแนกตามที่อยู่อาศัย พ.ศ.2550 และ พ.ศ. 2554.....	28
แผนภาพที่ 2. 3 แสดงมิติต่างๆ ของการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง.....	45

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีการรายงานตัวเลขการคาดการณ์จำนวนประชากรของประเทศไทยในช่วงอายุต่างๆ จากสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555)ว่าระหว่างปีพ.ศ.2553 (ค.ศ. 2010) –พ.ศ.2583 (ค.ศ. 2040) สัดส่วนของประชากรวัยเด็ก(อายุน้อยกว่า 15 ปี) และวัยแรงงาน(อายุ15-59 ปี)มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุ(อายุ60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.2 ใน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) เป็นร้อยละ 32.1 ใน พ.ศ.2583 (ค.ศ. 2040) ซึ่งเมื่อเทียบเป็นดัชนีการสูงวัยในประเทศ ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยมีดัชนีการสูงวัย* อยู่ที่83.1 สูงสุดเป็นอันดับสองในอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ โดยตามท้องที่การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดค่านิยามไว้ว่า “ประเทศใดมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสัดส่วนเกินร้อยละ10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือได้ว่าประเทศนั้นๆก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ(Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ” (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) สิ่งนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้มีสาเหตุมาจากการลดลงของทั้งอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรในประเทศ (Knodel and Chayavan, 2008 อ้างถึงใน ธาตรี ได้ฟ้าพูล, 2557)

จากแนวโน้มจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทยนั้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาพรวมของประเทศ อาทิเช่น การวางแผนนโยบายต่างๆ ของทางภาครัฐและเอกชน เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงเมื่อกลุ่มผู้สูงอายุกำลังกลายมาเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้ ความสำคัญของผู้สูงอายุนั้นมิใช่เพียงจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งหน่วยใหญ่ในสังคมทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่ต้องหันมาสำคัญ รวมถึงหน่วยเล็กๆ อย่างลูกหลานและบุคคลในครอบครัวก็ควรจะต้องตระหนักถึงและมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลและการปฏิบัติตนกับผู้สูงอายุ

* ดัชนีการสูงวัยเท่ากับ ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป หารด้วยประชากรอายุน้อยกว่า 15 ปี คูณด้วย 100 หากดัชนีการสูงวัยต่ำกว่า 100 หมายถึง ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยกว่าประชากรอายุ 15 ปี และหากมีค่ามากกว่า 100 หมายถึง ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากกว่าประชากรอายุ 15 ปี

เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ลดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง และไม่เป็นปัญหาสังคมต่อไป

ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุนั้นเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆ การมองเห็น การได้ยิน ระบบสมองและความจำ บุคลิกภาพ รวมไปถึงเรื่องของพลังกำลังในการทำงานหรือกิจกรรมในชีวิตประจำวัน (อุบลรัตน์ เฟิงสเถียร, 2551) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เช่น การเกษียณอายุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเฉียบพลัน การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากหัวหน้าครอบครัวมาเป็นผู้พึ่งพาอาศัย ทำให้รู้สึกสูญเสียอำนาจ การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การอยู่ร่วมกับปู่ย่าตายายและเครือญาติลดน้อยลง ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น พบกับการสูญเสียคู่ครอง ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท เป็นต้น ผู้สูงอายุบางคนจะคิดว่าตนเองไร้ค่า ไร้ความสามารถ มองภาพตนเองในเชิงลบ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตนเองและสภาพแวดล้อมได้ จึงส่งผลทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตต่ำจนอาจจะเกิดผลร้ายต่อจิตใจทำให้เกิดปัญหาทางจิตขึ้นได้ (บัณฑิต เคียงธนสมบัติ, 2547) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้คำว่า “ผู้สูงอายุ” จะถูกนิยามความหมายไว้อย่างชัดเจน จากในเชิงชีววิทยาหรือเชิงกายภาพซึ่งกำหนดผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ หรือการบ่งชี้ลักษณะสำคัญของผู้สูงอายุโดยถือเป็นผู้ที่เกษียณอายุทางร่างกายและจิตใจ อาทิเช่น ฮัลท์และดัช ได้สรุปว่าวัยผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่ไม่สามารถจะควบคุมตนเองหรือควบคุมตนเองได้น้อยที่สุดในด้านการทำงานของอวัยวะร่างกาย บทบาทสังคม และด้านความสามารถในการปรับตัว (Hultschand Deutsch, 1981 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ เฟิงสเถียร, 2551) แต่ในเชิงสังคมศาสตร์นั้น คำว่าผู้สูงอายุไม่ได้มีข้อกำหนดที่ตายตัวเช่นเดียวกับกฎเกณฑ์เชิงชีววิทยา เนื่องจากเป็นเรื่องของรู้สึกนึกคิด ทศนคติ รวมไปถึงค่านิยมของผู้สูงอายุและบุคคลอื่นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ดังนั้นเกณฑ์กำหนดความหมายและจำแนกผู้สูงอายุนั้นจึงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของแต่ละสังคม โดยแคทเทล (Cattell, 1950 อ้างถึงใน ศิรารงค์ ทับสายทอง, 2530) ได้แสดงความคิดเห็นในด้านการพัฒนาการของวัยชราว่า

“คนสูงอายุไม่จำเป็นต้องขาดความเชื่อมั่นในตนเองหรือรู้สึกว่ามีกำลังความสามารถ และไม่จำเป็นต้องเกิดความรู้สึกไม่มีความสุขด้วยการมีความวิตกกังวล โดยความเป็นจริงแล้วมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่ยังเป็นผู้มีความสามารถ มีกำลัง มีความพอใจกับสถานภาพของเขา และมีความคล้อยแคล้วว่องไวในการทำกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น การพิจารณาจึงควรประเมินความเป็นจริงทางกำลังกายกำลังใจ และความบกพร่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อหาประสิทธิภาพอื่นๆ เราต้องเปลี่ยนความคิดที่ว่าผู้สูงอายุเปรียบเสมือน “ไม้ใกล้ฝั่ง” เป็น

ความคิดใหม่ที่ว่า เป็นระยะของ “ปีทอง” (golden years) เป็นดอกไม้ที่มีคุณค่ามีความรุ่งเรือง แจ่มใสโดยปราศจากความโหดร้าย”

ผู้สูงอายุที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลง หากปรับตัวได้ดีและสังคมรอบข้างช่วยเหลือ เช่น ให้กำลังใจ ให้การยอมรับนับถือ ผู้สูงอายุก็จะมีภาวะทางจิตใจที่ดี พฤติกรรมการแสดงออกเป็นไปในทางพึงพอใจในตนเอง อารมณ์ดี และแสวงหาความสงบ (อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์, 2551)

สำหรับความการรับรู้ตนเองและพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จากงานวิจัยของมาลี เลิศมาลีวงศ์ และสุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค (2538) ที่ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ความสามารถในการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มสมาชิก ผู้สูงอายุจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิต ในขณะที่ความสามารถในการดูแลตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงของตัวผู้สูงอายุเอง และสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ตนเองและความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นการสร้างเสริมความพึงพอใจในชีวิตให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นั่นคือแรงสนับสนุนจากเพื่อนและบุคคลในครอบครัว โดยจากผลงานวิจัยของ พรทิพย์ มาลาธรรม และคณะ พบว่าการรับรู้แรงสนับสนุนจากครอบครัวและการรับรู้แรงสนับสนุนจากเพื่อนของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในปัจจัยเรื่องการรับรู้ตนเองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆของผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ประกอบกับในปัจจุบันนี้ สังคมไทยมีรูปแบบครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีการอยู่ร่วมกับปู่ย่าตายายและเครือญาติลดน้อยลง รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป โดยมีรายงานจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ปี 2556 รายงานผลว่าผู้สูงอายุไทยที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 22 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 26 ในปี 2554 เนื่องมาจากการที่คนไทยอยู่เป็นโสดกันมากขึ้น และคนที่แต่งงานแล้วก็มีลูกกันน้อยลง ประกอบกับมีการย้ายถิ่นของบุตรไปทำงานในเมืองมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอยู่อาศัยในลักษณะการอยู่ตามลำพังคนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะในเขตเมืองหรือเขตเทศบาล ซึ่งหากสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไปอีก

แต่ในขณะเดียวกัน การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ในสังคมไทยก็เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้ผู้สูงอายุแม้จะอาศัยอยู่กับคู่สมรสหรืออาศัยอยู่ตามลำพังสามารถใช้สื่อใหม่เหล่านี้เป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสาร และใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยจะเห็นได้ว่า ยังมีผลงานทาง

วิชาการหลายชิ้นด้วยกัน ที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการปรับตัวของผู้สูงอายุกับการใช้สื่อใหม่ดังกล่าว เช่น จากผลการวิจัยเรื่อง “Connecting the Senior Generation (ICT Usage Habits among Senior in the US)” ซึ่งสำรวจกลุ่มผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกาที่ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ต่างมองว่าการได้รับข่าวสารต่างๆรวมทั้งการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในสังคมออนไลน์รอบตัวมากขึ้นนั้น ช่วยทำให้พวกเขาใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขมากขึ้น (อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุในปัจจุบันเป็นกลุ่มแรกที่สามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่หลากหลายในช่วงวัยที่อายุมากแล้ว) โดยแต่ละคนบอกว่า พวกเขา รู้สึกว่ามีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับข่าวสารต่างๆ มากขึ้น มีความรู้สึกที่เด็กลง และมีการเข้าร่วมกลุ่มกับบุคคลอื่นและสังคมรอบตัวมากขึ้น ตลอดจนได้รับรู้ว่ามียะไรเกิดขึ้นบ้างในสังคมนี้ สรุปแล้วจึงกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีนั้นเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Ericsson, 2014) นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยยืนยันว่าเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันและแอปพลิเคชันในรูปแบบต่างๆช่วยคลายความเหงาได้ เช่น การใช้อีเมลการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยเกมคอมพิวเตอร์ รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เพื่อน และครอบครัว ถึงแม้ในกลุ่มผู้สูงอายุจะยังมีการใช้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับคนที่อายุน้อยกว่าก็ตาม (Arfaa and Wang, 2014 อ้างถึงใน (เรวดี ศักดิ์ตุลยธรรม, 2555) สำหรับในประเทศไทยผลการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตและการใช้จ่ายของผู้บริโภคที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร” ของ (ดร. ชาติรี ใต้ฟ้าพูล, 2557)) ยังชี้ให้เห็นว่าอุปกรณ์การสื่อสารซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทั่วไปนั้น ในกลุ่มผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอุปกรณ์การสื่อสารที่มีการใช้งานมากที่สุดได้แก่ โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ และวิทยุ รองลงมา คือ โทรศัพท์บ้าน ขณะที่คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและคอมพิวเตอร์พกพา มีการใช้งานมากเป็นอันดับที่ 4

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลมากมายที่บ่งชี้ถึงบทบาทการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ เช่น บทสัมภาษณ์คุณศรินทร วานิชพันธ์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท ลีเวอเรจ จำกัด มีเดียเอเยนซี ผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคมากกว่า 30 ปีได้แสดงข้อมูลว่าอัตราการใช้สมาร์ตโฟนในประเทศไทยนั้นมียอดเติบโตเพิ่มสูงขึ้นถึง 50% ในปี 2556 และสัดส่วนผู้สูงอายุที่ใช้อินเทอร์เน็ตก็มีจำนวนมากขึ้นด้วยเช่นกันโดยเฉพาะวัยเกษียณอายุ โดยคนเหล่านี้มักมีกลุ่มเพื่อนที่ชวนพูดคุยเรื่องสนุกสนาน เรื่องสุขภาพ และกลุ่มชวนเที่ยว ถือเป็นกลุ่มคนที่ควรจับตามองอย่างมากในตลาดโฆษณาและเทคโนโลยี เพราะเป็นกลุ่มคนที่มีกำลังซื้อจากเงินสะสมที่มีอยู่ เพื่อใช้เติมเต็มความสุขในบั้นปลายชีวิต (กรุงเทพธุรกิจ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับบทความเรื่อง “สูงวัยก็คลั่งไลน์ออนไลน์มาร์เก็ตติ้งมีเฮ” ของสยามธุรกิจออนไลน์ ระบุว่า การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางเดียวกันในหลายประเทศทั่วโลก โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงมาก และต้องการใช้ชีวิตหลังเกษียณด้วยการท่องเที่ยวหรือการพำนักระยะยาวในพื้นที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ มีสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งด้าน

สถานที่และสังคมรอบข้าง โดยในบทความดังกล่าวยังมีบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ซึ่งให้ความเห็นที่น่าสนใจต่อเรื่องพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทยดังต่อไปนี้

กิริณา ชิวชื่น รองผู้อำนวยการสายงานไวร์เลสคอนเทนต์ และแอปพลิเคชันทรูมูฟ กล่าวว่า “ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความเคลื่อนไหวทางการตลาดสูงในหลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ หรือญี่ปุ่น เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้มีการจับจ่ายซื้อของผ่านออนไลน์ในปริมาณสูง ส่วนกลุ่มคนอายุ 50-60 ปีในเมืองไทย ก็เป็นกลุ่มที่นิยมใช้บริการสั่งซื้อสินค้าผ่านคอลเซ็นเตอร์ของ True Select โดยกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มเดียวกับผู้ใหญ่ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ส่วนเครื่องมือที่นิยมมากที่สุดคือแท็บเล็ต เนื่องจากมีขนาดหน้าจอใหญ่”

ชัยยศ จิรบรรกุล รองประธานเจ้าหน้าที่บริหารกลุ่มลูกค้าดีแทค กล่าวว่า “ผู้สูงอายุเริ่มเข้ามาใช้บริการโทรคมนาคมในการใช้บริการโทรศัพท์มือถือ โดยเป็นกลุ่มที่มีข้อสงสัยผ่านคอลเซ็นเตอร์ในประเด็นต่างๆอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง ส่วนวัตถุประสงค์ในการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องมือสื่อสาร คือการติดต่อสื่อสารกับลูกหลาน ดังนั้น กลุ่มสินค้าและบริการต่างๆที่เคยคิดว่าการทำตลาดผ่านโทรศัพท์มือถือเป็นเรื่องของกลุ่มคนรุ่นใหม่อาจจะต้องทบทวนประเด็นเหล่านี้ด้วย”

ปรีธนา ลีลาพันธ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการอาวุโส ส่วนงานผลิตดิจิทัลเอไอเอสกล่าวว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้บริการเครือข่ายเอไอเอสอาจจะยังไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจน แต่คาดการณ์ได้ว่ามีอัตราเติบโตขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการอินเทอร์เน็ตผ่านมือถือเพิ่มขึ้น 50% ในปี 2557 โดยพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ คือมีการติดตามสื่อหลักอย่างโทรทัศน์ โดยติดตามรายการละครเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์มากที่สุด บางส่วนมีการใช้เฟซบุ๊กและติดตามข่าวสารข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ และนี่ก็ถือเป็นอีกโอกาสทางการตลาด” (สยามธุรกิจ, 2558)

ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ กลายเป็นสิ่งที่จะเข้ามาเติมเต็มช่องว่างในชีวิตของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นตัวเชื่อมโยงให้มีการสื่อสารกันได้อย่างง่ายดายและไร้ขีดจำกัดรวมไปถึงเป็นตัวช่วยในการค้นคว้าหาข้อมูล การติดต่องาน การซื้อขายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย ที่กลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับคนในยุคปัจจุบันเห็นได้จากตัวเลขการสมาร์ตโฟนของผู้สูงอายุที่มีการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญตามข้อมูลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโซเชียลมีเดียประเภท “แอปพลิเคชันไลน์” ซึ่งมียอดผู้ใช้บริการรวมทั่วโลกมากกว่า 400 ล้านคน ณ วันที่ 2 เมษายน 2557 บริษัทไลน์ พลัส คอร์เปอเรชันมีการเปิดเผยรายชื่อ 10 ประเทศที่มียอดผู้ใช้มากที่สุดในโลก โดยมีญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดมีผู้ใช้สูงเป็นอันดับ 1 ด้วยยอดผู้ใช้จำนวน 50 ล้านคน และประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้ถึง 24 ล้านคนสูงสุดเป็นอันดับสองของโลก(กระปุกดอทคอม, 2557 : ออนไลน์)ซึ่งไลน์ถึงถือเป็นสื่อใหม่ที่มีความน่าสนใจอย่างมากในฐานะสื่อที่ได้รับ

ความนิยมอย่างดีเยี่ยมจากผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยศูนย์สำรวจความคิดเห็น "นิด้าโพล" ร่วมกับ ศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชน เรื่อง "ผู้สูงอายุไทยกับการใช้เวลาว่าง" กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศ พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อกับครอบครัว เพื่อนฝูง ผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ นั้น ผู้สูงอายุใช้แอปพลิเคชันไลน์สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 21.29 รองลงมา ร้อยละ 13.56 ระบุว่า ใช้ Facebook ร้อยละ 4.78 ระบุว่า ใช้ e - mail และ ร้อยละ 2.39 ระบุว่า ใช้ Twitter (แนวหน้า, 2558)

นอกจากนี้ นายวิศักดิ์ สีทองสุรณา ประธานและกรรมการผู้จัดการ บริษัท เอไอ (ประเทศไทย) มาร์เก็ตติ้ง จำกัด กล่าวว่า “แม้ในทางการตลาดจะพบว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่ Gen Y (อายุน้อยกว่า 32 ปี) เป็นกลุ่มหลักที่นักการตลาดควรให้ความสนใจในการทำการตลาดผ่านโทรศัพท์มือถือ แต่อีกด้านหนึ่งกลับพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่หันมาใช้โทรศัพท์มือถือมากขึ้นอย่างมีนัย กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่หันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อติดต่อสื่อสารกับลูกหลาน โดยเฉพาะ LINE ซึ่งมีความนิยมมากเป็นพิเศษ” รวมทั้ง สุธีรา จำลองศุภลักษณ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายเลิร์นนิ่ง มีเดีย ล็อกซเลย์ ในฐานะครูใหญ่ของโอพีพีวาย กล่าวว่า “ปัจจุบันแอปพลิเคชันที่เป็นนิยมและถูกเรียกร้องให้มีการสอนมากที่สุดจากผู้สูงอายุ อันดับหนึ่งได้แก่ ไลน์ รองลงมาเป็นเฟซบุ๊ก ยูทูบ และอินสตาแกรม” (ประชาชาติธุรกิจ, 2558)

ซึ่งเป็นที่มาให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องสื่อแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยมีมติที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา นอกเหนือจากพฤติกรรมการใช้สื่อแอปพลิเคชันไลน์ของกลุ่มผู้สูงอายุแล้วยังต้องการศึกษาว่าการใช้แอปพลิเคชันไลน์ในของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นของผู้สูงอายุด้วยหรือไม่

ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลที่ได้รับจากการศึกษาจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถเข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้สูงอายุซึ่งจะกลายมาเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาสังคมหรือด้านการตลาดและธุรกิจรวมไปถึงการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทสื่อสมัยใหม่กับการสื่อสารระหว่างบุคคลในสังคมไทย โดยข้อมูลความรู้และแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเหล่านี้จะช่วยนำไปสู่การปฏิรูประบบสังคม การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในประเทศที่มีต่อผู้สูงอายุ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ผู้สูงอายุมีต่อตนเองให้เป็นไปในเชิงบวก เช่นเดียวกับผลงานการวิจัยเรื่องการสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทยที่พบว่า การศึกษาการสื่อสารกับผู้สูงอายุ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยทำให้เข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งในส่วนของการสร้างความหมายของผู้อื่นต่อผู้สูงอายุและการรับรู้ได้ของตัวผู้สูงอายุเอง (กัจจร หลุยยะพงศ์, 2553)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุไทย
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์
3. เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย

ปัญหำนำวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุไทยเป็นอย่างไร
2. การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์เป็นอย่างไร
3. การสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทยเป็นอย่างไร
4. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุในสังคมไทยหรือไม่อย่างไร
5. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุในสังคมไทย
2. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทย” นั้นกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

กลุ่มประชากรในการวิจัย คือ กลุ่มผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป)ที่มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากมีผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากที่สุด(สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม, 2556) โดยมีกรอบระยะเวลาการศึกษาระหว่างเดือนมีนาคม 2557 – เดือนกรกฎาคม 2557

นิยามศัพท์

1. **ผู้สูงอายุ** หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การเกษียณอายุในประเทศไทย โดยอ้างอิงตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 ซึ่งกำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์แล้วจะต้องพ้นจากราชการและมีสัญชาติไทย
2. **พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์** หมายถึง ลักษณะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ ในรูปแบบต่างๆ ของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ
3. **การรับรู้ตนเองเชิงบวก** หมายถึง ทิศทางในการมองตนเองหรือทัศนคติที่มีต่อตัวเองในเชิงบวก การเห็นคุณค่าและพึงพอใจตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทย ซึ่งในงานวิจัยนี้วัดระดับการรับรู้ตนเองโดยใช้แบบทดสอบการมองตนเองในปัจจุบัน ของ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530) ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตมนุษย์ของนิวการ์เทน และคณะ (Neugarten; et all., 1961)
4. **การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น** หมายถึง แนวโน้มและรูปแบบการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในชีวิตจริง(off-line) ของผู้สูงอายุในสังคมไทย ในงานวิจัยนี้วัดระดับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นในเชิงบวก โดยใช้แบบทดสอบการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งปรับปรุงมาจากแบบทดสอบ

พฤติกรรมทางสังคม (Life Experience Test) ของ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530) ที่มุ่งวัด
ลักษณะสัมพันธภาพในเชิงคุณภาพของความสัมพันธ์ ประกอบด้วย 1.) การเปิดเผยตนเอง
2.) ความไว้วางใจ 3.) ความรู้สึกร่วมกัน และ 4.) ความรู้สึกสนิทสนม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุใช้เป็นข้อมูลในการ
วางรากฐานนโยบายทางสังคมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่มีแนวโน้มการเพิ่ม
สูงขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในสังคมไทย
2. เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ให้ผู้สนใจใช้ศึกษาได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความคิด
และพฤติกรรมของผู้สูงอายุ สำหรับใช้เป็นข้อมูลในเชิงวิชาการ หรือเป็นประโยชน์ในการ
ดำเนินชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้กลุ่มอุตสาหกรรมทางธุรกิจนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนการตลาดสำหรับ
กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ กับการรับรู้ตนเองและการสร้าง
ความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทย นำแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งบทความและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องมาศึกษา รายละเอียดดังต่อไปนี้

- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันไลน์
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ตนเอง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ความหมายและคุณลักษณะของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่าในประเทศไทย มีคำที่ใช้เรียกผู้สูงอายุอยู่หลายคำ อาทิเช่น คนแก่
คนชรา ผู้สูงวัย ผู้สูงอายุ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้หลักผู้ใหญ่ ราษฎรอาวุโส วัยทอง เป็นต้น ซึ่งแต่ละคำมี
ที่มาที่ไปและมีความหมายโดยนัยแตกต่างกัน (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2554) โดยใน
พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุด
โทรม แต่ต่อมาในปีพ.ศ. 2506 ในการประชุมคณะผู้อาวุโส พล.ต.ต. อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ได้
บัญญัติคำว่า “ผู้สูงอายุ” ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Elderly”
(สุพัตรา สุภาพ, 2540 อ้างถึงใน (ปรมาภรณ์ เกษียรสินธุ์, 2555) เนื่องจากเห็นว่ายังไม่มีนิยาม
หรือกำหนดเกณฑ์ความหนุ่มสาวหรือความชราอย่างแน่ชัด และไม่สมควรใช้คำว่า ผู้ชรา ตาม
ความหมายของพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เพราะให้ความรู้สึกหดหู่และเป็นความหมาย
ด้านลบ จึงกำหนดให้ใช้คำว่าผู้สูงอายุแทนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา
(ปรมาภรณ์ เกษียรสินธุ์, 2555)

หลังจากนั้นสำนักงานสถิติแห่งชาติก็ได้กำหนดให้ประชากรผู้สูงอายุของไทย หมายถึง ผู้ที่มี
สัญชาติไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยาม ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ
พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ที่กำหนดความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า คือบุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์
และมีสัญชาติไทย ซึ่งตรงกันกับความหมายที่องค์การสหประชาชาติ(UN) กำหนดไว้จากการประชุม
สมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ(World Assembly on Ageing) เมื่อปี พ.ศ. 2525 ณ กรุงเวียนนา
ประเทศออสเตรียว่า ผู้สูงอายุ(Elderly) คือ บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี
ขึ้นไป โดยในประเทศไทยนั้นจึงได้ใช้ความหมายที่เป็นสากลดังกล่าวเป็นเกณฑ์ข้อกำหนดในการ

จัดทำข้อมูลสถิติประชากรและรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา(ประจวบเหมาะ & ศิริบุญ, 2553)

สำหรับความหมายและเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นผู้สูงอายุนั้น มีนักวิชาการ แพทย์ นักจิตวิทยาและผู้เกี่ยวข้องได้วางแนวทางไว้ดังนี้

อุบลรัตน์ เฟื่องสถิต (2551) อธิบายและจำกัดความความหมายลักษณะสำคัญของผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยลักษณะการเสื่อมถอยของร่างกายและจิตใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 การเสื่อมถอยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยไม่ได้เกิดจากโรคร้ายไข้เจ็บ เรียกว่า ซีเนสเซน (Senescence) โดยจะเกิดขึ้นเมื่ออวัยวะและเซลล์ต่างๆในร่างกายเกิดความเสื่อมโทรมหรือเสื่อมสภาพไปตามอายุขัย เนื่องจากการใช้งานมานานตลอดชีวิต ซึ่งร่างกายจะพัฒนาเข้าสู่วัยชราอย่างเป็นลำดับขั้น

1.2 การเสื่อมถอยที่มีได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่เรียกว่า ซีเนลิตี (Senility) เกิดจากความผิดปกติของร่างกายและความบกพร่องจากการทำงานของสมอง รวมทั้งเกิดจากการไม่รักษาสุขภาพใช้ร่างกายทำงานหนักเกินไป และเพราะโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ

2. ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงในสังคม ทั้งด้านสถานภาพในครอบครัว ลักษณะการประกอบอาชีพ การเกษียณอายุ และอาจต้องหาช่องทางสร้างรายได้ใหม่

3. ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยการปรับตัวของผู้สูงอายุต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำรงชีวิต การรักษาสุขภาพร่างกาย และการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

บรรลุ ศิริพานิช กล่าวถึงความหมายและคุณลักษณะของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 3 ประการดังนี้(บรรลุ ศิริพานิช, 2542)

1. ลักษณะทางกายภาพ เช่น เรียกว่า คนแก่ คนชรา คนเฒ่า (The Aged, Aging, Oldman) เป็นการเรียกตามลักษณะทางสรีระที่บ่งบอกว่าผู้นั้นเป็นผู้สูงอายุ เช่น ผมหงอก ผิวหนังเหี่ยวย่น เป็นต้น ทั้งที่บางคนอาจมีลักษณะแก่ชราตั้งแต่อายุยังไม่มากก็ได้

2. อายุมากหรือน้อยตามปฏิทิน เช่น เรียกว่า ผู้สูงอายุ (Elderly, Older Person) ปัญหาที่ตามมาคือ อายุเท่าใดจึงเรียกว่าผู้สูงอายุ เรื่องนี้ได้มีการถกเถียงกันในที่ประชุมสมัชชาว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุโลกขององค์กรสหประชาชาติ ส่วนใหญ่คนภาคพื้นยุโรปและอเมริกา มักเรียกคนอายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ แต่ภาคพื้นเอเชียมักถือเอา 60 ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามเป็นที่ตกลงกันในวงการระหว่างประเทศแล้วว่า ให้ยึดเอา 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ

3. สถานภาพทางสังคม เช่น เรียกว่าผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส (Senior Citizens) โดยในองค์กรหนึ่งๆ ผู้เป็นหัวหน้าย่อมเป็นผู้ใหญ่ขององค์กร ทั้งๆ ที่อาจอายุไม่มากหรือไม่ใช่คนแก่

ทั้งนี้เกณฑ์การจำแนกความสูงอายุดังกล่าวนั้นมีความคล้ายคลึงกับเกณฑ์ที่นักชราภาพวิทยา (Gerontologist) ได้กำหนดแ่งมุมในการระบุความสูงวัยไว้ 4 แ่งมุม (Philips et al., 2010) ได้แก่

1. อายุตามปีปฏิทิน (Chronological aging) คือจำนวนปีที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่โดยเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดโดยเป็นตัวชี้วัดอายุของบุคคลหนึ่งซึ่งแสดงเป็นตัวเลขอย่างเฉพาะเจาะจงดังนั้นบุคคลมีชีวิตอยู่มาแล้ว 75 ปีก็จะแตกต่างจากบุคคลมีชีวิตอยู่มาแล้ว 45 ปีเนื่องจากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถนำมาแสดงเปรียบเทียบระหว่างบุคคลได้ชัดเจน ทำให้ถูกใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อายุและการสูงอายุของบุคคลที่แพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามมิติด้านจำนวนปีที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่นั้นไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถทางด้านร่างกายหรือจิตใจของบุคคลดังนั้นจึงถือได้ว่าการวัดความสูงอายุดังกล่าวนี้ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร

2. อายุทางชีวภาพ (Biological aging) หรือการเสื่อมโทรมตามอายุ (การเสื่อมถอยของเซลล์หรืออินทรีย์ภาพในร่างกายอันเนื่องมาจากความชรา) นั้นโดยทั่วไปแล้วหมายถึงผลลัพธ์ทางชีวภาพที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านตามกาลเวลาซึ่งทำให้ระบบต่างๆในร่างกายเสื่อมโทรมจนเป็นผลให้อวัยวะต่างๆมีความทนทานต่อโรคได้น้อยลงและทำให้เสียชีวิตได้ง่ายขึ้น หลายครั้งที่การให้ความหมายต่อการสูงอายุดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยามักถูกนำไปผูกติดกับการสูงอายุดำเนินการตามปีปฏิทิน ภายใต้สมมติฐานที่ว่า สภาพร่างกายหรือความสามารถของบุคคลมักถดถอยหรือเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนปีที่เพิ่มขึ้นของการมีชีวิตอยู่ นับตั้งแต่ปีที่เกิด ซึ่งจากในแ่งมุมนี้กระบวนการสูงอายุนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยทางกายภาพหลายประการและจะถูกดัดแปลงโดยปัจจัยแวดล้อมเช่นอาหารการกินปัจจัยทางด้านพันธุกรรมช่วงอายุหรือการประสบกับโรคต่างๆตลอดช่วงชีวิตของบุคคลดังเช่นมีงานศึกษาจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่า ความเร็วของการถดถอยหรือเปลี่ยนแปลงนี้ตามอายุที่เพิ่มขึ้น มีแนวโน้มที่ช้าลงในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตกล่าวคือ ณ อายุตามปีปฏิทินเดียวกัน บุคคลในปัจจุบันมีแนวโน้มของการสูงอายุดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา สภาพร่างกายและจิตใจที่ช้าลงกว่าบุคคลในอดีตนั่นเอง (Orimo et, al., 2006 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556)

3. อายุทางจิตวิทยา (Psychological aging) หมายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคลิกภาพและการทำงานของจิตใจของบุคคลในช่วงวัยผู้ใหญ่เช่นความจำการเรียนรู้เข้าใจปัญหาบุคลิกภาพแรงขับเคลื่อนแรงจูงใจรวมไปถึงกระบวนการของการรับรู้และประสาทสัมผัส

4. อายุทางสังคม (Social aging) หมายถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านบทบาทสถานภาพและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในโครงสร้างสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่เช่นคนในครอบครัวหรือเพื่อนร่วมงานที่บุคคลจะต้องประสบในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมในแต่ละช่วงอายุ ในแง่ของประสบการณ์ของบุคคลนั้นอายุทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มี

อิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับตนเองและเป็นสิ่งที่กำหนดความคาดหวังและบรรทัดฐานของสังคม โดยการเข้าสู่ความสูงอายุในทางสังคมมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีสถานภาพและบทบาท รวมถึงพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างไปจากกลุ่มประชากรที่เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ ทำให้การเข้าสู่ความสูงอายุถูกนำไปผูกติดกับอายุที่บุคคลหยุดทำงานหรือเกษียณอายุจากการทำงาน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556)

Decker (1980) (อ้างถึงใน อุบลรัตน์ เฟิงสลิต, 2551) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุไว้อย่างสอดคล้องกันใน 4 ลักษณะคือ

1. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากอายุจริงที่ปรากฏ (Chronological aging) ความสูงอายุตามเกณฑ์นี้เป็นไปตามอายุขัยของมนุษย์ หรืออีกนัยหนึ่งคือการพิจารณาตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทาบปฏิบัติของแต่ละสังคมที่ส่วนใหญ่มักใช้อายุเป็นเกณฑ์ เช่น เกณฑ์อายุ 60 ปี โดยดูตั้งแต่ปีที่เกิดนับเป็นจำนวนปีหรืออายุที่ปรากฏจริงๆ โดยไม่นำเอาเรื่องสุขภาพ ความสามารถหรือความรู้ทางสติปัญญา บทบาททางสังคม และอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง

2. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Biological aging) เกณฑ์นี้พิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น ผมเริ่มขาว ผิวหนังเหี่ยวย่นตกรกระสวยตายาว ศีรษะเริ่มล้าน ฯลฯ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

3. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (Psychological aging) ซึ่งนับรวมไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญาด้วย เช่น ระบบความจำเปลี่ยนไป การเรียนรู้เริ่มลดถอยลง ตลอดจนบุคลิกภาพต่างๆ ที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การหายใจน้อย ยึดถือในความคิดของตนเอง ฯลฯ

4. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม (Social aging) ความเป็นผู้สูงอายุตามเกณฑ์นี้เห็นได้จากบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และกลุ่มบุคคลอื่นๆ ซึ่งอาจเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลง รวมไปถึงความรับผิดชอบในการทำงานและบทบาททางสังคมอื่นๆด้วย

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนักวิชาการในสาขาวิชาสภาพวิทยาเชิงสังคมจะแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุกล่าวคือกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (Young-old) ที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปีกลุ่มผู้สูงอายุวันกลาง (Old-old) ที่มีอายุระหว่าง 70-79 ปีและกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (Oldest-old) ที่มีอายุระหว่าง 80 ปีขึ้นไป(Quadagno, 2001) ซึ่งแต่ละช่วงอายุนั้นจะมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายด้านสติปัญญาด้านอารมณ์และด้านสังคมที่แตกต่างกันออกไป

การเปลี่ยนแปลงของวัยผู้สูงอายุ

กระบวนการชราภาพของผู้สูงอายุเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และการดำรงอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยอื่นเนื่องจากความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ ทั่วร่างกาย โดยการทำความเข้าใจในภาวะของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุและผลที่ตามมาจะช่วยให้ทราบถึงแนวทางและวิธีการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้ นักวิชาการมีการสรุปรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุได้ทั้งหมด 4 ด้านหลักๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาและความสามารถทางสมอง (สุรกุล เจนอบรม 2541; อุบลรัตน์ เฟิงสถิต 2551 อ้างถึงใน ปริมาภรณ์ เกษียรสินธุ์ 2555.)

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physiological Changes)

วิไลวรรณ ทองเจริญ กล่าวว่า ในผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในลักษณะของการเสื่อมถอยอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบหรือโครงสร้างของร่างกาย เช่น ผิวหนังเริ่มห่อ่นยาน มีรอยเหี่ยวย่น และเปลี่ยนสี ซึ่งอาการเหล่านี้เกิดจากการได้รับรังสีจากแสงอาทิตย์ที่มีอันตรายมากเกินไป (Scharffetter-Kochanek et al., 2000) ประกอบกับเส้นผมของผู้สูงอายุจะเริ่มบางและกลายเป็นสีเทา หรืออาจกลายเป็นศีรษะล้านเป็นต้น (Morley et al., 2001) รวมถึงความสามารถในการทำงานของอวัยวะภายในร่างกายและความเจ็บป่วยต่างๆ เช่น อาการความเสื่อมของกล้ามเนื้อหัวใจและหลอดเลือดแดงที่เกิดเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นจะทำให้ระบบหัวใจและหลอดเลือด (Cardiovascular) ลำเลียงออกซิเจนได้น้อยลงและทำให้การสูบฉีดเลือด และอัตราการเต้นของหัวใจลดลงโดยความเสื่อมเหล่านั้นจะเกิดขึ้นกับบุคคลไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับกรรมพันธุ์ เพศ อาชีพ การดูแลสุขภาพ อาหาร สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวผู้สูงอายุ (วิไลวรรณ ทองเจริญ, 2545)

1.1 การเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางร่างกาย เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะพบว่า น้ำหนักตัวและส่วนสูงจะค่อยๆ ลดลง กระดูกมีลักษณะพรุน เปราะบาง แตกหักง่าย เนื่องจากกระดูกของผู้สูงอายุจะมีแคลเซียมน้อยลง ผิวหนังขาดความเต่งตึง เริ่มเหี่ยวย่นและหยาบกร้าน เนื่องจากน้ำมันใต้ผิวหนังและเลือดที่มาหล่อเลี้ยงน้อยลง ผมหงอกและหลุดร่วงมากขึ้น รูปปากเปลี่ยนตามโครงสร้างของฟันที่หลุดร่วงไปเรื่อยๆ ตาเริ่มขุ่นมัว ฝ้าพาง เปลือกตาเหี่ยวย่น แก้มย่นห้อยหรือบางคนแก้มตอบลง

1.2 การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทและอวัยวะรับสัมผัส ระบบประสาทอัตโนมัติที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะภายในร่างกายเสื่อมสภาพ ทำให้อวัยวะต่างๆ อาทิ อัตราการเต้นของหัวใจ การปรับอุณหภูมิ การหายใจ การย่อยอาหาร การขับถ่ายของเสียทำงานอย่างเชื่องช้าและอ่อนแรงลง ระบบประสาทส่วนกลางพบว่าเซลล์สมองจะหดเล็กลง และไซแนปส์เสื่อมสภาพ ส่งผลต่อ

ความจำ การเรียนรู้สิ่งใหม่ อาการมือสั่นและอาเจียนทางจิต ในส่วนของอวัยวะรับความรู้สึกทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส จะมีการทำงานที่เสื่อมถอยลงอย่างชัดเจน

1.3 การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ที่น่าสนใจอันเกิดจากความเสื่อมถอยของร่างกาย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านพลังกำลังของผู้สูงอายุมักจะลดลงและต้องการเวลาพักเหนื่อยมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานและการปฏิบัติภารกิจต่างๆ การนอนของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไป ชั่วโมงการนอนจะสั้นขึ้น ตื่นง่าย หลับยาก และชอบหลับกระยะเวลาสั้นๆ ในตอนกลางวัน ทั้งนี้ผู้สูงอายุจะมีความต้องการชั่วโมงการนอนลดลงด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา

2. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม (Social Changes)

ฉวีวรรณ แก้มพรหม (2530) อ้างถึงใน อุบลรัตน์ เฟิงสสิต (2551) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของผู้สูงอายุไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ความหลากหลายของภาระหน้าที่ และบทบาททางสังคมก็จะลดลง ส่วนบทบาทที่ยังดำรงอยู่นั้นก็มีความเข้มข้น (Intensity) น้อยลง ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้เป็นบุตรแต่งงานแยกไปมีครอบครัวนั้นจะส่งผลให้บทบาทของความเป็นพ่อแม่มีน้อยลง หรือการเสียชีวิตของคู่ชีวิตนั้น ก็เป็นการลดบทบาทของความเป็นสามีหรือภรรยาของบุคคล นอกจากนี้ การเกษียณอายุนั้นจะส่งผลให้บุคคลสูญเสียบทบาทบางบทบาทไป เช่น การเป็นเจ้าของ เป็นลูกจ้าง หรือเป็นเพื่อนร่วมงาน ซึ่งการเกษียณอายุที่โดยปกติแล้วจะเกิดขึ้นในช่วงที่บุคคลอายุ 60-65 ปีนั้นจะเป็นปัจจัยแรงที่ทำให้โลกทางสังคมของผู้สูงอายุหดแคบลง (Contraction) และทำให้สูญเสียการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (House et al., 1988 อ้างถึงใน (ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) นอกจากนี้ ข้อจำกัดทางร่างกายทำให้ขาดความคล่องตัวในการคิด การกระทำและการสื่อสาร สมาชิกภาพทางสังคมมีขอบเขตจำกัด มีความห่างเหินจากสังคมมากขึ้น การยอมรับของสังคมต่อความมีอายุมากขึ้นเป็นไปในทางลบเพราะสังคมมักประเมินความสามารถในแง่การปฏิบัติมากกว่า

สุรกุล เจนอบรม ได้สรุปการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของผู้สูงอายุไว้ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม เนื่องจากข้อจำกัดทางร่างกายทำให้ภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุลดลง และการเกษียณอายุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเฉียบพลัน ขาดการติดต่อกับเพื่อนร่วมงานรวมทั้งบทบาทในครอบครัว จากเดิมที่เคยเป็นหัวหน้าและผู้หาเลี้ยงครอบครัว ต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้พึ่งพาอาศัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกเสียอำนาจและบทบาทของตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยค่าและเป็นภาระ

2.2 การถูกทอดทิ้ง การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่และรูปแบบครอบครัวเดี่ยวแทนที่ครอบครัวแบบดั้งเดิมที่เคยอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าหลายรุ่นหลายวัย ทำให้ผู้สูงอายุซึ่งไม่มีบทบาททางเศรษฐกิจไม่ได้ประกอบอาชีพแล้วมักถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง เกิดความรู้สึกเหงา ว้าเหว่ ขาดสัมพันธภาพกับบุคคลภายในครอบครัว

2.3 การเสื่อมความเคารพ ในอดีตสังคมจะให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นผู้มากประสบการณ์และเป็นผู้คอยแนะนำสั่งสอนมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งค่านิยมในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีความคิดล้าหลัง ไม่ทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับนับถือและความเคารพจากบุตรหลาน แต่อย่างไรก็ตาม บรรลุ ศิริพานิช (2528) อ้างถึงใน อุบลรัตน์ เฟิงสเถิต (2551) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเมื่อพิจารณาเชิงสังคมจะมี 2 ลักษณะ คือ คนชราหรือคนสูงอายุแม้จะมีการเสื่อมถอยทางร่างกายก็ตาม แต่ในทางสังคมไม่จำเป็นต้องเสื่อมโทรมตามร่างกายเสมอไป เพราะอาจจะเป็นคนบุคคลที่ได้รับการยกย่องนับถือ มีฐานะ อำนาจ และศักดิ์ศรี (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยทางประชากรศาสตร์และลักษณะภูมิหลังของผู้สูงอายุ โดยอุบลรัตน์ เฟิงสเถิตย์ สรุปไว้ดังนี้

- สถานภาพสมรส โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสจะมีการเข้าร่วมสังคมมากกว่าผู้ที่เป็นโสดหรือเป็นหม้าย
- การมีครอบครัวที่อบอุ่น ลูกหลานเอาใจใส่ จะเป็นบุคคลที่มีความสุข แต่หากขาดคนดูแลเอาใจใส่ จะเป็นผู้สูงอายุที่ว้าเหว่
- สถานภาพทางเศรษฐกิจ ผู้มีสถานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีความแตกต่างจากผู้ที่ยากจน
- บุคคลที่อยู่ในระดับที่ต่างกันสังคม โดย บุคคลที่อยู่ในระดับชนชั้นล่างจะสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าชนชั้นกลางและสูง คนชั้นสูงมักจะเป็นผู้นำองค์กร
- เพศ โดยเพศหญิงมักจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากกว่าเพศชาย เช่น การเข้าวัดฟังธรรม การไปเที่ยวกับลูกหลาน ส่วนเพศชายมีแนวโน้มจะลำบากใจในการเข้าสังคมกับคนวัยเดียวกัน
- ความต่อเนื่องของการติดต่อสัมพันธ์กันตั้งแต่วัยที่ผ่านมา ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน
- ลักษณะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุใดมีร่างกายแข็งแรงจะไม่เป็นภาระทางสังคม จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ร่างกายอ่อนแอ

3. การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ (Psychological Changes)

ผู้สูงอายุจะแสดงบุคลิกภาพออกมาตามประสบการณ์ที่สั่งสมมาตลอดชีวิตและตามสภาพจิตใจของแต่ละบุคคล (อุบลรัตน์ เฟิงสเถิตย์, 2551) โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอาจมีการแสดงออกลักษณะทางจิตใจที่เด่นชัด เช่น การเป็นคนหัวรั้นและยึดติดกับทัศนคติ ความคิดและเหตุผลของตนเอง มี

ความสนใจในชีวิตในอดีตจึงมักไม่ยอมฟังความคิดเห็นของใคร อารมณ์หวั่นไหวง่ายแบบเด็ก มีความวิตกกังวลมากในเรื่องร่างกาย การเจ็บป่วย นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมักถูกแยกออกจากสังคม อาจเป็นเพราะเกษียณอายุแล้ว หรือสุขภาพไม่ดี จึงมีชีวิตที่โดดเดี่ยว เป็นสาเหตุให้อารมณ์ไม่เบิกบาน เศร้าหมอง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคมมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ และจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งเป็นช่วงอายุที่ต้องเผชิญกับความสูญเสียสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัว และการไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางเพศ(สุรกุล เจนอบรม, 2541)ผู้สูงอายุจึงต้องมีการปรับตัวในด้านต่างๆ เช่น ปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกาย การจากไปของคู่ครอง เป็นต้น (เลิศหญิง ทิรัญโร, 2545)

อุบลรัตน์ เฟ็งสถิตย์ (2551) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจว่า ผู้สูงอายุที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหากปรับตัวได้ดีและสังคมรอบข้างช่วยเหลือ เช่น ให้กำลังใจ ให้การยอมรับนับถือ ผู้สูงอายุเหล่านั้นก็จะมีภาวะทางจิตใจที่ดี พฤติกรรมการแสดงออกเป็นไปในทางพึงพอใจ อารมณ์ดี แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สังคม และการสูญเสียต่างๆ ได้ ก็จะส่งผลต่อสภาพจิตใจ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้

3.1 อารมณ์กลัวและกังวลใจ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความกลัวและกังวลใจในเรื่องราวที่แตกต่างกัน อาทิเช่น กลัวความตาย กังวลต่อการด้อยความสามารถ อันจะทำให้เกิดความเศร้าซึม เสียใจ รู้สึกด้อยค่า กลัวว่าจะต้องอยู่ตามลำพัง กังวลว่าลูกหลานจะไม่เอาใจใส่ หรือกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับยกย่องจากผู้อื่น เป็นต้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 อารมณ์โกรธ จะเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ เช่น เกิดขึ้นเมื่อผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองถูกทอดทิ้ง รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ทำให้ผิดหวังและไม่พอใจกับการกระทำของคนรอบข้าง จึงแสดงพฤติกรรม หงุดหงิด จู้จี้ขี้บ่น โกรธแค้น

3.3 อารมณ์ซึมเศร้า ซึ่งจะเกิดขึ้นต่อเนื่องจากอารมณ์กลัวและกังวลใจ ส่งผลให้ร่างกายอ่อนเพลีย เครียด นอนไม่หลับ ขาดการดูแลเอาใจใส่ตนเอง เปื่อหน่ายชีวิต บางรายที่รุนแรงอาจถึงขั้นทำร้ายตัวเองหรือฆ่าตัวตายได้

3.4 อารมณ์หวาดระแวงไม่ไว้วางใจผู้อื่น เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่มีปัญหาดำจิตใจ เกรงกลัวผู้อื่นรอบข้าง กลัวว่าจะถูกทำร้าย กลั่นแกล้ง หรือถูกขโมยทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น

4. การเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญาและความสามารถทางสมอง

การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาและความสามารถทางสมองหรือความจำถือเป็นข้อจำกัดสำคัญที่จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)อ้างถึงใน ปริมาณการเกษียรสินธุ์ ,2555) โดยมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ โดยเมื่อ

บุคคลแก่ตัวลง ระบบการจดจำจะทำงานช้าลงตามไปด้วย เนื่องมาจากการเสื่อมถอยของระบบประสาทส่วนกลางที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการข้อมูล ส่งผลให้ผู้สูงอายุมักมีความบกพร่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ในกรณีที่มีข้อมูลที่ต้องนำไป ใช้ในการแก้ปัญหาเข้ามาจำนวนมากพร้อมๆ กัน เพราะเมื่อผู้สูงอายุมีความจำที่จำกัด จะทำให้การดึงข้อมูลมาใช้แก้ปัญหาในภายหลังเป็นเรื่องยากลำบาก และความผิดพลาดที่เกิดจากการแก้ปัญหาเหล่านั้นจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามอายุที่มากขึ้น (Atchley, 1997 อ้างถึงใน ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาและความสามารถทางสมองยังขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและการกระตุ้นจากสภาพแวดล้อม โดยมีผลวิจัยระบุว่า ผู้สูงอายุหลังจากปลดเกษียณแล้วมีการทำงานอยู่ต่อไป พบว่าการทำงานของสมองยังคงปกติมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานอะไร นอกจากนี้สาเหตุที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ทักษะที่ผู้สูงอายุมักเชื่อว่า คนเรายังอายุมากก็ยิ่งแก่เกินกว่าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำให้ผู้สูงอายุประมาณความสามารถของตนเองต่ำกว่าความเป็นจริง มีผลให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือฝึกฝนการใช้สมองลดลง และยังนำไปสู่การทำให้ผู้สูงอายุเองรู้สึกไร้ประโยชน์ เฉื่อยชาและซึมเศร้าอีกด้วย (เลิศหญิง หิรัญโร, 2545)

ความต้องการของผู้สูงอายุ

นอกจากความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุแล้ว ประมาภรณ์ เกษียรสินธุ์ (2555) ยังได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุ โดยแบ่งความต้องการของผู้สูงอายุเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) เมื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะในสังคม

ปัจจุบัน มักถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังหรือแยกตัวออกมาอยู่คนเดียว ไม่ได้อยู่กับลูกหลาน ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นและมั่นคงทางอารมณ์และทางจิตใจ รวมไปถึงทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องหันไปพึ่งพาการช่วยเหลือจากทั้งบุคคล หรือภาครัฐและองค์กรทางสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ภายนอกครอบครัว ดังนั้นแรงสนับสนุนจากครอบครัวจึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการอย่างมาก ซึ่งการสนับสนุนจากครอบครัวดั้งเดิมนั้นอาจเป็นไปได้ควบคู่กับการได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกคือองค์กรต่างๆ อาทิเช่น องค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาคเอกชน ทั้งที่เป็นองค์กรศาสนาหรือไม่ก็ได้

2. ความต้องการด้านการประกันรายได้ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันสุขภาพ เมื่อเข้าสู่วัยชราและเกษียณอายุหรือไม่กำลังในการทำงานประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจแล้ว ผู้สูงอายุควรได้รับบำนาญสุขภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ละมันคงปลอดภัยตามควรแก่สภาพในบ้านปลายของชีวิต ไม่เป็นภาระของบุตรหลานและสังคม
นั่นเอง

3. ความต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชนผู้สูงอายุนั้นต้องการจะมีส่วนร่วมในชุมชนหรือสังคมที่ตนเอง
อาศัยอยู่ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม ดังนั้นสังคมควรให้โอกาสแก่
ผู้สูงอายุด้วยการเปิดโอกาสและไม่ปิดกั้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของชุมชน
ให้ดีขึ้น ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเอง ในการปรับตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ
ในการปรับปรุงวัฒนธรรม และในการรักษาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ

4. ความต้องการที่จะลดความพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง ความต้องการนี้ต่อเนื่องมาจากความ
ต้องการมี

ส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากหากครอบครัวและสังคมเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมใน
การทำกิจกรรมต่างๆ จะส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น
คุณภาพชีวิตดีขึ้น และไม่เป็นภาระต่อสังคมต่อไป

5. ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ (The Elderly of Social Needs)

5.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและกลุ่มสังคม (Sense of Belonging)

5.2 ความต้องการการยอมรับและความเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัวและ
สังคม (Sense of Recognition)

5.3 ความต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มของชุมชน
และสังคม (Sense of Importance)

5.4 ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมถึงสามารถ
ปรับตัวเองให้เข้ากับลูกหลานในครอบครัวและสังคมได้ (Better Relationships and
Adaptation Adjustment)

5.5 ความต้องการการมีโอกาสทำสิ่งที่ตนปรารถนา (Sense of Opportunity)

6. ความต้องการทางร่างกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs) ความ
ต้องการประเภทนี้เป็นความต้องการหลักพื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของ
ร่างกายต้องการเพื่อเสริมสร้างให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดย

ความต้องการด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการปัจจัย 4 คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และ
การรักษาพยาบาล

ความต้องการด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นทางกายภาพ ได้แก่ ความต้องการความมั่นคง
ปลอดภัย (Security Needs) โดยเฉพาะความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยปราศจากความวิตก
กังวลหรือหวาดกลัว และการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี นอกจากนั้นที่สำคัญที่สุดคือ ความ

ต้องการได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition Needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและครอบครัว ความต้องการมีโอกาสก้าวหน้า (Opportunity Needs) โดยเฉพาะเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต

7. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลานของตนเอง

เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสถานะที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพเพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจคือ ความต้องการที่จะช่วยตนเองเพื่อให้พ้นจากสถานะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันได้

ทฤษฎีสังคมวิทยาผู้สูงอายุ (Social Theory of Aging)

ในทางวิชาการมีการเรียกสาขาวิชาที่ศึกษาแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาวะสูงอายุว่า “ชราภาพวิทยา” (Gerontology) ซึ่งมีความเป็น “สหวิทยาการ” กล่าวคือมีสาขาที่หลากหลายอาทิเช่น ชีววิทยาจิตวิทยาและสังคมวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง (ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) โดยในที่นี้ผู้วิจัยจะหยิบยกทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยาผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเชื่อว่าถ้าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก็จะเป็นสาเหตุให้สถานภาพของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย แต่สถานะของผู้สูงอายุในสังคมใดจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้สูงอายุในสังคมนั้นๆ ด้วย ซึ่งบางครั้งเมื่อบทบาททางสังคมเปลี่ยนแปลงแต่ผู้สูงอายุยังคงต้องการบทบาทเดิม จึงส่งผลให้เกิดความเครียดนำไปสู่การถอนตัวถอยห่างจากสังคม ดังนั้นการจะใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุให้มีความสุขนั้น ผู้สูงอายุต้องคงบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้ในระดับที่เหมาะสม

ทั้งนี้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งความสนใจและลักษณะการดำเนินชีวิต สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีทางสังคมวิทยาของผู้สูงอายุ (Social Theory of Aging) ซึ่งจะช่วยให้คำตอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องวิธีการจัดการตนเองหรือปรับตัวเพื่อให้มีช่วงชีวิตบั้นปลายที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งแนวทางหรือสิ่งที่สังคมควรจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมด้วย (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

ทฤษฎีสังคมวิทยาผู้สูงอายุนั้นมีทั้งหมด 5 ทฤษฎีกล่าวคือ (1) ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) (2) ทฤษฎีแยกตนเอง (Disengagement Theory) (3) ทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory) (4) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity theory) (5) ทฤษฎีการจัดลำดับชั้นอายุ (Age stratification theory) (ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) โดยสามารถอธิบายพอสังเขปได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

คำว่า “บทบาท” นั้น มีรากศัพท์มาจากสาขาการละครในเชิงเปรียบเทียบในแง่ที่ว่า บุคคลเป็นเหมือน “นักแสดง” ในทางสังคมที่จะต้องแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง ซึ่งแต่ละบทบาทก็จะแตกต่างกันไปตามตัวตนทางสังคมของตนเองในขณะนั้น (Biddle, 1986 อ้างถึงใน ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) โดยนักสังคมวิทยาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หรือ Social Gerontologists พยายามที่จะหาคำอธิบายว่า บุคคลมีการปรับตัวต่อการเป็นผู้สูงอายุอย่างไร ซึ่งการปรับตัวนั้นน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาท(Cottrel, 1942 อ้างถึงใน เลิศหญิง หิรัญโร, 2545)

บุคคลจะมีบทบาทที่หลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งโดยส่วนมากแล้วบทบาทเหล่านี้จะได้รับการจัดวางตามลำดับเวลาของช่วงชีวิต เช่น บทบาทของลูกสาว เด็กนักเรียนในวัยเด็กบทบาทนักธุรกิจหญิง บทบาทของภรรยาหรือแม่ในวัยกลางคนบทบาทผู้นำชุมชน บทบาทคุณตาคุณยายในวัยสูงอายุ เป็นต้น โดยความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลนั้นจะถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ที่ต่าง ๆ ที่ยกตัวอย่างและมโนทัศน์ของตนเองที่มีต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนกำลังรับผิดชอบอยู่ จะเห็นได้ว่า บทบาทเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกและอธิบายเกี่ยวกับบุคคลในฐานะของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทนั้นๆ ของบุคคลอีกด้วยโดยจากข้อมูลที่ศึกษาพบว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่สังคมจะใช้กำหนดบทบาทรวมถึงวิธีที่บุคคลจะแสดงบทบาททางสังคม โดยในสังคมนั้นจะมีบรรทัดฐานทางอายุ (Age norm) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดเกณฑ์อายุที่เหมาะสมของบุคคลในการแสดงบทบาททางสังคมนั้นๆ โดยถึงแม้บรรทัดฐานทางด้านอายุจะทำให้สังคมมีความคาดหวังในตัวผู้สูงอายุลดลง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นกรอบที่กำหนดมิให้ผู้สูงอายุสามารถทำอะไรได้ตามใจตนเอง ซึ่งจะส่งผลเสียกับผู้สูงอายุในเชิงจิตวิทยาเช่น การถูกปฏิเสธการจ้างงาน เนื่องจากองค์กรมักเลือกจ้างพนักงานที่อายุน้อยกว่าเพราะมีคิดว่าพนักงานสูงอายุมีประสิทธิภาพการทำงานที่ด้อยกว่า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า และเกิดการซึมเศร้านั่นเอง

ดังนั้นผู้สูงอายุจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพียงใดขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนต่อบทบาทที่ตนกำลังเป็นอยู่ได้ดีมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้สูงอายุจะปรับตัวต่อความเป็นผู้สูงอายุได้ดีหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการยอมรับถึงบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตที่ผ่านมาของตนเอง อันจะส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาททางสังคมที่กำลังจะมาถึงหรือเปลี่ยนในอนาคต (เลิศหญิง หิรัญโร, 2545)

ทฤษฎีแยกตนเอง(Disengagement Theory)

ทฤษฎีแยกตนเอง หรือ ทฤษฎีการถอยห่าง (Disengagement theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นครั้งแรกราวปี ค.ศ 1961 (เลิศหญิง หิรัญโร, 2545) กล่าวถึงผู้สูงอายุเกี่ยวกับการถอยห่างออกจากสังคมมีใจความว่า ผู้สูงอายุและสังคมจะลดบทบาทซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความต้องการของร่างกายและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากผู้สูงอายุยอมรับว่าตนเองมีความสามารถลดลง สุขภาพเสื่อมลง จึงถอยหนีจากสังคมเพื่อลดความเครียดและรักษาพลังงาน พอใจกับการไม่เกี่ยวข้อง

กับสังคมต่อไปและเพื่อเป็นการถนอมสภาพและบทบาทของตนเองให้แก่หนุ่มสาวหรือคนที่มีบทบาทหน้าที่ดีกว่า ทั้งนี้ผู้เฒ่าผู้แก่จะรับรู้ได้ว่า พื้นที่ชีวิตของตนนั้นหดแคบหรือลดลง และตระหนักได้ว่า ตนเองมีเวลาเหลือในการใช้ชีวิตไม่มาก ดังนั้นก็จะค่อยๆ ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมที่ตนเองกำลังเผชิญ โดยจะเริ่มลดกิจกรรมที่ทำหรือบทบาทที่มี และมองหาบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ไม่ต้องอาศัยความคล่องแคล่วหรือความกระตือรือร้นมากนัก รวมถึงเริ่มลดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้น้อยลง แยกตัวออกมาจากสังคมและยึดติดอยู่กับชีวิตส่วนตัวของตนเองมากขึ้น ซึ่งภาวะการถดถอยจากสังคมที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของบุคคลนี้ จะเริ่มเกิด ขึ้นเมื่อบุคคลมีอายุ 60 ปี (Cumming et al., 1960 อ้างถึงใน ชนัญญา เภกะนันท์, 2556) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในระยะแรก ผู้สูงอายุอาจมีความวิตกกังวลอยู่บ้างในบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป และค่อยๆ ยอมรับการไม่เกี่ยวข้องกับสังคมต่อไปในที่สุด อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้อธิบายว่าโดยปกติแล้ว บุคคลจะพยายามประสานอยู่กับสังคมให้นานเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการรักษาสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ก่อนที่บทบาทของตนเองจะแคบลงเมื่อมีอายุมากขึ้น โดยปัจจัยที่มีผลต่อการถดถอยห่างของผู้สูงอายุ ได้แก่ ภาวะโภชนาการที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล, สภาพสังคมและความเชื่อมโยงของอายุที่เพิ่มขึ้นเช่น การเป็นม่าย การมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง และการเกษียณอายุ เป็นต้น (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีแยกตนเองนั้นยังเป็นที่ถกเถียงกันระหว่างนักวิชาการ เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวเป็นมุมมองการศึกษาผู้สูงอายุที่เหมารวมว่าการแยกตัวนั้นเป็นหน้าที่ และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้สูงอายุบางคนอาจไม่มีการแยกตนเองออกไปจากสังคมเมื่ออายุมากขึ้น หลายคนยังมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีรวมทั้งยังชอบเข้ากิจกรรมทางสังคมอยู่ ตามแนวคิดของทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory) ที่จะกล่าวในลำดับต่อไป

ทฤษฎีกิจกรรม(Activity theory)

ทฤษฎีกิจกรรม พัฒนาขึ้นมาจากการวิเคราะห์ของ(Havighurst, 1963)ที่ทำการศึกษากลุ่มคนที่ฐานะปานกลางและมีสุขภาพดีจำนวน 300 คน โดยกลุ่มตัวอย่างจะมีอายุระหว่าง 50-90 ปี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมอยู่เสมอ จะมีบุคลิกภาพที่สดใสและกระฉับกระเฉง โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบทบาทหรือไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมใดๆ(สุรกุล เจนอบรม, 2541) ซึ่งทฤษฎีนี้จะมีมุมมองที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีการแยกตนเอง โดยมองว่า การที่ผู้สูงอายุลดบทบาทของตนเองกับสังคมรอบข้างนั้นเป็นผลมาจากการถูกบังคับจากสัดส่วนของบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าในสังคม และการแยกตนเองของผู้สูงอายุนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับความเป็นจริงด้านต่างๆ ที่ผู้สูงอายุต้องประสบสมอไป (Phillips & Sternthal, 1977 อ้างถึงใน ชนัญญา เภกะนันท์, 2556)

โดย Havighurst ผู้สร้างทฤษฎีดังกล่าวมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความต้องการทางด้านสังคม และจิตใจของผู้สูงอายุนี้ไม่มีความแตกต่างกับความต้องการทางด้านสังคม และจิตใจของคนหนุ่มสาว ดังนั้นเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นหรือก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ก็ยังคงมีความต้องการและมีค่านิยมที่ไม่ต่างจากเดิม ซึ่งจะมีผลให้บุคคลพยายามบริหารจัดการให้ตนเองมีงานหรือทำกิจกรรมอยู่เสมอเพื่อต้านทานการแคบตัวของโลกทางสังคมของตนด้วยการดำเนินกิจกรรมที่ตนเองเคยทำอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาวหรือวัยกลางคนให้คงอยู่ให้นานที่สุด หรือพยายามหากิจกรรมทดแทนกิจกรรมที่ตนจำเป็นต้องสละทิ้ง เช่น การต้องเกษียณออกจากงานประจำ หรือการเป็นหม้ายและสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นต้น

นอกจากนี้ (Lemon, Bengston, & Peterson, 1972) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า การที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเป็นเพราะมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง (Self-image) ด้านบวกและชอบเข้าร่วมในการทำกิจกรรม เนื่องจากการมีบทบาทที่ดีทางสังคมของผู้สูงอายุ นั้น เป็นผลมาจากอยู่กับความคล่องแคล่วที่ยังคงอยู่ที่คนแก่เกี่ยวกับตนเอง (Self Conception) และเกี่ยวกับโลกซึ่งจะเป็นที่คนแก่ที่ถูกต้องเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการสังสรรค์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทฤษฎีกิจกรรมยืนยันว่าผู้สูงอายุที่สามารถดำรงกิจกรรมทางสังคมไว้ได้ หรือคงลักษณะนิสัยนี้เหมือนเมื่ออยู่ในวัยกลางคนไว้ให้มากที่สุดโดยการที่ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทหรือกิจกรรมทางสังคมเท่าที่จะทำได้นั้น จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูงและช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทหรือ (Self-image) ในด้านบวกเอาไว้ได้ กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีกิจกรรมเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าผู้สูงอายุ จะมีชีวิตเป็นสุขได้ควรมีบทบาทหรือกิจกรรมทางสังคมตามสมควร รวมถึงการมีความสามารถในการทดแทนบทบาทที่ต้องสูญเสียไปด้วยการทำกิจกรรมในยามว่างหรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาคม หรือชมรมที่ตนเองสนใจ

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของทฤษฎีกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ซึ่งเปรียบได้เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องของการรับรู้ตนเอง หรือการมองภาพตนเอง (Self-image) ของผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีกิจกรรมก็ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์เนื่องจากยังไม่สามารถอธิบายเหตุผลที่แน่ชัดได้ว่าหากผู้สูงอายุเหล่านั้นไม่ได้ทำกิจกรรมแล้วจะเกิดอะไรขึ้น และ อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้พบว่าผู้สูงอายุบางกลุ่มที่มีกิจกรรมทำแต่ไม่มีความสุขในขณะที่บางกลุ่มไม่มีกิจกรรมทำแต่กลับพอใจในชีวิตของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลิกภาพหรือความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันไป ซึ่งในเวลาต่อมาจะมีการนำเสนอแนวคิดเรื่องความต่อเนื่องของบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นที่มาทฤษฎีความต่อเนื่องที่จะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

ทฤษฎีความต่อเนื่อง(Continuity theory)

ทฤษฎีความต่อเนื่อง เป็นทฤษฎีจิตวิทยาสังคมที่พัฒนามาจากทฤษฎีกิจกรรม อธิบายในเรื่องของการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ คือ การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบ้านปลายชีวิตได้นั้น มีผลมาจากบุคลิกภาพและรูปแบบของการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีมาเดิม Newgarten และคณะ ได้นำเสนอทฤษฎีนี้ไว้เมื่อปี ค.ศ. 1968 กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมใหม่มาทดแทนบทบาทสังคมเก่าที่สูญเสียไป และยังคงพยายามปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งตามความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎีแล้ว ไม่ว่าจะบุคคลจะเด็กหรือแก่ ก็จะมีบุคลิกภาพและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ก็จะหาบทบาทมาทดแทนบทบาทที่ตนเองสูญเสียไป แต่จะยังคงบุคลิกภาพแบบเดิมไว้เนื่องจากบุคลิกภาพนั้นมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวให้เข้ากับการที่บุคคลมีอายุมากขึ้น (Neugarten, Havighurst, & Tobin, 1968) ตัวอย่างเช่น บุคคลที่ชอบบอญอย่างสันโดษในช่วงวัยกลางคนก็จะยังคงชอบอยู่คนเดียวเมื่อมีอายุมากขึ้น เช่นเดียวกับบุคคลที่ชอบเข้าสังคมก็จะไม่ยอมอยู่บ้านหรือแยกตัวไปอยู่คนเดียวเมื่อแก่ตัวลง หรือจะกล่าวว่า เมื่อแก่ตัวลง บุคคลจะยังเป็นในสิ่งที่ตนเองเป็นมากขึ้น ลักษณะของบุคลิกหลัก และค่านิยมที่บุคคลมีก็จะยิ่งชัดเจนขึ้น (ชนัญญา เกษะนันท์, 2556)กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีนี้อธิบายว่าผู้สูงอายุแต่ละคนเหมาะกับแผนการดำเนินชีวิตรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ ความสนใจและชื่นชอบของตนเองที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต หรืออีกนัยหนึ่งคือ การดำเนินชีวิตและบุคลิกภาพในวัยหนุ่มสาวเป็นเช่นไรจะส่งผลไปยังรูปแบบการดำเนินชีวิตและบุคลิกภาพในวัยสูงอายุด้วย

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีความต่อเนื่องยังมีจุดอ่อนตรงความซับซ้อนของทฤษฎี คือการปรับตัวต่อการมีอายุมากขึ้นของผู้สูงอายุ มีปัจจัยหลายด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านชีววิทยา จิตวิทยา ทำให้การทดลองเชิงประจักษ์เกิดขึ้นได้ยาก ทฤษฎีดังกล่าวยังมองข้ามเรื่องปัจจัยภายนอกสังคมที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ (Hooyman&Kiyak, 1988 อ้างถึงใน ชนัญญา เกษะนันท์, 2556) ดังนั้น จึงทำให้เกิดทฤษฎีระดับชั้นอายุที่ศึกษาเรื่องความเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการมีอายุมากขึ้นของบุคคล ซึ่งจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory)

Matilda Riley และคณะ (Riley, Johnson and Foner 1972 อ้างถึงใน เลิศหญิงหิรัญโร, 2545)นำเสนอทฤษฎีนี้ในปี 1971 โดยอธิบายว่า ทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีที่ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดภายในกลุ่มอายุระหว่างชั้นอายุที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทฤษฎีนี้ถือว่าอายุเป็นหลักเกณฑ์สากลที่จะกำหนดบทบาท สิทธิ หน้าที่ ฯลฯ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามชั้นของอายุ จากอายุหนึ่งไปสู่อีกอายุหนึ่งโดยทฤษฎีนี้อายุจะมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงหรือโดยทางอ้อมกับบทบาททางสังคมของบุคคล บทบาททางตรง เช่น อายุที่จะต้องทำบัตรประชาชน เกณฑ์ทหาร หรือการออกเสียงเลือกตั้ง ในขณะที่บทบาททางอ้อม เช่น สังคมกำหนดบทบาทให้บุคคลอยู่ในวัยเรียน หรือวัยที่สมควรมีคู่ครอง เป็นต้น

แต่ละบุคคลในช่วงอายุหนึ่งๆ จะได้รับการประเมินผ่านทางบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบทางสังคมที่ตนมี เช่น องค์กรอาจประเมินว่าพนักงานวัยหนุ่มสาวมีคุณค่ามากกว่าพนักงานที่มีอายุมากเนื่องจากมีประสิทธิภาพทางด้านร่างกายและความคิดมา นอกจากนี้ อายุยังมีความเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม เช่น ตั๋วรถโดยสารที่มีภาระอายุที่ห้ามไม่ให้ทำ หรือให้ทำกิจการใดๆ สรุปได้ว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อข้อกำหนดต่างๆ ในสังคมนั่นเอง

นอกจากทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ยังมีทฤษฎีทางสังคมวิทยาผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ผู้วิจัยต้องการนำมาประกอบการศึกษา โดย (กาญจนา แก้วเทพ & คณะ, 2554) อธิบายไว้ดังนี้

ทฤษฎี Socio-emotional Selectivity Theory (SEST)

Carstensen นำเสนอทฤษฎีนี้ในปี 1991 โดยอธิบายว่า ผู้สูงอายุเลือกที่จะลดการมีปฏิสัมพันธ์แบบทั่วๆ ไปกับกลุ่มคนที่หลากหลาย แต่ทว่า จะรักษาหรือเพิ่มความสัมพันธ์กับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ให้ความพึงพอใจมากที่สุด (ปรมาภรณ์ เกษียรสินธุ์, 2555)

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุนั้น แต่ละบุคคลจะใช้หลักเรื่องการแลกเปลี่ยนที่คุ้มค่าเพื่อประเมินผลความสัมพันธ์ว่าควรรักษาหรือเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับบุคคลใดหรือกลุ่มใด ตามแนวคิดที่ต้องลงทุนให้น้อยแต่ได้รางวัลตอบแทนสูง ตัวอย่างเช่น หากผู้สูงอายุประเมินแล้วพบว่า การต้องลงทุนสมัครสมาชิกชมรม ต้องเดินทางไปร่วมกิจกรรม และต้องเริ่มต้นความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่เป็นการลงทุนที่สูง แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ในชมรมนั้นกลับไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ทำให้ผู้สูงอายุล้มเลิกที่จะคบเพื่อนใหม่หรือคนแปลกหน้า หันมาดำเนินความสัมพันธ์กับเพื่อนเก่าหรือครอบครัวแทน ในทางกลับกันหากผู้สูงอายุมีความรู้สึกห่างเหินจากคนในครอบครัว และเกิดช่องว่างระหว่างบุตรหลานมากขึ้น ทำให้ไม่ได้รับความพึงพอใจกับความสัมพันธ์เท่าที่ควร จึงหันมาเริ่มต้นความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มใหม่ที่มีความคิดและทัศนคติในการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกัน เป็นต้น

ทฤษฎี Selective Optimization with Compensation Model

P.B. Baltes และ M.M Baltes นำเสนอทฤษฎีนี้ในปี 1990 โดย อธิบายเอาไว้ว่า คนเราในแต่ละช่วงอายุรวมทั้งผู้สูงอายุนั้นจะมีบางอย่างเป็นข้อเด่นและบางอย่างเป็นข้อด้อยหรือข้อจำกัด ดังนั้นบุคคลจะมีแนวคิดสำคัญในการปรับตัว 3 แนวคิด คือ การเลือกบางอย่าง (Selective) การทำให้ดีที่สุด (Optimization) และการชดเชยข้อด้อยบางอย่าง (Compensation) (ปรมาภรณ์ เกษียรสินธุ์, 2555) ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีกระบวนการสร้างความสมดุลในชีวิตของตนเอง เนื่องจากในวัยสูงอายุข้อจำกัดทางด้านร่างกายอาจทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมทุกอย่างได้ดีไปทั้งหมด ดังนั้นผู้สูงอายุจึง

ต้องเลือกทำกิจกรรมบางอย่างที่ถือเป็นข้อเด่นหรือทำได้ดี และพยายามที่จะทำสิ่งนั้นให้ได้ดีที่สุด แต่หากยังรู้สึกว่ามีบางอย่างบกพร่องไปผู้สูงอายุก็จะหาสิ่งอื่นมาชดเชย

ทฤษฎี Socio-environmental Theory (SET)

Hendricks & Hendricks (1986) นำเสนอทฤษฎีนี้โดยกล่าวว่า ทฤษฎี SET เป็นทฤษฎีที่ขยายภาพกว้างของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมไปถึงมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นกว่าทฤษฎีที่กล่าวมา โดยเชื่อว่าบริบทแวดล้อมที่ทำหน้าที่ด้านต่างๆ ซึ่งแวดล้อมชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสุขความทุกข์ของผู้สูงอายุ ดังนั้นการพิจารณาเรื่องผู้สูงอายุจึงต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้สูงอายุกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้สูงอายุด้วย

สรุปคือ หากจะพิจารณาความสำเร็จในชีวิตของผู้สูงอายุนั้น ต้องดูทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในตัวของผู้สูงอายุด้วย ดังนั้นเราจึงต้องเริ่มทำความเข้าใจสภาวะภายนอกที่แวดล้อมตัวผู้สูงอายุเป็นลำดับแรก แล้วพิจารณาต่อมาว่าสภาพดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุอย่างไร และสุดท้ายคือพิจารณาว่าผู้สูงอายุนั้นสามารถที่จะปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมนั้นๆอย่างไร

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ผู้สูงอายุดังที่กล่าวมาเพื่อประกอบการศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและใช้ข้อสันนิษฐานตามแนวคิดทฤษฎีมาใช้วิเคราะห์และอธิบายต่อยอดถึงเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผู้สูงอายุกับการสื่อสาร

Harwood (2007 อ้างถึงใน กำจร หลุยยะพงศ์, 2553) กล่าวเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้สูงอายุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับผู้สูงอายุนั้นประกอบไปด้วย 4 ด้านด้วยกัน โดยสองด้านแรกจะมุ่งเน้นมิติการสื่อสารที่เป็นตัวกำหนดผู้สูงอายุ ในขณะที่อีกสองด้านจะมุ่งเน้นตัวผู้สูงอายุเป็นผู้กำหนดการสื่อสาร โดยอธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารจะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุหมายถึงกระบวนการสื่อสารต่างๆ ทั้งการสื่อสารทางตรง และการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนที่เข้ามาในชีวิตประจำวันของบุคคล จะทำให้เข้าใจได้ว่า บุคคลมองผู้สูงอายุอย่างไร ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่น หากบุคคลสื่อสารและได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเชิงลบก็ย่อมทำให้เกิดอคติกับผู้สูงอายุได้ง่าย หรืออีกในทางหนึ่งคือการพิจารณาคำศัพท์ คำเรียก ก็จะทำให้เข้าใจได้ว่าเรากำลังคิดถึงผู้สูงอายุอย่างไร เช่น คำว่า “แก่หนึ่งเหนียว” ก็จะแตกต่างกับ คำว่า “ผู้อาวุโส” เป็นต้น

2. การสื่อสารจะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ หมายถึง การสื่อสารจะเป็นตัวสร้างประสบการณ์ต่อผู้สูงอายุ ทั้งต่อตัวผู้สูงอายุเองและต่อคนทั่วไป เช่น แม้บุคคลจะไม่เคยพบหรือมีประสบการณ์ตรงกับผู้สูงอายุก็ตาม แต่การเปิดรับสื่อจะเป็นตัวช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ผู้สูงอายุได้ นอกจากนั้นตัวผู้สูงอายุเองก็สามารถรับรู้ทำความเข้าใจตนเองผ่านสื่อด้วยเช่นกัน
3. ผู้สูงอายุจะสร้างอัตลักษณ์ของตนเองด้วยการสื่อสาร หมายถึง การที่ผู้สูงอายุจะกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการสื่อสารในแบบต่างๆ เช่น ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพจิตที่ดี ก็จะมีการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ในเชิงบวกให้กับตนเอง
4. ผู้สูงอายุจะสร้างแนวทางการสื่อสารของตน หมายถึง การพิจารณารูปแบบและแนวทางที่ผู้สูงอายุใช้ในการสื่อสาร ซึ่งรูปแบบดังกล่าวอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างจากการสื่อสารของคนกลุ่มต่างๆ ก็ได้ เช่น ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาจะใช้สื่อมวลชนและสื่อสมัยใหม่ไม่แตกต่างจากคนหนุ่มสาวทั่วไป

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาด้านที่ 3 และ 4 คือการพิจารณาว่า ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อแอฟพลิเคชันไลน์นั้นมีการสร้างแนวทางการสื่อสารของตนเอง และการรับรู้ตนเอง (นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของตน) อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีและสื่อใหม่อย่างแอฟพลิเคชันไลน์ในลำดับต่อไป

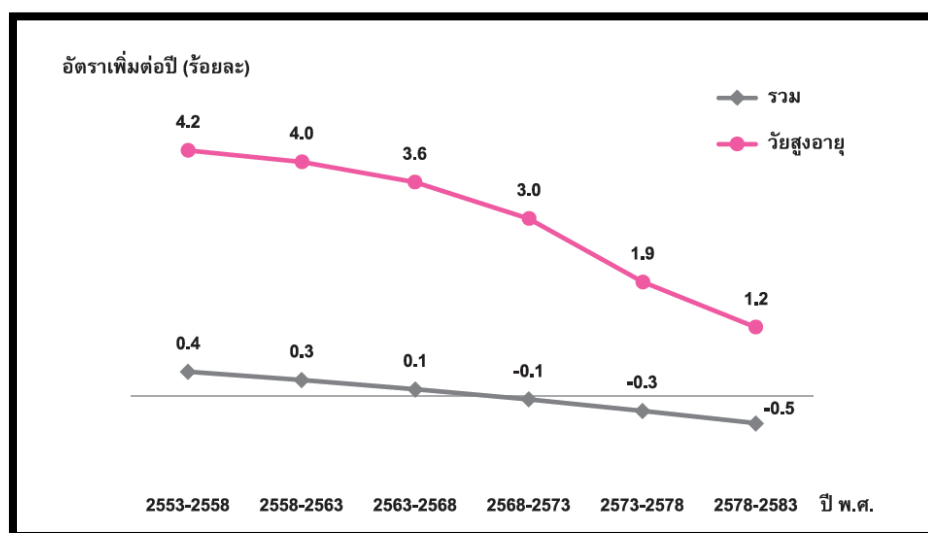
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันและแนวโน้มผู้สูงอายุในอนาคต

จากการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ทางประชากรจากแหล่งต่างๆ แสดงให้เห็นตรงกันว่าประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย และยังคงดำเนินต่อไปในอนาคตด้วยอัตราที่เร็วมาก ซึ่งสถานการณ์ทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้นำไปสู่ประเด็นท้าทายต่อคุณภาพชีวิตประชากรผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นในด้านทุนมนุษย์ที่ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ยังคงมีการศึกษาค่อนข้างน้อยมีเพียงประมาณ 1 ใน 10 เท่านั้นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป (กรมส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555) การที่ผู้สูงอายุมีการศึกษาน้อยนั้นจะเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลบริการด้านสุขภาพและสังคม โอกาสในการทำงานหรือการเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน

นอกจากนี้ผู้สูงอายุนปัจจุบันมีบุตรน้อยกว่าในอดีต และมีแนวโน้มที่จะอยู่อาศัยกับบุตรน้อยลงและอยู่กับคู่สมรสและอยู่ตามลำพังเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำลงมากและรวมทั้งการย้ายถิ่นของบุตรที่อยู่ในวัยแรงงานไปทำงานในต่างพื้นที่ ผู้สูงอายุในรุ่นต่อไปจะยังมีบุตร

น้อยลงตามแนวโน้มภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งนอกจากจะเกิดปัญหาเรื่องการได้รับการดูแลเลี้ยงดูแล้ว ปัญหาสุขภาพจิตและโรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุน่าจะมีแนวโน้มที่สูงขึ้นตามไปด้วย

แผนภาพที่ 2. 1 อัตราการเพิ่มประชากรรวม เปรียบเทียบกับประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2553 – 2583

ที่มา: การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – พ.ศ.2583 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภาพที่ 2. 2 การอยู่อาศัยของประชากรสูงอายุ จำแนกตามที่อยู่อาศัย พ.ศ.2550 และ พ.ศ.2554

	ร้อยละ				
	ขบถคหริวเรอนเดลีย	อยูกบบุตร	อยูคนเดยว	อยูสำพงกบคู่สมรส	อยูคนเดยวหรืออยูสำพงกบคู่สมรส
รวมผู้สูงอายุทั้งหมด					
พ.ศ. 2550	3.75	59.4	7.6	16.3	23.9
พ.ศ. 2554	3.63	56.5	8.6	17.1	25.7
ผู้สูงอายุเขตเมือง					
พ.ศ. 2550	3.81	64.6	7.4	12.9	20.3
พ.ศ. 2554	3.66	59.2	8.5	15.4	23.9
ผู้สูงอายุเขตชนบท					
พ.ศ. 2550	3.72	57.3	7.7	17.7	25.4
พ.ศ. 2554	3.62	55.2	8.6	18.0	26.6

ที่มา: รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555

จากตารางสามารถสรุปได้ชัดเจนว่า ปัจจุบัน สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรมีจำนวนเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับกับสัดส่วนของผู้ที่เป็นโสดและหย่าร้าง นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลานยังมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ตัวเลขของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและอยู่ตามลำพังกับคู่สมรสมีจำนวนมากขึ้นทั่วประเทศซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นที่มาของปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ ทั้งทางด้านสุขภาพกาย คือขาดผู้เลี้ยงดู ขาดรายได้ และด้านสุขภาพจิตคือปัญหาความโดดเดี่ยว เหงา และโรคซึมเศร้าดังที่กล่าวมาแล้ว

เหตุผลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการที่มาในของการศึกษาของผู้วิจัย เมื่อเทคโนโลยีต่างๆเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมผู้สูงอายุอาทิมีการศึกษาแขนงใหม่ที่ชื่อว่า Gerontechnology ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยี และชราภาพวิทยาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ แนวคิดสำคัญของการศึกษานี้คือ การบูรณาการผู้สูงอายุให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงโดยการผลิต รวมถึงการดัดแปลงเทคโนโลยีให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถควบคุมสภาวะความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และตัดสินใจได้ว่า จะใช้เทคโนโลยีใดบ้างเข้ามาช่วยเหลือการดำรงชีวิตของตน (Melenhorst, 2007, as cited in McCreadie, 2013 อ้างถึงใน ชันัญญา เกษะนันท์, 2556) จึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุในอนาคตจะมีชีวิตด้านความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น

ทั้งนี้ผลงานการวิจัยผู้สูงอายุกับการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ของ ชีระพงศ์ สันติภาพ(2553) ระบุว่า ผู้สูงอายุวัยต้นคือ ผู้ที่มีอายุ (60-69ปี) จะมีการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ ในสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุตอนกลางและตอนปลาย โดยประเด็นที่น่าสนใจคือ โทรศัพท์มือถือจัดได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่ผู้สูงอายุใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุดในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในทุกกลุ่มอายุและทุกเพศ ซึ่งการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างแพร่หลายนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีของ โทรศัพท์มือถือในระดับสูงด้วย ซึ่งตรงกันกับข้อมูลเรื่องผู้สูงอายุกับการใช้เทคโนโลยีที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ในบทนำ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสื่อใหม่อย่างแอปพลิเคชันไลน์ที่ได้รับความนิยมสูง ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชัน

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา มีหลายชิ้นที่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าเริ่มมีการศึกษาในมิติของการใช้ประโยชน์จากสื่อ เช่น ผลงานของศุภนิดา เกษมสันต์ (2546) ที่ศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์ในการสร้างความสัมพันธ์แบบชุมชนเสมือนของกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก OPPY CLUB และงานวิจัยของอรวรรณ ศิริสวัสดิ์ ที่ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้าง

ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของกลุ่มผู้สูงอายุที่รวมตัวกันเป็นชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดน่าน ซึ่งผลงานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีภาพที่เปลี่ยนแปลงไป จากเคยถูกมองว่าเป็นผู้รับสารที่คอยรองรับการถ่ายทอดข่าวสารจากสื่อมวลชนเท่านั้น หรือ Passive Receiver กลายมาเป็นผู้ที่มีแนวทางการเลือกใช้และเลือกเปิดรับสื่อและสารที่ตนเองมีความสนใจ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ หรือ Active Receiver นั่นเอง

นอกจากนี้ผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2555 พบว่า ผู้สูงอายุเริ่มมีการใช้อินเทอร์เน็ตประมาณร้อยละ 2 และคาดการณ์ว่าน่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการใช้มากที่สุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและในเขตเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เพื่อค้นหาข้อมูล รongลงมา คือ ติดตามข่าวสาร และรับ-ส่งอีเมลล์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ใช้ให้เห็นว่าปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่นั้นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อสารของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชัน ดังต่อไปนี้

แนวคิดเรื่องสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

SEO (2554) ได้ให้ความหมายของ Social Media ว่าหมายถึงสื่อในสังคมออนไลน์ที่ในปัจจุบันนิยมใช้งานกันมากและมีการใช้งานในรูปแบบการสื่อสารสองทาง (Interactive) ซึ่งผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงสื่อประเภทนี้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยบุคคลสามารถเข้ามาแบ่งปันความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ให้แก่กันได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะลักษณะเด่นของ Social Media คือการที่ผู้ใช้งานสามารถโต้ตอบแสดงความคิดเห็นกันได้อย่างทันทีทันใด

ธัญวัฒน์ กาบคำ อธิบายเกี่ยวกับ Social Media ว่าหมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทาง โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ (ธัญวัฒน์ กาบคำ, 2553)

เอมิกา เหมมินทร์ ได้สรุปความหมายของ Social Media ไว้ว่าเป็นสื่อสังคมออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการทำกิจกรรมร่วมกันบนอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของเว็บไซต์ สามารถสื่อสารได้ทั้ง 2 ทาง โดยผู้ใช้เป็นผู้สื่อสารเรื่องราว รูปภาพ และวิดีโอเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่น แบ่งปันให้ผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนได้รับรู้ ช่วยให้หาเพื่อนบนโลกอินเทอร์เน็ตได้ง่าย เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์แบบออนไลน์อีกแห่งหนึ่งที่ให้ผู้ใช้บริการสามารถที่จะสร้างประวัติส่วนตัวเพื่อแนะนำตัวเอง และสร้างเครือข่ายส่วนบุคคลของตนเพื่อติดต่อกับผู้อื่น เช่น MySpace Facebook Line Instagram Twitter Google+ Youtube เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเว็บที่สร้างขึ้นมาเพื่อการตอบสนองความต้องการในการติดต่อธุรกิจหรือหาเพื่อนบนโลกไซเบอร์ทั้งสิ้น (เอมิกา เหมมินทร์, 2556)

กล่าวสรุปได้ว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือชุมชนออนไลน์นั้น (Social Network Site : SNS) หมายถึงโปรแกรมหรือเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ทั้งในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว หรือการสื่อสารสองทางระหว่างผู้รับและผู้ส่งข้อมูล โดยที่ผู้รับและผู้ส่งสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นไม่จำเป็นต้องรู้จักกันมาก่อนก็ได้ โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบันมีมากมาย และแต่ละเครือข่ายก็มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกันไป บางประเภทเน้นส่งข้อความสั้นๆ เช่น Twitter บางประเภทเน้นการแบ่งปันรูปภาพหรือวิดีโอเพื่อบอกเล่าเรื่องราว เช่น Youtube, Instagram และอีกประเภทที่ถือว่าได้รับความนิยมสูงมาก คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ในรูปแบบที่สามารถนำเสนอ แบ่งปันข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบ รวมถึงสามารถสื่อสารโต้ตอบสองทางได้ทันที ที่เรียกว่า IM หรือ Instant Message เช่น Facebook และ Line เป็นต้น

ทั้งนี้ Social Media ยังไม่มีคำไทยที่เป็นทางการ โดยมีการใช้คำว่า “เครือข่ายสังคม” “เครือข่ายมิตรภาพ” หรือ “กลุ่มสังคมออนไลน์” ซึ่ง Social Media นี้ถือว่าเป็นเทคโนโลยีอันหนึ่งที่สามารถช่วยให้เราได้มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันของผู้ใช้สื่อ

ปัจจุบันผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั่วโลกมีจำนวนมาก จากการจัดอันดับและเก็บสถิติต่างๆ ของเครือข่ายสังคมออนไลน์ของ Social Bakers พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนบัญชีผู้ใช้ Facebook มากเป็นอันดับที่ 13 ของโลก โดยเฉพาะกรุงเทพติดอันดับ 1 เมืองที่มีผู้ใช้ Facebook มากที่สุดในโลก ด้วยจำนวน 12.8 ล้านบัญชี จากจำนวนผู้ใช้ทั้งหมดของไทยที่มีมากถึง 18.3 ล้านบัญชีทั่วประเทศ (Socialbakers, 2556 อ้างถึงใน เอมิกา เหมมินทร์, 2556) รวมถึงแอปพลิเคชันไลน์ ที่ประเทศไทยมีผู้ใช้สูงเป็นอันดับสองของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่นโดยมียอดผู้ใช้จำนวน 50 ล้านคน และประเทศไทยมีผู้ใช้แอปพลิเคชันไลน์จำนวน 24 ล้านคน สูงสุดเป็นอันดับสองของโลก (กระปุกดอทคอม, 2557 : ออนไลน์)และยังมีแนวโน้มการใช้งานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ด้วยประโยชน์ที่มากมายจากการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถสื่อสารได้ง่ายและเป็นวงกว้าง หลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ เป็นต้นในเชิงการใช้งานทั่วไปแล้ว สามารถสื่อสารกับคนที่มีความชื่นชอบในเรื่องเดียวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือรวมตัวกันทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพูดคุยกับเพื่อนที่ไม่เจอกันมานาน หรือเพื่อนที่อยู่ไกลกัน และด้วยความที่เครือข่ายสังคมออนไลน์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วและเป็นช่องทางสื่อสารได้ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำมาใช้ทางด้านธุรกิจโปรโมทตนเอง โปรโมทสินค้า หรือองค์กรรวมถึงใช้เป็นช่องทางสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า สร้างกิจกรรม หรือพูดคุยตอบข้อซักถามถึงสินค้าและบริการ ผลการสำรวจจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยืนยันการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีอีกด้วย

แนวคิดเรื่องสื่อโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชัน (application)

แอปพลิเคชัน คือ โปรแกรมประยุกต์ ใช้สำหรับเสริมความสามารถของอุปกรณ์สื่อสารพกพาที่ทำให้ผู้ใช้สามารถติดตั้งได้เอง โดยรูปแบบการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของอุปกรณ์สื่อสารพกพาและระบบปฏิบัติการที่อุปกรณ์สื่อสารนั้นๆ (ณัฐญา มาเกิด, 2554)

สุชาดา พลาชัยพิรมย์ศิลป์ ให้ความหมายโมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Application) ว่า Mobile Application ประกอบขึ้นด้วยคำสองคำ คือ Mobile กับ Application ซึ่งมีความหมายดังนี้ (สุชาดา พลาชัยพิรมย์ศิลป์, 2552)

Mobile คืออุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในการพกพา ซึ่งนอกจากจะใช้งานได้ตามพื้นฐานของโทรศัพท์แล้ว ยังทำงานได้เหมือนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่พกพาได้ จึงมีคุณสมบัติเด่น คือ ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ใช้พลังงานค่อนข้างน้อย ปัจจุบันมักใช้ทำหน้าที่ได้หลายอย่าง ติดต่อ แลกเปลี่ยนข่าวสารกับคอมพิวเตอร์ได้ และที่สำคัญคือสามารถเพิ่มหน้าที่การทำงานได้

สำหรับ Application จะหมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ใช้เพื่อช่วยการทำงานของผู้ใช้ (User) โดย Application จะต้องมีสิ่งที่เรียกว่า ส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface หรือ UI) เพื่อเป็นตัวกลางการใช้งานต่างๆ ดังนั้น Mobile Application หมายถึง แอปพลิเคชันที่ช่วยการทำงานของผู้ใช้บนอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านั้นจะทำงานบนระบบปฏิบัติการ (OS) ที่แตกต่างกันไปตัวอย่างของระบบปฏิบัติการบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้แก่ Symbian OS ที่ใช้กันอยู่ในมือถือหลายค่าย ได้แก่ โนเกีย Windows mobile ของค่าย Microsoft BlackBerry OS ของค่าย RIM (Research In Motion) Web OS ของ ค่าย Palm iPhoneOS ของค่าย Apple และ Android OS ของค่าย Google ซึ่งเป็นค่ายล่าสุดในขณะนี้ เป็นต้น

โดยแอปพลิเคชันนั้นจะมีคุณลักษณะของสื่อใหม่ตามที่มาร์ติน ลีสเตอร์ เดนนิส แมคเคลล และเฮนรี เจนกินส์ ระบุไว้ และตั้งข้อสังเกตว่า การใช้แอปพลิเคชันเพื่อแบ่งปัน (Sharing) ซึ่งหมายถึง การให้หรือการส่งข้อมูลรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และ ข้อความ และข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้กับผู้อื่นนั้น นอกจากจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการในแง่ธุรกิจดังที่กล่าวไปแล้ว ที่สำคัญคือแอปพลิเคชันเหล่านี้ยังเป็นประโยชน์กับตัวผู้ใช้งานในมิติของการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่รวมไปถึงการที่สื่อเหล่านี้เข้ามามีบทบาทเป็นกิจกรรมหนึ่งในชีวิตประจำวันของบุคคลในปัจจุบัน

จากบทสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้โมบายแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน และแท็บเล็ตของ รศ.วงหทัย ต้นชีวะวงศ์ (2555) ระบุว่าผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของพฤติกรรมในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารแบบไร้สายผ่านเครื่องมือสื่อสารแบบจอสัมผัสจะมีเพิ่มมากขึ้นและอาจจะมากกว่าการเปิดรับผ่านสื่อมวลชนเดิมโดยเป็นการเปิดรับข้อมูลข่าวสารแบบเคลื่อนที่ที่เปิดรับได้ทุกที่ทุกเวลาจากหลายๆ แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตโดยผู้ใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ต

โพนและแท็บเล็ตส่วนใหญ่สามารถระบุชื่อแอปพลิเคชันที่ใช้เปิดรับข้อมูลเป็นประจำได้ ประเภทแอปพลิเคชันที่นิยมใช้ คือ แอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสารในสังคมแบบออนไลน์ (Social networking / Social media)สูงเป็นอันดับที่หนึ่ง แอปพลิเคชันของสื่อมวลชนเพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากเป็นอันดับที่สอง และใช้โมบายเว็บเบราว์เซอร์เพื่อเข้าเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นอันดับที่สาม โดยโทรศัพท์มือถือ แบบ Smartphone เป็น Mobile Device ที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานมากที่สุดในยุคปัจจุบันและมีแนวโน้มการใช้งานเติบโตขึ้นเรื่อยๆ เพราะมีระบบปฏิบัติการ ซึ่งเป็น System Software ที่สามารถรองรับการใช้แอปพลิเคชันต่างๆ บนโทรศัพท์มือถือได้ จึงตอบสนองผู้ใช้งานได้ทุกวัยในยุคดิจิทัลและสังคมออนไลน์ทุกวันนี้

ทั้งนี้สำนักวิจัยสยามเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตโพลล์ เปิดเผยผลการสำรวจเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้การส่งต่อโปรแกรมประยุกต์ (application)และเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้บนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตสูงสุด 5 อันดับได้แก่ Line คิดเป็นร้อยละ 82.97 Facebook คิดเป็นร้อยละ 79.04 WhatsApp คิดเป็นร้อยละ 74.83 Instagram คิดเป็นร้อยละ 67.08 และ Twitter คิดเป็นร้อยละ 64.78 ขณะที่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.77 นิยมใช้โปรแกรม Tango Text และ ร้อยละ 57.42 นิยมใช้โปรแกรม WeChat ฯลฯ (สำนักวิจัยสยามเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตโพล, 2556)

ผลสำรวจนี้ได้ทำขึ้นในระหว่างวันที่ 18-25 สิงหาคม 2556 สามารถสรุปพฤติกรรมการใช้โปรแกรมประยุกต์ (application) เครือข่ายสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 49.57 มีโปรแกรมประยุกต์ (application) เครือข่ายสังคมออนไลน์ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือแท็บเล็ตประมาณ 4 - 6 โปรแกรม โดยโปรแกรมประยุกต์ (application) เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้บนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตสูงสุด 5 อันดับได้แก่ Line คิดเป็นร้อยละ 82.97 Facebook คิดเป็นร้อยละ 79.04 WhatsApp คิดเป็นร้อยละ 74.83 Instagram คิดเป็นร้อยละ 67.08 และ Twitter คิดเป็นร้อยละ 64.78 และสำหรับวัตถุประสงค์สำคัญของกลุ่มตัวอย่างในการใช้โปรแกรมประยุกต์ (application) เครือข่ายสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตสูงสุด 3 อันดับ คือ สนทนากันในเรื่องต่างๆ ไป คิดเป็นร้อยละ 87.08 รับหรือส่งภาพ/คลิป/เสียง คิดเป็นร้อยละ 80.29 และรับหรือส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 74.26 ส่วนผู้ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้โปรแกรมประยุกต์ (application) เครือข่ายสังคมออนไลน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแท็บเล็ตติดต่อด้วยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ เพื่อน ๆ คิดเป็นร้อยละ 86.51 สมาชิกในครอบครัว/บุคคลใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 79.71 และครูอาจารย์/หัวหน้างาน คิดเป็นร้อยละ 72.54 (สำนักวิจัยสยามเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตโพล, 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ชัดว่า โปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ได้รับความนิยมสูงมากในประเทศไทยตรงกันกับการศึกษาข่าวสารที่ผ่านมา

ประกอบกับบทสัมภาษณ์ทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสื่อสมัยใหม่อย่างสมาร์ทโฟนและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการกล่าวถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณผู้ใช้โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีความพร้อมทั้งทางด้านกำลังซื้อและมีเวลาว่าง เทคโนโลยีอย่างโซเชียลมีเดียจึงกลายมาเป็นตัวเลือกในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและเป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและคนในครอบครัว โดยเฉพาะแอปพลิเคชันไลน์ ซึ่ง ปรีธนา ลีลพนัง ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการอาวุโส ส่วนงานผลิตดิจิทัลเอไอเอสได้กล่าวไว้ในบทสัมภาษณ์ของสยามธุรกิจออนไลน์ ว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้บริการเครือข่ายเอไอเอส ถึงแม้ยังไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจน แต่คาดการณ์ได้ว่ามีอัตราเติบโตขึ้นโดยพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ คือมีการติดตามสื่อหลักอย่างโทรทัศน์ โดยติดตามรายการละครเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์มากที่สุด (สยามธุรกิจออนไลน์ , 2557)โดยผู้วิจัยจะอธิบายรายละเอียดและคุณลักษณะของแอปพลิเคชันไลน์ (Line Application) ดังต่อไปนี้

ประวัติและคุณสมบัติแอปพลิเคชันไลน์ (Line Application)

ความหมายของแอปพลิเคชันไลน์

เอมิกา เหมมินทร์ (2556) อธิบายความหมายและลักษณะของแอปพลิเคชันไลน์ว่าเป็นแอปพลิเคชันที่ผสมผสานบริการ Messaging และ Voice Over IP นำมาผนวกเข้าด้วยกัน โดยไลน์ซึ่งเป็นรูปแบบของโปรแกรมสนทนาบนสมาร์ทโฟนที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ที่ทำให้ไลน์โดดเด่น คือ “รูปแบบของสติ๊กเกอร์” รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะในด้านต่างๆ ได้แก่ การสนทนาด้วยเสียง การสื่อสารแบบกลุ่ม การสร้างใหม่ไลน์ และการเล่นเกม เป็นต้น

ส่วน ศุภศิลา กุลจิตต์เจือวงศ์(2556) ให้ความหมายของแอปพลิเคชันไลน์ คือ ไลน์ หมายถึงแอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาบนอุปกรณ์การสื่อสารรูปแบบต่างๆ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ และแท็บเล็ต (Tablet) ผู้ใช้สามารถสื่อสารด้วยการพิมพ์ข้อความจากอุปกรณ์การสื่อสารเครื่องหนึ่งไปสู่อีกเครื่องหนึ่งไลน์ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถหลากหลายเพื่อรองรับการใช้งานของผู้ใช้หลายๆ ด้าน จุดเด่นที่ทำให้ไลน์แตกต่างกับแอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาแบบอื่นๆ คือ รูปแบบของ “สติ๊กเกอร์” (Sticker) ที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกของผู้ใช้ที่หลากหลาย เช่น สติ๊กเกอร์แสดงความรู้สึกขึ้นพื้นฐานสติ๊กเกอร์ตามเทศกาลและวันสำคัญ สติ๊กเกอร์ของตราสินค้าต่างๆ และสติ๊กเกอร์การ์ตูนที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้ไลน์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งกับผู้ใช้ทั่วไป และเจ้าของสินค้าและบริการที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคจึงทำให้เกิดเป็นแอปพลิเคชันที่มีความสามารถรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นฟังก์ชันสนทนายาระหว่างบุคคล สร้างกลุ่มสนทนา ส่งข้อความ โพสต์รูปต่างๆบนใหม่ไลน์ หรือจะโทรคุยกันแบบเสียงก็ได้ โดยข้อมูลทั้งหมดนั้นไม่มีค่าใช้จ่าย

ง่าย หากผู้ใช้งานโทรศัพท์มีแพคเกจอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว นอกจากนี้ล่าสุดสามารถใช้งานได้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ แบบ PC และ Mac ได้ด้วยทำให้ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารกับเพื่อนผ่านแอปพลิเคชันไลน์ได้ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่ทำงาน

ทั้งนี้ลูกเล่นมากมายของแอปพลิเคชันไลน์นั้น ทำให้มีผู้ใช้งานแอปนี้เป็นจำนวนมาก จากการเติบโตที่รวดเร็วเมื่อเทียบกับ Social Media อื่นๆ แล้ว ถือว่าแอปพลิเคชันไลน์มีการเติบโตที่สูงมาก เพราะเพียง 257 วัน ก็มีผู้ใช้ถึง 20 ล้านคน และหลังจากนั้น 6 เดือน จำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้นถึง 35 ล้านคน จะเห็นได้ว่าแอปพลิเคชันไลน์มีการเพิ่มขึ้นของปริมาณผู้ใช้งานสูงถึงร้อยละ 600 เพราะนอกจากจะมีให้ดาวน์โหลดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้ว ยังมีคุณสมบัติหลายอย่างที่ทำให้ผู้ใช้งานได้เพลิดเพลิน ทำให้ไม่น่าแปลกใจที่ในสมาร์ตโฟนของคนส่วนใหญ่ จะมีโปรแกรมนี้บรรจุอยู่เสมอ เอมิกา เหมมินทร์ (2556)

คุณลักษณะและบทบาทของแอปพลิเคชันไลน์

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ การศึกษารูปแบบคุณลักษณะและบทบาทของแอปพลิเคชันไลน์จึงมีความสำคัญมาก เพื่อจะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบในการศึกษาเชื่อมโยงในมิติการสื่อสารดังที่กล่าวมาแล้ว โดยศุภศิลา กุลจิตเจิววงศ์ (2556) ได้อธิบายคุณลักษณะและบทบาทของแอปพลิเคชันไลน์ ไว้ในผลงานเรื่อง ไลน์รูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ตโฟน:

ข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน ดังต่อไปนี้

แอปพลิเคชันไลน์มีลักษณะเฉพาะที่สร้างความแตกต่างอย่างเด่นชัดจากแอปพลิเคชันตระกูลอื่น ๆ และเป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้บริโภคนิยมเลือกเป็นสมาชิก โดยสามารถสรุปลักษณะเฉพาะต่างๆ ของไลน์ที่ทำให้ผู้บริโภคนิยมเลือกเป็นสมาชิกได้แก่

1) เป็นการสื่อสาร 2 ทาง (Two-way Communication) ไลน์เป็นการสื่อสารโดยตรงจากผู้ส่งสาร

ไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารสามารถส่งข้อความ รูปภาพเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารเพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ และพฤติกรรมที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่นการสนทนากับเพื่อน การส่งรูปภาพ การส่งข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการขายของสินค้าเพื่อการตลาด เป็นต้น อีกทั้งผู้รับสารยังสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) โดยตรงได้ทันทีทำให้ผู้ส่งสารสามารถวัดผลของการสื่อสารได้ทันที

2) สามารถสร้างกลุ่มการสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม (Group Communication) เมื่อผู้ใช้งานต้องการพื้นที่สำหรับสมาชิกที่คุ้นเคยกันโดยเฉพาะ ผู้ใช้สามารถตั้งค่าการใช้งานของไลน์ด้วยวิธีการสร้างกลุ่มเฉพาะในแวดวงสนทนาที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลหลายบุคคลให้สามารถเชื่อมต่อและ

สื่อสารกันภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อนในระดับอุดมศึกษากลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มคนหนึ่งส่งสารออกไป จะถึงผู้รับสารที่เป็นสมาชิกในกลุ่มได้ทุกคน ซึ่งมักเป็นเรื่องที่สมาชิกภายในกลุ่มล้วนมีประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้สามารถสื่อสารโต้ตอบกันภายใต้หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกันได้

3) สามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเฉพาะเจาะจง(Official Account) หลังจากที่ผู้ส่งสารมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายหลัก และลักษณะของสารที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ผู้ส่งสารสามารถส่งข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นไปยังผู้รับสารได้ตรงใจตามที่ต้องการ ซึ่งในปัจจุบันมีหลายองค์กรนำคุณสมบัติในการสื่อสารของไลน์มาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการตลาด ด้วยวิธีการให้ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดสติ๊กเกอร์ของตราสินค้านั้นไปใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยมีเงื่อนไขการตอบรับความเป็นเพื่อนระหว่างเจ้าของตราสินค้ากับผู้ใช้งาน ซึ่งจะช่วยให้เจ้าของตราสินค้าสามารถส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการต่างๆ มายังผู้กลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมายหลักโดยตรง โดยสามารถระบุตราสินค้า (Brand) ข้อความจูงใจ การส่งเสริมการขาย และการโฆษณาต่างๆ ได้

4) สามารถสื่อสารได้ตลอดเวลา (Anytime) ผู้ส่งสารสามารถสื่อสารไปยังผู้รับสารได้ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดช่วงเวลาและระยะเวลาในการสื่อสาร โดยสามารถส่งสารรูปแบบต่างๆ เช่น ข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ และสติ๊กเกอร์ ไปยังผู้รับสารได้หากยังมีการเชื่อมต่อเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต และคู่สื่อสารยังคงมีสถานะเป็นเพื่อนกัน

5) สามารถส่งรูปแบบสารได้หลากหลาย (Multi-media) ลักษณะเฉพาะของไลน์สามารถส่งสารที่มีรูปแบบหลากหลายแตกต่างกัน โดยผู้ส่งสารสามารถเลือกสรรสารให้เหมาะสมกับรูปแบบ และกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารได้ เช่น ข้อความรูปภาพ โปสเตอร์ การส่งลิงค์เพื่อเชื่อมต่อเว็บไซต์จากภายนอก แอปพลิเคชัน โลโก้ (Logo) คลิปวิดีโอ รายการสินค้า สติ๊กเกอร์ตราสินค้า และข้อความเสียง เป็นต้น

6) สามารถเลือกปิดกั้นการสนทนาได้ (Block) เมื่อผู้รับสารไม่มีความประสงค์ที่จะรับสารนั้นอีกต่อไป หรือข้อความที่ส่งมานั้นรบกวนให้กับผู้รับสาร ผู้รับสารสามารถเลือกปิดการสนทนากับผู้ส่งสารรายนั้นได้อย่างเฉพาะเจาะจง

7) สามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านไลน์ (Voice Call) ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งที่เพิ่มความโดดเด่นของไลน์คือ ความสามารถในการสนทนาผ่านไลน์ เสมือนการพูดคุยทางโทรศัพท์ไปยังสมาชิกบนเครือข่ายไลน์โดยไม่เสียค่าบริการขณะสนทนา

8) มีสติ๊กเกอร์รูปแบบการ์ตูน (Sticker) ที่ช่วยเพิ่มการสนทนาให้ชัดเจนขึ้น สติ๊กเกอร์รูปแบบการ์ตูนของไลน์จะช่วยสนับสนุนข้อความระหว่างคู่สื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น เพราะข้อความไม่สามารถ

อธิบายได้ด้วยน้ำเสียง ทำให้ไม่ทราบอารมณ์ผ่านน้ำเสียงของคู่สนทนา สติกเกอร์จึงเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกแทนอารมณ์และความรู้สึกของคู่สื่อสาร

9) สามารถสร้างไทม์ไลน์ได้(Timeline) เช่นเดียวกับสังคมออนไลน์อื่นๆ อย่างเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์(Twitter) ผู้ใช้สามารถโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอบนหน้าไทม์ไลน์ของตนเองได้ตามความต้องการ

10) รองรับไฟล์ข้อมูลได้หลากหลาย (FilesSupport) ในกล่องสนทนาของไลน์ นอกจากการส่งข้อความสนทนาเป็นตัวอักษร ภาพ หรือสติกเกอร์แล้ว ผู้ใช้ยังสามารถส่งแฟ้มงานเอกสารในรูปแบบของนามสกุลไฟล์ต่างๆ ได้ มีลักษณะคล้ายกับการรับ-ส่งอีเมล (E-Mail)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการใช้งานของแอปพลิเคชันไลน์ (Line application function) ได้ดังต่อไปนี้

1. Free Chat: แอปพลิเคชันไลน์นั้นนอกจากจะให้ผู้ใช้งานสามารถสื่อสารผ่านการส่งข้อความเป็นตัวอักษรแล้ว ยังสามารถส่งสติกเกอร์เพื่อประกอบอารมณ์ความรู้สึกในข้อความนั้นๆได้ด้วย โดยทั้งหมดไม่เสียค่าใช้จ่าย
2. Group Chat: นอกจากจะสามารถติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแล้ว แอปพลิเคชันไลน์ยังสามารถให้ผู้ใช้งานจัดตั้งกลุ่มสนทนา โดยเลือกเพื่อนได้จำนวนมากถึง 100 คน ต่อกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นเพื่อนที่มีความสนใจด้านเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มงานเดียวกัน หรือคนในครอบครัวก็ได้
3. Free Call: ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์สามารถสื่อสารด้วยเสียงผ่านแอปพลิเคชันได้ไม่จำกัดเวลาและไม่เสียค่าใช้จ่าย
4. Free Video Call: ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์สามารถสื่อสารด้วยภาพและเสียงผ่านแอปพลิเคชันได้ไม่จำกัดเวลาและไม่เสียค่าใช้จ่าย
5. Time Line: แอปพลิเคชันไลน์มีส่วนของไทม์ไลน์เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถตั้งสถานะนำเสนอรูปภาพ ข้อมูลข่าวสาร และเรื่องราวของตนเอง ผ่านพื้นที่ดังกล่าวได้ รูปแบบนี้การใช้งานนี้มีความคล้ายคลึงกับสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กนั่นเอง
6. Official Account: แอปพลิเคชันไลน์สามารถตั้ง Official Account ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากกับภาคธุรกิจที่ต้องใช้นำเสนอสินค้า ผลิตภัณฑ์ ข่าวโปรโมชั่น หรือแม้แต่

ภาคีรัฐบาลที่ต้องการส่งข้อมูลข่าวสาร หรือประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆไปยังผู้รับสาร โดยตรง

จากคุณลักษณะที่สามารถใช้งานง่ายและรูปแบบการใช้งานที่หลากหลายเหล่านี้ ทำให้ แอปพลิเคชันไลน์เป็นสื่อใหม่ที่ได้รับคามนิยมอย่างมากและยังคงมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การสื่อสารผ่านภาพและเสียงแบบ Interactive การรองรับไฟล์ข้อมูลที่หลากหลาย และการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้เป็นความลับ เป็นต้น เพื่อให้สามารถรองรับกับความต้องการของผู้ใช้งานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยคุณลักษณะเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารของบุคคล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นที่ไม่คุ้นชินกับสื่อสมัยใหม่ ในขณะเดียวกันเมื่อสื่อแอปพลิเคชันไลน์เป็นที่ยอมรับและมีผู้สูงอายุจำนวนมากเริ่มเปิดรับ ผู้วิจัยจึงต้องการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการใช้สื่อประเภทดังกล่าวกับการสื่อสารของผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากการสื่อสารภายในตนเอง คือการรับรู้ตนเอง โดยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

แนวคิดเรื่องการรับรู้ตนเอง(Self-Concept)

ความหมายของ ตัวตน (Self) และการรับรู้ตนเอง (Self-Concept)

George Herbert Mead กล่าวถึงคำว่า ตนหรือตัวตน (Self) หรืออัตมโนทัศน์ ในหนังสือเรื่อง Mind, Self and Society (1934) โดย Mead กล่าวถึง Self ในฐานะที่เป็นผู้รับรู้ (Awareness) มากกว่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการหรือการกระทำ โดยกล่าวว่าเมื่อแรกเกิดคนเรายังไม่มี Self และเมื่อ Self เกิดขึ้นในจิตสำนึกคนๆ นั้นก็เรียนรู้ที่จะคิด มีทัศนคติ มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง และสังคมภายนอกมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคคลนั้นๆ ด้วย Mead ให้ความเห็นว่าคุณคนอยู่ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บุคคลนั้นก็พัฒนาเปลี่ยนแปลงตามสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย

Mark Liechty (อ้างถึงใน กรพินธ์ จารูวร, 2541) กล่าวว่า ตัวตน อัตลักษณ์ หรืออัตมโนทัศน์ หมายถึงความสำนึกของบุคคลว่าตนสังกัดอยู่ในขอบเขตของบทบาทและแนวทางที่เป็นอยู่แบบใดทางสังคม และ Hodgson and Fischer อัตลักษณ์เป็นการพัฒนาการตระหนักรู้ของบุคคล ว่าเขาเป็นใคร และเขาเป็นอะไร

ดารินทร์ สวัสดิ์เสวี (2545) สรุปว่า อัตลักษณ์ คือการตอบคำถามว่า “Who am I” ซึ่งคนหนึ่งๆ ก็จะมีอัตลักษณ์ได้หลายแง่มุม ทั้งนี้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของแต่ละหน่วยในสังคม ซึ่งจะมีบทบาทในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป เช่น แง่มุมทางเพศ ชนชั้น การศึกษา สถานภาพ อาชีพ ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา อาทิเช่น การที่เรามองตัวเองว่าเป็นผู้หญิง เป็นคนไทยเชื้อสายจีน เป็นชนชั้นนายทุน เป็นชาวพุทธ เป็นนักศึกษา เช่นนี้ก็ถือเป็นอัตลักษณ์ในแง่มุมต่างๆของเรานั้นเอง

อัญชัญ สันติชัยกุล (2547) อธิบายว่า บุคคลแรกที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอัตตา (Self) คือ Rene Descartes ในงานเขียนเรื่อง หลักปรัชญา (Principles of Philosophy) โดย Descartes เสนอว่า ความสงสัยเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดตัวตน เนื่องจากเมื่อมนุษย์เกิดกรรมสงสัย มนุษย์ก็จะเกิดการคิด และการคิดนั่นเองเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเรามีตัวตนอยู่ (Descartes, 1644 อ้างถึงใน (อัญชัน สันติชัยกุล, 2547)

ทั้งนี้ Anderson (อ้างถึงใน ชิตาภา สุขพลำ, 2548) แสดงทัศนะว่า ตัวตน (Self) ประกอบด้วยความเข้าใจหรือภาพลักษณ์ที่เรามีต่อสภาวะทางกาย และสภาวะทางจิตใจของตนเอง สภาวะทางกายประกอบด้วยความรู้สึกความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเราเองในแง่ที่เกิดจากการได้เห็น ได้รับความรู้ และได้ประเมินรูปร่างของตัวเราหรือชี้รั้วชี้เหรอย่างใด รวมทั้งสภาวะทางจิตใจคือการประเมินค่าส่วนต่างๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เราแสดงออก หรือคิดว่าตนเองเป็นคนเช่นไร เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้สึกเป็นอิสระ หรือความรู้สึกสิ้นหวัง การเป็นเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สุขภาพ นอบน้อม เป็นต้น

จากคำนิยามต่างๆเกี่ยวกับตัวตน หรืออัตตา (Self) จะเห็นว่า มุมมองหรือทัศนภาพในการรับรู้ตนเองนำไปสู่พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล โดย ชิตาภา สุขพลำ, 2548 สรุปถึงปัจจัย 5 ประการที่เป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับความเข้าใจตัวตน (Self) ดังนี้

1. ตัวตนเป็นดังเรื่องเล่า (Self as Narrative) บุคคลทุกคนต่างมีเรื่องเล่าในชีวิตเป็นของตนเอง โดยการนำประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตมาประติดประต่อร้อยเรียงกันเป็นเรื่องราวเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความหมายในชีวิตของตนเอง โดยสิ่งเหล่านี้จะถูกเก็บสะสมไว้ตั้งแต่วัยเด็กของแต่ละคนและเมื่อเติบโตขึ้นประสบการณ์มากขึ้น การรับรู้จะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เราจะมีการพัฒนาตัวตนของเรา และปรับเรื่องราวเพื่ออธิบายตัวตนของเราให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเฉพาะสถานการณ์ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. ตัวตนเป็นแบบแผนของการเรียนรู้ (Self as Cognitive Schema) ในทางจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้พูดถึงแนวทางในการเข้าใจ การเกิดประสบการณ์ของตัวตน (Self) ไว้ว่า ถึงแบบแผนในการเรียนรู้ที่ทำให้คนเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ และกลายเป็นมโนทัศน์ (Concept) ในการคิดของแต่ละบุคคล เขาจะกลายเป็นคนเข้มแข็ง-อ่อนแอ มีความเป็นผู้นำหรือชอบพึ่งพาคนอื่น ล้วนเกิดจากแบบแผนที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเขาใช้ในการรับรู้ตนเอง รับรู้บุคคลอื่น และรับรู้สังคมโลก

3. ตัวตนเป็นดังเครื่องชี้วัดพฤติกรรม (Self as Behavioral Indicators) การอธิบายในสองแนวทางแรก ที่กล่าวมาแล้ว ช่วยให้เราเข้าใจการเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงของ Self แต่การแสดงออกนั้นอาจจะเป็นการกลบเกลื่อนหรือเสแสร้งก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วการแสดงออกกับความเป็นตัวตนของบุคคล มักจะเป็นตัวสะท้อนซึ่งกันและกันเสมอ หมายความว่า ความเข้าใจในตนเองจะกำหนดท่าที

การสื่อสารของเรากับคนอื่น และวิธีที่เราสื่อสารกับคนอื่นก็จะสะท้อนให้รู้ว่า เราคิดอย่างไรกับตนเอง ด้วย

4. ตัวตนเป็นดังผลสำเร็จของความสัมพันธ์ (Self as Relational Achievement) เวลาที่เราตอบตนเองว่าเราคือใคร คำตอบที่เราตอบตนเองไม่ได้เกิดขึ้นจากการมองตนเองโดยลำพัง แต่เป็นคำตอบที่มีอิทธิพลของบุคคลรอบตัวเราเป็นบริบทด้วยเสมอ โดยเฉพาะบุคคลใกล้ชิด หรือบุคคลที่ยอมรับนับถือในความคิดของเขา และการแสดงความเป็นตัวตนของเราอาจจะมีหลายแบบ ขึ้นอยู่กับสังคมแวดล้อม กับบุคคลหนึ่งหรือคนกลุ่มหนึ่งเราอาจรับรู้ว่าเป็นอย่างหนึ่ง แต่ในกลุ่มอื่นๆ อาจรับรู้เป็นอย่างอื่นก็ได้ มีผลทำให้การแสดงออกแตกต่างกันไป

5. ตัวตนเป็นดังบทสนทนาภายในบุคคล (Self as Internal Dialogue) ในการอธิบายหรือเล่าเรื่องตัวตนของเรา มีบางอย่างที่เป็นดังบทสนทนาภายในบุคคลของเราเอง เป็นการพูดภายในตัวเอง (Intrapersonal Discourse) ซึ่งอาจจะมีหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ วิจารณ์ตนเอง การนั่งสมาธิ การสวดอ้อนวอน โดยมุ่งหมายที่จะช่วยให้ตัวตนพัฒนาหรือว่าดีขึ้น บางคนก็พูดดังๆ บอกกล่าวกับตัวเองเลยก็มี บทสนทนาภายในบุคคลจึงเป็นทั้งบทสนทนาเงียบและบทสนทนาที่มีเสียงพูดดังออกมาก็ได้

นอกจากความหมายและหลักการทำความเข้าใจตัวตน(Self)แล้ว ผู้ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อทฤษฎีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองมากที่สุดคือ Carl Rogers (1947) โดย Rogers ได้นำเสนอโครงสร้างและความสำคัญของอัตตา ว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของบุคลิกภาพและการปรับตัวของมนุษย์ โดยอธิบายว่า อัตตาเป็นเหมือนผลิตภัณฑ์ทางสังคม (Social Product) ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคงอยู่ได้โดยอาศัยความสอดคล้องกับปฏิสัมพันธ์นั้นๆ

ทั้งนี้เรื่องการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์หรือตัวตน (Self) สามารถทำหลายลักษณะเนื่องจากมีมุมมองที่แตกต่างหลากหลายของนักวิชาการและนักจิตวิทยา ซึ่งในมุมมองของนักจิตวิทยามองว่า อัตมโนทัศน์หรือตัวตน คือระบบของแรงขับภายในเพื่อใช้ในการต่อสู้กับความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ส่วนทางด้านมุมมองของนักพฤติกรรมศาสตร์ อัตมโนทัศน์หรือตัวตนหมายถึง ระบบประมวลผลข้อมูล ซึ่งเปรียบเสมือนอำนาจศูนย์กลางที่ใช้ในการจัดการสิ่งต่างๆ ในกระบวนการของมนุษย์ เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self Perception)

จากที่กล่าวมา แนวคิดเรื่องการรับรู้ตนเอง (Self-Perception) หรือแนวคิดเรื่องตัวตนและอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) นั้นมีนักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านให้อธิบายสรุปความหมายไว้ดังนี้

Rogers (1951 อ้างถึงใน ดารินทร์ สวัสดิ์เสวี, 2545) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป็นโครงสร้างของการรับรู้(Configuration of Perception) ที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการตระหนักรู้ (Awareness) ในเรื่องรูปร่างลักษณะ ความสามารถ การรับรู้ที่เกี่ยวกับ “ตน” ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม การรับรู้คุณค่าของตนเองในแง่ต่างๆ เป็นต้น โดย Roger ให้ความเห็นที่เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับตนเองพัฒนาขึ้นมาจากผลของการที่บุคคลได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่บุคคลได้รับการประเมินจากผู้อื่น” และยังคงกล่าวเพิ่มเติมว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการรวบรวมการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่ได้ยอมรับ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะและความรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่สัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม คุณค่าและคุณลักษณะที่ได้รับมาจากประสบการณ์ รวมถึงเป้าหมายของชีวิตและอุดมคติที่ได้รับทั้งปัจจัยในด้านบวกและด้านลบ (ชัยลักษณ์ เทียนดี, 2543)

William James (1890 อ้างถึงใน อัญชัญ สันติชัยกุล, 2547) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้วางรากฐานทฤษฎีการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ร่างกายหรือความรู้สึกทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลนั้นครอบครอง ไม่ว่าจะเป็น เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินและลูก ชื่อเสียง หน้าที่การงาน ที่ดิน ฯลฯ กล่าวสรุปถึงความหมายของทฤษฎีดังกล่าวไว้ว่า การรับรู้ตนเองเป็นผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลสามารถใช้สื่อถึงความเป็นตนเอง ไม่เพียงแต่ร่างกายหรือจิตใจ แต่รวมถึงเสื้อผ้า บ้าน ทรัพย์สิน ลูก บรรพบุรุษ หน้าที่การงานและชื่อเสียง เป็นต้น

Burns (1951 อ้างถึงในกรพินธ์ จารูวร, 2540) แนวคิดเกี่ยวกับตนเองคือผลรวมทั้งหมดของความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อตนเอง ประกอบด้วยความเชื่อ การประเมิน การโน้มน้าวของพฤติกรรมหรือทัศนคติที่มีต่อตน (Self-Attribute) ซึ่งไม่เหมือนกันในแต่ละบุคคล โดย Burns ได้สรุปโครงสร้างของแนวคิดเกี่ยวกับตนเองไว้ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับตนเองตามที่บุคคลเข้าใจ (The cognized self concept) หรือการรับรู้ของบุคคลในด้านความสามารถ สถานภาพและบทบาทของตน เป็นมโนทัศน์ของบุคคลนั้นตามที่เขาคิดว่าเป็น
2. “คนอื่น” หรือ “ตนทางสังคม” (The other self or Social self) คือการที่บุคคลเชื่อว่าคนอื่นมองเขาและประเมินตัวเขาอย่างไร
3. ตนในอุดมคติ (Ideal Self) คือ ลักษณะที่บุคคลหนึ่งหวังจะเป็นหรืออยากเป็น

ทั้งนี้เมื่อบุคคลสามารถรวมความคิดและภาพลักษณ์ที่มีต่อตนมาประเมินลักษณะที่ตนเองเป็นอยู่ได้และตระหนักถึงความแตกต่างของตนเองจากผู้อื่น มินิยามที่ชัดเจนว่า เราเป็นใคร อะไรที่

เราต้องการเป็น ลักษณะนั้นก็จะกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของคนๆนั้น (ดารินทร์ สวัสดิ์เสวี, 2545) ซึ่งจากการศึกษาการให้นิยามความหมายของการรับรู้ตนเองนั้น สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ตนเอง คือ ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก และความเชื่อทั้งหมดซึ่งเป็นปัจจัยภายใน รวมไปถึงปัจจัยภายนอก เช่น สิ่งของ สถานภาพ บทบาทหน้าที่และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่บุคคลหนึ่งพึงมีต่อตนเองหรือเป็นเจ้าของนั่นเอง

การเกิดและลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

Grubb & Grathwohl (1967 อ้างถึงในสันต์ จันทร์ประสิทธิ์ 2545) อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีพัฒนาการ โดยกระบวนการทางจิตวิทยาของมนุษย์ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมหรือจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น เริ่มตั้งแต่คนในครอบครัว เพื่อน ครูที่โรงเรียน และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในชีวิตของแต่ละคน โดยปฏิริยาการโต้ตอบที่เราได้รับจากบุคคลอื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยจะส่งผลทำให้เกิดเป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น เราจะมี การรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนหน้าตาดี ก็ต่อเมื่อคนที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยบอกกับเราหรือแสดงท่าทีที่ทำให้เราเข้าใจได้ว่าเราเป็นคนหน้าตาดี เป็นต้น

ทั้งนี้ London และ Bitta (1993) สรุปกระบวนการเกิดการรับรู้ตนเองโดยแบ่งไว้เป็น 4 ทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการประเมินตนเอง (Self-appraisal) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองของบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการประเมินรูปแบบพฤติกรรมที่มีลักษณะโดดเด่นที่สุดของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ (Dominant behavior pattern) เช่น การที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นคนสุขภาพเรียบร้อย สාරวม อหยาศัยดี ซึ่งถูกสังคมจัดให้เป็นพฤติกรรมที่น่านิยมและยอมรับ เขาก็จะรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ (Social) ในทางตรงกันข้าม หากลักษณะที่โดดเด่นของบุคคลคือ การเป็นคนเงี้ยวๆ และไม่ชอบเข้าสังคม ซึ่งบุคคลประเมินว่าพฤติกรรมดังกล่าวจัดอยู่ในประเภทต่อต้านสังคม บุคคลก็จะมี การรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าตนเป็นคนประเภทที่มีลักษณะต่อต้านสังคม (Antisocial) นั่นเอง

2. ทฤษฎีผลสะท้อนจากผู้อื่น (Reflected appraisal) ทฤษฎีนี้อธิบายว่าการรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นผลสะท้อนที่บุคคลได้รับจากผู้อื่น หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นผลที่ได้จากการประเมินของผู้อื่นนั่นเอง ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาที่ใช้ส่องตัวเรา ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง โดยเงาหรือผลสะท้อนที่ได้กลับมาจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของบุคคลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ประเมิน (Appraiser) ต้องเป็นบุคคลที่เราเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือ หรือมีความสำคัญใกล้ชิดกับตัวเราเอง เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อนสนิท คนรัก เป็นต้น และนอกจากนี้ผลการประเมินที่สะท้อนกลับมาในแต่ละครั้ง ต้องเป็นไปในรูปแบบที่สอดคล้องกันจึง

จะทำให้เราเชื่อได้ว่าเราเป็นอย่างที่เขาแสดงออกต่อเราจริงๆ โดยทำที่ที่สอดคล้องกันจากคนรอบข้าง ที่สำคัญเหล่านี้ถือเป็นการยืนยันที่ทำให้บุคคลมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าตนเป็นคนสำคัญและมีคุณค่าในสายตาของคนอื่นหรือไม่

3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเกิดจากการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นที่เป็นกลุ่มอ้างอิง หรือกลุ่มที่มีความสำคัญข้องเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งแตกต่างกับทฤษฎีผลสะท้อนจากผู้อื่น โดยมองว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองไม่ใช่สิ่งที่เกิดจากผลสะท้อนหากแต่เกิดขึ้นจากการนำตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่นที่เป็นบุคคลสำคัญหรือบุคคลอ้างอิงจนเกิดเป็นการรับรู้ว่า ตนเองเป็นคนเช่นไรเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น Rosenberg (1979 อ้างถึงใน วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์ 2545) อธิบายว่า การเปรียบเทียบตนเองกับกลุ่มอ้างอิงกระทำได้ในสองลักษณะคือ 1.) การเปรียบเทียบว่าตัวเราเองเหนือกว่าหรือด้อยกว่าคนอื่นอย่างไร (Superior or inferior) เช่น ฉลาดกว่า รวยกว่า สวยกว่า โง่กว่า อ้วนกว่า เป็นต้น และ 2.) การเปรียบเทียบว่าตัวเราเองเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นหรือไม่ อย่างไร (Same or Different) เช่น คนไทยคิดว่าตนเองเป็นคนเอเชียเช่นเดียวกับคนจีนและญี่ปุ่น ซึ่งแตกต่างจากคนยุโรป เป็นต้น ซึ่งบุคคลต้องการได้รับการยืนยันอยู่เสมอว่า ความเชื่อ (Belief) และทัศนคติ (Attitude) ของตนถูกต้อง โดยการเปรียบเทียบความเชื่อและทัศนคติของตนเองกับความเชื่อและทัศนคติของผู้อื่น เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจว่าความเชื่อและทัศนคติของตนเองนั้นถูกต้องหรือไม่

4. ทฤษฎีอคติในการรับข้อมูล (Biased Scanning) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเกิดจากแรงจูงใจหรือความปรารถนาขอบุคคลที่จะรับเฉพาะข้อมูลที่สนับสนุนความต้องการหรือความเชื่อของตนเอง และหลีกเลี่ยงที่จะรับข้อมูลที่ขัดแย้งกับความต้องการหรือความเชื่อของตนเอง เช่น บุคคลผู้หนึ่งมีแรงจูงใจต้องการที่จะเป็นนายความที่ดี เขาจะแสวงหาและเปิดรับแต่ข้อมูลที่สนับสนุนให้เขาได้เป็นนายที่ดี และปฏิเสธข้อมูลอื่นๆที่ขัดแย้งกับความต้องการดังกล่าว ดังนั้นการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่ได้จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทางเดียวกันกับสิ่งที่เขาเชื่อและต้องการ คือการเป็นนายที่ดี

มิติของการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

ปัจจุบันการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองถูกพัฒนาไปในเชิงลึกมากขึ้นจากอดีตที่มองว่าการรับรู้ตนเองมีเพียงมิติเดียว เปลี่ยนแปลงเป็นการให้ความสำคัญในรูปแบบที่มีหลายมิติ (Multidimensional Self) มากขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

Sirgy (2000 อ้างถึงใน วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์ (2545)) อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นผลรวมของการใส่หน้ากากหลายๆ ใบในคนคนเดียวกัน ซึ่งบุคคลจะสวมใส่หน้ากากแต่ละใบให้เข้า

กับสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การรับรู้เกี่ยวกับตนเองมีได้หลายมิติ และในแต่ละมิติของการรับรู้เกี่ยวกับตนเองจะแสดงถึงความคาดหวัง ความหวาดกลัว ที่ชี้้นำให้บุคคลตระหนักว่าควรแสดงออกอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้ วัตสันต์ (2545) สรุปว่านักวิจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคนิยมศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในสี่มิติ ได้แก่

1.) การรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเอง (Actual Self) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ของบุคคลในมุมมองของเขาเอง (Private Self) หมายถึง ภาพลักษณ์ที่คนๆ หนึ่งมองตนเองหรือรู้สึกว่าเป็นคนเช่นไร ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับคนที่มองก็ได้ เช่น ไม่ว่าบุคคลอื่นจะรับรู้และมองว่าเราเป็นคนเช่นไร แต่สำหรับตัวเราเองรับรู้ตัวของเราเองว่าเราเป็นคนเก็บตัว ไม่มีความน่าสนใจ ไม่ถึงจุดให้บุคคลอื่นเข้ามาคบค้าสมาคมด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า การรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเอง

ทั้งนี้การรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเองของคนๆ หนึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของเขาโดยตรง เพราะบุคคลไม่ต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมใดๆ ที่ขัดแย้งกับความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง (Consistency motive) เช่น หากบุคคลมีการรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นผู้นำ มีความฉลาดหลักแหลมเหนือกว่าคนทั่วไป เขาก็จะแสดงออกว่าเป็นคนเด็ดเดี่ยวและกล้าตัดสินใจเรื่องสำคัญที่มีความเสี่ยงสูง และจะรู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้ถูกชี้แนะ

2.) การรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติ (Ideal Self) ซึ่งเป็นอีกลักษณะที่เป็นภาพลักษณ์ของบุคคลในมุมมองของเขาเอง (Private Self) หมายถึง ภาพลักษณ์ที่คนๆ หนึ่งปรารถนาหรือคาดหวังให้ตนเองเป็น ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่แตกต่างจากการรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเองของคนๆ นั้น เช่น แม้บุคคลจะมีการรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนขี้อาย ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับตัวเอง ทำให้บุคคลนั้นๆ อาจมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติที่ต้องการเป็นคนกล้าแสดงออกและมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น

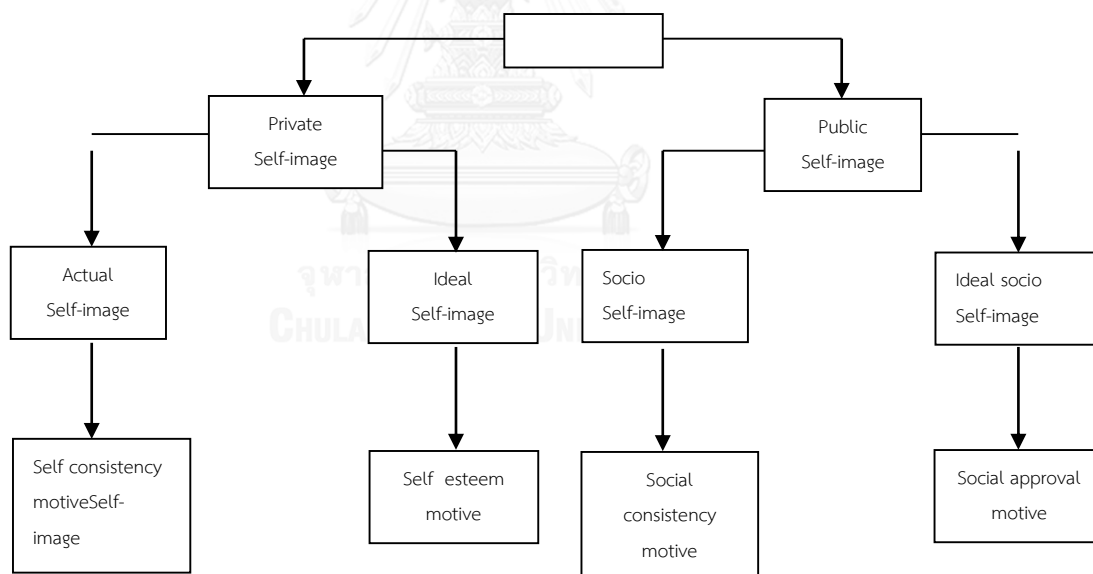
การรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมบุคคล เพราะการแสดงออกพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติจะทำให้บุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเองที่สูงขึ้น (Self esteem motive) เช่น หากการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติของชายชราคนหนึ่ง คือ ต้องการเป็นคนที่ยังดูกระฉับกระเฉงและหนุ่มกว่าวัย เขาก็จะแสดงพฤติกรรมด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับคนหนุ่มสาว ซึ่งทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองว่าตนยังเป็นคนกระฉับกระเฉงก้าวทันเทคโนโลยี และหนุ่มกว่าวัย

3.) การรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางสังคม (Social Self) คือภาพลักษณ์ของบุคคลในมุมมองของคนอื่น (Public Self) หมายถึง ภาพลักษณ์ของคนๆ หนึ่งในสายตาของบุคคลอื่น หรือความเชื่อที่ว่าคนอื่นมองคนๆ นั้นว่าเป็นคนอย่างไร ซึ่งการรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางสังคมนี้อาจไม่สอดคล้องกับการรับรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับตนเองหรือการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติของคนๆ นั้นก็ได้ ซึ่งการรับรู้

เกี่ยวกับตนเองทางสังคมมีอิทธิพลต่อการแสดงออกพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากบุคคลย่อมไม่สะดวกใจในการที่จะแสดงพฤติกรรมใดๆ ที่ขัดกับภาพลักษณ์ของตนเองในการรับรู้ของคนอื่น (Social consistency motive) ด้วยการแสดงออกพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม เช่น หากบุคคลถูกมองว่าเป็นคนเรียบร้อย มารยาทดี ย่อมไม่กล้าแสดงออกก้าวร้าวรุนแรงต่อหน้าคนอื่น เป็นต้น

4.) การรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางสังคมในอุดมคติ (Ideal social self) ซึ่งถือเป็นอีกลักษณะที่เป็นภาพลักษณ์ของบุคคลในมุมมองของผู้อื่น (Public Self) ในที่นี้หมายถึง ภาพลักษณ์ที่บุคคลต้องการที่จะเป็นในสายตาของผู้อื่น หรืออยากให้ผู้อื่นมองคนๆ นั้นว่าเป็นคนอย่างไร ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกพฤติกรรมเพราะบุคคลย่อมต้องการได้รับการยอมรับจากสังคม (Social approval motive) ด้วยการแสดงออกพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม เช่น หากค่านิยมของสังคมมองว่า ผู้หญิงสวย คือ ผู้หญิงรูปร่างผอม สูง ขาว ดังนั้นผู้หญิงที่อยากสวยในสายตาของคนทั่วไปก็จะซื้อโลชั่นทาผิวขาว หรือกินยาลดความอ้วน เป็นต้น

แผนภาพที่ 2. 3 แสดงมิติต่างๆ ของการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

ที่มา : Berkman, H.W.,Lindquist,J,D.,&Sirgy,J,M.(1997)อ้างถึงใน วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์, “ความสัมพันธ์และความสอดคล้องในตนเองกับความชื่นชอบและความพึงพอใจในตราสินค้า,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาโฆษณา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 16.

นอกจากความหมายและประเภทของการรับรู้เกี่ยวกับตนเองแล้ว ประเด็นเรื่องแนวทางการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนเองก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ โดย Sirgy (1982 อ้างถึงใน อัญชัน สันติไชยกุล, 2547) ได้สรุปแนวทางสำคัญ 5 แนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองไว้ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองกับลักษณะทางสถานภาพทางสังคมและปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Self concept and socio-psychological factors) เช่น งานวิจัยของ Sommers ในปีค.ศ. 1964 ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะสถานภาพทางสังคม (Social Stratification) ของบุคคลและพบว่า คนที่มีสถานภาพทางสังคมสูงจะมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองแตกต่างไปจากคนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ หรือ การศึกษาของ Martin ในปีค.ศ. 1973 ที่ใช้การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นตัวแบ่งลักษณะบุคลิกภาพของคนออกเป็นกลุ่มๆ เป็นต้น

2. การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่สัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองหรือสัมพันธ์กับความสอดคล้องของภาพลักษณ์ตราสินค้า (Consumer behavior as a function of self concept/product image congruity) โดยมุ่งศึกษาไปที่ภาพลักษณ์ของสินค้าที่สอดคล้องกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของผู้บริโภค ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของเขา เช่น มีงานวิจัยพบว่าการรับรู้เกี่ยวกับตนเองตามที่เป็นจริงและทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าทั่วไป หรือ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองในอุดมคติและทางสังคมในอุดมคติมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าที่คนอื่นสามารถมองเห็นได้ในขณะที่ใช้สินค้านั้น (Conspicuous products) เป็นต้น

3. ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งเกิดจากการได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Consumer behavior as function of direct self concept influence) โดยมุ่งไปศึกษาที่ผลกระทบที่เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเองโดยตรง เช่น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของ Guttman ในปีค.ศ. 1973 พบว่าคนที่ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มาก จะมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนชอบเข้าสังคม ในขณะที่คนที่ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์น้อย จะมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนที่ไม่หาความสำเร็จและกระตือรือร้น เป็นต้น

4. ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภค (Product image as a function of consumer behavior) เป็นการศึกษาว่าการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของผู้บริโภคเกิดจากการเชื่อมโยงตนเองเข้ากับสินค้าที่บุคคลซื้อเป็นประจำ หรือเพราะสินค้านั้นเหมือนกับตนเองจริงๆ มีงานวิจัยจำนวนมากพบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการรับรู้ตนเองของผู้บริโภคผ่านตราสินค้านั้นๆ เช่น การศึกษาวิจัยของ Landon ในปี ค.ศ. 1972 พบว่า คนที่ต้องการประสบความสำเร็จมักจะมองว่าตราสินค้าที่เขาใช้ก็บ่งบอกถึงการประสบความสำเร็จด้วย เป็นต้น

5. ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในฐานะเป็นผลกระทบจากพฤติกรรม (Self concept as

a function of behavior effects) เป็นการศึกษาว่าพฤติกรรมการใช้สินค้าสามารถมีอิทธิพลหรือมีความสำคัญต่อการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของผู้บริโภคได้หรือไม่ สถานการณ์เช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้บริโภคยังไม่มี การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเองที่แน่นอน เช่น ในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังแสวงหาตัวตนของตนเอง ดังนั้นจึงพยายามหาสิ่งของต่างๆ มาใช้โดยคิดว่าสิ่งนั้นคือตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง

การรับรู้เกี่ยวกับตนเองกับการแสดงออกทางพฤติกรรม

จากข้อมูลทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การรับรู้เกี่ยวกับตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล โดยเมื่อบุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเองแล้วบุคคลจะสนองตอบต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวไปในทางที่ยอมรับ หรือปฏิเสธสิ่งเหล่านั้น โดยจะยึดการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่ตนเองมีตั้งแต่แรก หรือบางครั้งอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดภาวะสมดุลได้ เป็นที่มาของพฤติกรรมที่มีสภาพแวดล้อม และบุคคลอื่นๆรอบข้าง

พฤติกรรมของคนเป็นผลจากการรับรู้เกี่ยวกับตน การรับรู้นี้มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตลอดจนการปรับตัวของคน คนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับตนดี (Positive) มักจะมีความนึกคิดที่ดีต่อผู้อื่น คนที่ยอมรับตนเองก็มักจะยอมรับผู้อื่น ตรงกันข้าม คนที่มีความนึกคิดไม่ดีต่อผู้อื่น มักจะมีความนึกคิดที่ไม่ดี (negative) ต่อตนด้วย การศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนจะช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรม พยากรณ์พฤติกรรม และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อื่นได้ (อำไพ ศิริพิพัฒน์ 2515 อ้างถึงใน ธัญลักษณ์ เทียนดี, 2543)

นอกจากนี้ Stuart and Sundeen (อ้างถึงใน สมศรี สัจจะสกุลรัตน์ , 2537) ได้อธิบายว่า สำหรับบุคคลที่รับรู้ตนเองในลักษณะทางลบหรืออ่อนแอ (Weak or negative self-concept) จะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีการรับรู้ที่แคบและเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงเนื่องจากมีความรู้สึกถูกคุกคามได้ง่าย มีระดับความวิตกกังวลสูงและหมกมุ่นอยู่กับการป้องกันตัวเอง ตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางบวกหรือเข้มแข็ง (Strong of positive self-concept) มักเป็นคนที่เปิดเผยและมีความจริงใจเนื่องจากมีภูมิหลังของประสบการณ์ที่ได้รับการยอมรับและประสบผลสำเร็จตามความเป็นจริง การรับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางบวกนั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ดีและนำไปสู่การรับรู้ที่ดีต่อไปนั่นเอง

จากแนวคิดเรื่องตัวตน (Self)และการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ความคิดเกี่ยวกับตัวตนทั้งหลายไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยเอกเทศ แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อเราต้องสัมพันธ์กับคนอื่น เราติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น มีการตอบสนองซึ่งกันและกัน ทำให้เรารู้ว่าคนอื่นคิดกับเราอย่างไร มองเราอย่างไร ตรงกับที่เรามองตนเองหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เราเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนท่าทีในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นๆ เพื่อให้ตัวเราได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วย

ทั้งนี้ นอกจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ในอีกมิติหนึ่งก็คือว่ามีความเชื่อมโยงกันคือเรื่องของการยอมรับตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการแสดงพฤติกรรมและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของการยอมรับตนเองในลำดับต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

Branden (1969 อ้างถึงใน ฌนาภักซ์ บุตรศรีภูมิ, 2556) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ไว้ว่า เป็นความต้องการที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตและพัฒนาการที่สมบูรณ์ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติจากภายในและขึ้นอยู่กับความเชื่อและความตระหนักรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะเกิดร่วมกับความคิด พฤติกรรม ความรู้สึก และการกระทำ ผ่านประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของบุคคล โดย ฌนาภักซ์ (2556) อธิบายเพิ่มเติมว่าแนวคิดเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเอง นั้นสอดคล้องกับ ทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ประการของ Maslow (1970) ที่กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความรู้สึกถึงการมีคุณค่า มีความเชื่อมั่นและเคารพในตนเอง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เกิดจากการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

Rosenberg (1965) อธิบายความหมาย การเห็นคุณค่าตนเอง คือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองว่าเป็นบุคคลสำคัญและมีคุณค่า รู้สึกเคารพนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นและรับรู้ว่าคุณเองมีความสามารถ

ส่วน Coopersmith (1965) กล่าวเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินและตัดสินคุณค่าของตนตามการรับรู้ ซึ่งแสดงถึงทัศนคติทั้งทางด้านบวกและด้านลบที่บุคคลมีต่อตนเอง รวมทั้งแสดงถึงความเชื่อมั่นที่บุคคลมีต่อความสำคัญ ความสามารถ และความมีคุณค่าของตนเอง

ทั้งนี้ Carl R. Rogers (1951 อ้างถึงใน ญาดา พิพัฒน์วรกุล, 2556) นักจิตวิทยามนุษยนิยม อธิบายว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนั้นพัฒนามาจากวัยเด็กและเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่และบุคคลรอบข้างที่ใกล้ชิด ที่ให้การยอมรับและมีปฏิสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์หรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อเด็กอย่างไร เด็กก็จะถูกพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ไปในทิศทางที่ผู้ใหญ่และคนใกล้ชิดมีต่อตัวเขา ซึ่งพ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการพัฒนาการนับถือตนเองในวัยเด็กตอนต้น ต่อมาเมื่อพัฒนามาถึงวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่น บุคคลจะได้รับอิทธิพลจากบุคคลที่ใกล้ชิดได้แก่ครูและเพื่อน ที่จะมีทิศทางในการตอบสนองในลักษณะสร้างสรรค์หรือทำลายความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง

โดย Rogers (อ้างถึงใน ชิตาภา สุขพลา, 2548) กล่าวถึงการยอมรับตนเองว่า มนุษย์ทุกคนมีตัวตน 3 แบบ คือ

1. ตนที่ตนมองเห็น (Self-Concept) คือภาพที่บุคคลมองเห็นตนเองว่าตนเป็นคนอย่างไร คือใคร มีความรู้ ความสามารถ ลักษณะเฉพาะตนอย่างไร ซึ่งโดยปกติบุคคลจะรับรู้และมองเห็นตนเองได้ในหลายแง่มุม อาจจริงหรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือภาพที่ผู้อื่นเห็นก็ได้
2. ตนตามที่เป็นจริง (Real Self) คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง
3. ตนตามอุดมคติ (Ideal Self) คือ ตัวตนที่บุคคลต้องการที่จะเป็น แต่ยังไม่ได้เป็นในปัจจุบันนั่นเอง

มีข้อน่าสังเกตว่า บุคคลที่รับรู้ตนเองตรงกับตนเองในความเป็นจริงและใกล้เคียงกับตนในอุดมคติ จะเป็นบุคคลที่มีความสุขและพึงพอใจในตนเองมากกว่า นอกจากนี้ยังนำไปสู่ความพึงพอใจในบุคคลอื่นๆ ด้วย แสดงให้เห็นว่า ถ้าคนเรายอมรับตนเอง มีความภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเองแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดความมั่นใจในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นๆ ตามไปด้วย

นอกจากนี้ ชิตาภา (2548) อธิบายเพิ่มเติมเรื่องการยอมรับตนเองว่า การที่เรามีการยอมรับในตนเอง รวมถึงบทบาทของตนเอง จะช่วยทำให้เรามองตัวเราทั้งข้อดีและข้อบกพร่องอย่างที่เป็นจริงๆ ตามเหตุตามผล ปราศจากความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง แล้วยอมรับในข้อเท็จจริงนั้นๆ ได้ คือชื่นชมในข้อดีที่มี และหาทางปรับปรุงข้อด้อยที่สามารถปรับปรุงได้รวมไปถึงการยอมรับข้อด้อยบางอย่างที่ไม่อาจปรับปรุงได้ ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้บุคคลมีความสุข ไม่มองตนเองสูงหรือต่ำจนเกินไป เมื่อเราไปติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นก็จะมี ความมั่นใจ ผู้อื่นก็จะมี ความชื่นชอบและชื่นชมในตัวเราด้วยเช่นกัน ดังนั้น การยอมรับตนเองจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ หากเราต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับในตัวเรา บุคคลจะต้องรู้จักยอมรับในตนเองก่อน โดยพลังแห่งการยอมรับในตนเองนั้นจะสะท้อนไปสู่ผู้อื่น แล้วทำให้เขายอมรับในตัวเรากลับมาในที่สุด

นอกจากนี้ การยอมรับในตนเองจะเป็นพื้นฐานของความพึงพอใจที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้เราเป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดี คนที่อยู่แวดล้อมจะรับรู้และมีความสุขที่จะติดต่อสัมพันธ์กับเรา ในขณะที่เดียวกันสำหรับคนที่ไม่ชอบหรือไม่ยอมรับในตนเองก็จะรู้สึกมีปมด้อย หวาดระแวง ไม่มีความสุข คิดแต่ว่าคนอื่นจะไม่ชอบตนเองเหมือนที่ตนรู้สึกด้วย จึงทำให้เกิดการไม่ชอบ หรือไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นตามไปด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในที่สุด และสิ่งนั้นเองก็จะส่งผลบุคคลมีการยอมรับตนเองลดลงไปเรื่อยๆ นั่นเอง

นอกจากนี้ (มลินี สมภพเจริญ, 2556) อธิบายว่า ความนับถือตนเองมีความสัมพันธ์อย่างมากกับอัตมโนทัศน์ คือ การบรรยายว่าคุณเป็นใคร คือใคร ในขณะที่ความนับถือตนเองมาจาก การที่คุณทำการประเมินในสิ่งที่คุณเป็น โดยการนับถือตนเองนั้นจะเกิดขึ้นจากการที่เราได้ประเมินคุณค่าของตนเองจากการเปรียบเทียบตัวเองกับคนอื่นๆ เช่น เราเล่นฟุตบอลเก่ง (เพราะเราเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้) ผู้สูงอายุบางคนรู้สึกว่าตนเองเป็นคนหัวสมัยใหม่ (เพราะเรารู้จักการใช้เทคโนโลยีพูดคุยกับ

บุคคลที่อายุน้อยกว่าได้ดีกว่าผู้สูงอายุคนอื่นๆ) โดยถ้อยคำข้างต้นเป็นการประเมินสิ่งที่คุณสามารถทำได้ดีและไม่ดี โดยเปรียบเทียบกับคนอื่นในงานประเภทเดียวกันนั่นเอง

ทั้งนี้ Coopersmith (1967) กล่าวว่า การพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะเริ่มต้นจากวัยเด็ก เมื่อพ่อแม่มีปฏิสัมพันธ์โดยการสื่อสารให้เด็กรับรู้ถึงความรักและการถูกยอมรับ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์และการยอมรับของพ่อแม่แบบครอบครัวมีผลอย่างมากต่อการสร้างและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งไม่ใช่เพียงบุคคลในวัยเด็ก การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายช่วงวัย รวมถึงในวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุด้วย โดย Coopersmith ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเป็น 4 องค์ ประกอบดังนี้

1. การได้รับการยอมรับและนับถือจากบุคคลรอบข้างที่มีความสำคัญในชีวิต
2. การประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายตามที่ตนต้องการ ซึ่งทำให้เป็นที่รู้จักและมีผลต่อสถานภาพทางสังคม
3. การกระทำตามสิ่งที่ต้องการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับศีลธรรม จรรยาบรรณ ตามบรรทัดฐานของสังคม
4. การไม่ใส่ใจต่อสิ่งที่ทำให้ตนรู้สึกมีคุณค่าลดลง

นอกจากนี้ Coopersmith (1981) ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงเกณฑ์ที่บุคคลจะใช้ตัดสินว่าตนเองประสบ

ความสำเร็จหรือไม่นั้น จะดูจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การมีความสำคัญ (Significance) ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลรู้สึกว่าได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์และความสำคัญ

การมีความสามารถ (Competence) โดยดูจากการกระทำที่ประสบความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการ การมีอำนาจ (power) คือ การที่บุคคลรู้สึกว่าคุณสมบัติสามารถควบคุมสถานการณ์ต่างๆ รอบตัวได้ และคุณความดี (Virtue) เป็นการกระทำตามค่านิยมประเพณี กรอบจริยธรรม และศีลธรรมที่สังคมยอมรับ

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

Coopersmith (1981) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล ที่ประกอบด้วย 2 ส่วน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบภายในบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ที่ทำมีผลทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ลักษณะทางกายภาพบางลักษณะ เช่น รูปร่างหน้าตา ความมีเสน่ห์
 - 1.2 ความสามารถทั่วไป สมรรถภาพและผลงาน คือ ความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้

บรรลุตามที่ต้องการ ซึ่งการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.3 สภาวะทางอารมณ์ คือ ความรู้สึกมีความสุขหรือ ความพึงพอใจ หรือวิตกกังวลของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจากการประเมินตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หากบุคคลประเมินตนเองในทางที่ดีจะมีความสุข ในทางกลับกันหากมีการประเมินในทางที่ไม่ดี ส่งผลให้รู้สึกท้อแท้ผิดหวัง และไม่มี ความพึงพอใจในตนเอง

1.4 ค่านิยมส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการประเมินของบุคคลต่อสิ่งที่ตนเองให้คุณค่า ซึ่งปกติมักจะ สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม

1.5 ความปรารถนาของบุคคล เป็นการประเมินตนเองที่มีพื้นฐานมาจากการเปรียบเทียบ ความสามารถของตนและผลงานกับเกณฑ์ที่ตนได้ตั้งไว้ หากประสบความสำเร็จตามเกณฑ์บุคคลจะ เห็นคุณค่าในตนเองสูง แต่ถ้าไม่เป็นไปตามนั้นจะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองลดลง

1.6 ปัญหาต่างๆ และโรคภัยไข้เจ็บ ได้แก่ปัญหาสุขภาพจิตทั่วไป และอาการทางกายที่มี สาเหตุมาจากจิตใจ

2. องค์ประกอบภายนอกบุคคล หมายถึงสภาพแวดล้อมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยและส่งผล ให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันไป ประกอบด้วย

2.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว กล่าวคือ รูปแบบความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึง บรรยากาศในครอบครัว มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล เช่น หากครอบครัว บุตร หลาน ให้ความรัก การยอมรับ ผู้สูงอายุจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

2.2 ระดับการศึกษา คือ การศึกษานั้นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการเห็นคุณค่า ในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคม เป็นการเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น เพื่อแสดงถึงระดับชั้นทาง สังคม เช่น ตำแหน่งทางการทำงาน เป็นต้น

2.4 สังคมและกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาการ เห็นคุณค่าในตนเองได้ หากบุคคลรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนหรือมีความสามารถมากกว่า เพื่อนๆ บุคคลจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกบุคคลนั้น มี ความสัมพันธ์อย่างมากต่อการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งทางด้านบวกและด้านลบของแต่ละบุคคล ซึ่ง บุคคลจะมีการแสดงออกที่แตกต่างกันออกไปตามการรับรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นด้วย โดย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบใน การศึกษาในลำดับถัดไป

คุณลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง

1. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีลักษณะที่มีความคาดหวังต่อความสำเร็จและมีความพยายามสูง รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในความสามารถและการตัดสินใจของตนเอง มีความเข้าใจในตนเองและสามารถยอมรับข้อบกพร่องของตนเองได้ นอกจากนี้บุคคลยังมีแนวโน้มที่จะรับรู้ข้อจำกัดของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น โดยไม่สิ้นหวังหรือท้อแท้ นอกจากนี้บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตัวเองสูงจะมีความรู้สึกชื่นชอบตนเอง เช่นเดียวกับรู้สึกชื่นชอบผู้อื่น โดยบุคคลมักจะชอบการเข้าสังคมและสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี (Coopersmith, 1981)
2. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีลักษณะการมองตนเองในด้านลบ โดยรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญ และมักจะมีความคิดว่าตนเองมีข้อบกพร่องมากมายและมีความสามารถด้อยกว่าผู้อื่น ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในความสำเร็จ บุคคลประเภทนี้จะไม่ชอบการเข้าสังคมและมักจะสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ไม่ดีเท่าที่ควร (Coopersmith, 1981)

แนวคิดเรื่องความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิตเป็นลักษณะที่เป็นนามธรรมที่มีความซับซ้อน ซึ่งความพึงพอใจของบุคคลแต่ละบุคคลนั้นอาจจะแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ดังนั้นในการให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตจึงมีผู้ที่อธิบายความหมายของความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันไป (สิริพร สุธัญญา, 2550) ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

มาสโลว์ (รัตนา สนิธิธรรมาภ. 2541: 31; อ้างอิงจาก Maslow. 1970: 24-25.) อธิบายความหมายของความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ทฤษฎีแรงจูงใจ (Maslow's Hierarchy of needs theory motivation theory) ว่าความต้องการ(needs) เป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสวงหาการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ จากความต้องการขั้นพื้นฐาน(basic needs) ระดับต่ำพัฒนาเป็นลำดับขั้นสู่ความต้องการขั้นสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองมาก บุคคลนั้นย่อมเกิดความพอใจมาก แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองน้อยหรือไม่ได้รับการตอบสนองเลย บุคคลนั้นจะเกิดความพอใจน้อย หรือไม่พอใจ และมาสโลว์เชื่อว่าเป็นเรื่องยากที่มนุษย์จะมีความพอใจในชีวิตสูงสุด ยกเว้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพราะมนุษย์มีความปรารถนาอย่างอื่นๆเข้ามาแทนที่อยู่เสมอ

พาวเวล (Powell, D.H. 1983: 17-18) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจในชีวิตไม่ได้หมายความว่า บุคคลต้องได้รับการตอบสนองในทุกๆ สิ่งที่ต้องการแต่ความพึงพอใจในชีวิตหมายถึง ความสมดุลระหว่างความต้องการและการได้รับการตอบสนอง โดยเกิดจากการปรับตัว

ของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์มีแต่ความสุข ดังนั้นเมื่อใดที่บุคคลปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมได้ บุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจในชีวิต

ทั้งนี้นิวการ์เทน และ คณะ (Neugarten, et al. 1961: 134-143) ได้สร้างดัชนีความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction Index) เพื่อใช้วัดความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Zest) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความสุขในการทำกิจกรรมประจำวัน มีความกระตือรือร้น มีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม กิจกรรม มีการติดต่อสังสรรค์กับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่

2. มีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) หมายถึง มีการยอมรับว่าชีวิตมีความหมาย มีการยอมรับ และยืนหยัด ต่อสู้ปัญหาหนักๆ ในชีวิตได้ โดยไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆในอดีตที่เกิดขึ้น และมองว่าปัญหาเหล่านั้นเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ให้ประโยชน์อีกแง่มุมหนึ่ง

3. ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น (Congruence Between desired and Achieved Goals) หมายถึง ความรู้สึกว่าความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้บรรลุตามเป้าหมาย

4. อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง การรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพกาย จิตและสังคมดี มีความรู้สึกว่าได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุด และปัจจุบันดีกว่าอดีต เนื่องจากเวลาในปัจจุบันเป็นเวลาที่ดีที่สุดในที่เคยมีมาก่อน และมีความรู้สึกว่าร่างกายยังแข็งแรงสามารถพบกับเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้

5. ระดับอารมณ์ (Mood Tone) หมายถึง การแสดงออกที่แสดงถึงความสุข การมีทัศนคติ และอารมณ์ในทางที่ดี มีความพอใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน พอใจที่จะติดต่อกับบุคคลที่อายุน้อยกว่า และไม่รู้สึกเศร้าหรือว่าเหว่แต่อย่างใด

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุของนิวการ์เทนและคณะ (Neugarten, et al. 1961) เป็นแนวคิดเหมาะสมกับการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530) นำมาแปลความนิยามความหมายและแบบทดสอบในการวัดความพึงพอใจในชีวิต และใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงขอยึดแนวคิดการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของนิวการ์เทนและคณะ ที่แปลโดย ศรีเรือน แก้วกังวาล เพื่อใช้ในการศึกษา รายละเอียดดังนี้

แบบทดสอบวัดความพึงพอใจในชีวิต Life Satisfaction Index A (LSIA)

เป็นแบบทดสอบสำหรับวัดระดับความมีความสุขทางจิตดี-ไม่ดี ประกอบด้วยเนื้อหาด้านทัศนคติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อโลก และต่อชีวิต แบบทดสอบ LSIA นี้เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นโดยศาสตราจารย์ นิวการ์เทน และคนอื่นๆ แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก (1961) เป็นแบบทดสอบวัดความพึงพอใจในชีวิต ที่นักวิชาการทางชราวิทยา (Gerontology) และผู้เชี่ยวชาญทางแบบทดสอบและการ

วัดผล (Test and Measurement) วิจารณ์ว่าเป็นแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิตที่มีผู้นิยมใช้มากกว่าแบบทดสอบอื่น ๆ (George Linda K. & Bearon Lucille., 1980) เพราะแบบทดสอบนี้ใช้ง่าย กินเวลาน้อย มีจำนวนข้อกระทัดรัดไม่มากนัก

เหมาะสมกับช่วงความสนใจ (Attention span) ของผู้สูงอายุ ให้คะแนนง่าย แบบทดสอบนี้ได้มีผู้นำไปแปลใช้เป็นแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแพร่หลายในหลายประเทศและยังสามารถนำไปใช้วัดความพอใจในชีวิตกับบุคคลวัย อื่น ๆ ได้ด้วย แต่ใช้กับผู้สูงอายุได้ดีที่สุด

LSIA (Life Satisfaction Index A) มีข้อกระทัดรัดซึ่งอาจจัดกลุ่มซึ่งอาจจัดได้ 3 กลุ่ม คือ

- (1) ความมีชีวิตชีวา และความชื่นชมชีวิต
- (2) ความรู้สึกที่ว่าตนประสบความสำเร็จในชีวิต
- (3) ลักษณะอารมณ์

ทั้งนี้รายละเอียดของแบบประเมินนั้น ผู้วิจัยจะทำการดัดแปลงให้เหมาะสมกับผลงาน การศึกษาและจะชี้แจงรายละเอียดในบทของระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

จากข้อมูลทั้งหมดจะเห็นได้ว่า อัตมโนทัศน์และการยอมรับนับถือตนเองนั้น มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล หมายถึง บุคคลมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมใดก็ตามต้องสอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลคิดเกี่ยวกับตนเองว่า เราเป็นใคร ดังนั้นหากบุคคลมีความเข้าใจในบทบาท สถานะของตนเอง รวมไปถึงยอมรับนับถือในตนเอง ปฏิบัติต่อตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วบทบาทต่างๆ ที่ได้รับรวมถึงพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งกับตัวบุคคลเองและกับผู้อื่น ก็จะทำให้การสื่อสารของเรานั้นมีความราบรื่น และไม่เกิดปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขด้วย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย” เป็นการศึกษาแบบสหวิธี (Multi methodology Research) ประกอบด้วยงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 765,974 คน ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2553 (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2555)

วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการสุ่มตัวอย่าง ตามหลักการแปรผันร่วมกันระหว่างขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	n	คือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือขนาดของประชากร
	E	คือความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

การวิจัยครั้งนี้มีจำนวนประชากรทั้งหมด (N) คือ 765,974 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% ค่าความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดที่ยอมรับได้เกิดขึ้นได้ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5 หรือ 0.5 ดังนั้นจากการคำนวณตามสูตรดังกล่าว

$$n = \frac{765,974}{1+(796,358)(0.05)^2}$$

$$n = 399.80$$

จากผลการคำนวณ $n = 399.80$ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับจำนวน 400 คน และจะกล่าวถึงวิธีการสุ่มตัวอย่างในลำดับถัดไป

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ (มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป) และเป็นผู้ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์เท่านั้น ตามสถานที่ต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นการเข้าใช้บริการของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สนามบิน สถานีขนส่งมวลชน ศูนย์/บ้านพักคนชรา โดยจะทำการเก็บข้อมูลให้กระจายตามเพศ และช่วงอายุ จำนวน 400 คน

วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มตัวอย่างของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ (มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลาย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุ ได้แก่

- 1.) กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60 – 69 ปี)
- 2.) กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70 - 79 ปี)
- 3.) กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ, 2546)

โดยกำหนดช่วงอายุละ 6 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างหลากหลายด้านเพศ อาชีพ และลักษณะครอบครัว ดังนี้

กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60 – 69 ปี)	เพศชาย จำนวน 3 คน	เพศหญิง จำนวน 3 คน
กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70 - 79 ปี)	เพศชาย จำนวน 3 คน	เพศหญิง จำนวน 3 คน
กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป)	จำนวน 0 คน*	

รวมทั้งหมด จำนวน 12คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือของการวิจัยเชิงสำรวจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ประกอบไปด้วยชุดคำถามปลายปิด ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หรือช่วยกรอกแบบสอบถามในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถตอบแบบสอบถามด้วยตนเองได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางร่างกายของผู้สูงอายุ โดยคำถามในแบบสอบถามจะประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1: คำถามด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และสร้างแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check List) โดยทำการสรุปข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพความเป็นอยู่

ส่วนที่ 2: คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์เคชั่นไลน์

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ ของผู้สูงอายุ ทำให้ข้อมูลและขอบเขตเนื้อหาเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามโดยมีทั้งแบบให้เลือกตอบ (Check List) และแบบประเมินความถี่ (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยคำถามดังต่อไปนี้

- ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆของแอปพลิเคชันไลน์
- ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์
- ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์
- ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์
- ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

* เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุตอนปลาย ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามได้ มีจำนวน 1 คน และไม่สะดวกในการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ 3: คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยพัฒนา ปรับปรุงมาจากแบบประเมิน“การมองเห็นตนเองในปัจจุบัน” (LSIA: Life Satisfaction Index) ของ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530) ที่ปรับปรุงและแปลเป็นภาษาไทยจากแบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของนิวกอร์เทนและคณะ (1961 โดยเป็นแบบทดสอบแบบประมาณค่า (Rating Scale) ที่ใช้วัดการมองเห็นตนเองในแง่การมองเห็นตนเองและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกคำถามเชิงบวกและเพิ่มเติมแนวคำถามที่เหมาะสมประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ เพื่อวัดระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4: คำถามเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบประเมินพฤติกรรมทางสังคม (Life Experience Test) ของศรีเรือน แก้วกังวาน (2530) ที่มุ่งวัดลักษณะสัมพันธ์ภาพในแง่ของคุณภาพความสัมพันธ์ โดยเน้นแง่มุมด้านการสื่อสาร (Communications) และความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Bonds) แบ่งออกเป็นแบบทดสอบความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว และแบบทดสอบความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อคำถาม ปรับปรุงภาษา และเพิ่มเติมแนวคำถามที่เหมาะสม โดยมีข้อคำถามสำหรับความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว และข้อคำถามสำหรับความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวส่วนละ 12 ข้อ โดยแบ่งคำถามได้ 4 กลุ่ม คือ

- การเปิดเผยตนเอง
- ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- ความรู้สึกร่วมกัน
- ความสนิทสนม

เครื่องมือของการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ซึ่งเป็นวิธีที่มีโครงสร้างคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยจะใช้แนวคำถามจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ แต่ไม่ได้กำหนดลำดับของคำถามไว้ตายตัวจึงสามารถปรับเปลี่ยนความยืดหยุ่นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ ในการวัดครั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำการจดบันทึกรายละเอียดและอาศัยเทปบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งเครื่องมือในส่วนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ซึ่งมีแนวคำถามดังนี้

1.) พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ

- เหตุผลที่เริ่มต้นใช้แอปพลิเคชันไลน์คืออะไร
- มองว่าแอปพลิเคชันไลน์แตกต่างจากโซเชียลเน็ตเวิร์กอื่น ๆ อย่างไร
- ความรู้สึกที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชันไลน์เป็นอย่างไร เช่น เป็นสิ่งจำเป็น ขาดไม่ได้ เป็นสื่อใหม่ที่น่าสนใจ สะดวกในการใช้งาน เป็นต้น
- ประเภทของบุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์
- วัตถุประสงค์หลัก ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์

2.) การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ

เป็นอยู่

- คำถามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ได้แก่ อายุ อาชีพ สถานภาพ และ สภาพความเป็นอยู่
- คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองก่อนและหลังใช้แอปพลิเคชันไลน์
 - ท่านมองตนเองก่อนและหลังใช้แอปพลิเคชันไลน์ อย่งไร
 - ท่านมีความรู้สึกพึงพอใจในตนเองก่อนและหลังใช้แอปพลิเคชันไลน์ อย่งไร

3.) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

- ผู้สูงอายุรู้สึกอย่างไรกับความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนในครอบครัว
 - ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว
 - ความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัว
 - ความบ่อยครั้งในการทำกิจกรรมร่วมกัน
 - บทบาทและการมีส่วนร่วมในครอบครัว
- ผู้สูงอายุรู้สึกอย่างไรกับความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนภายนอกครอบครัว
 - ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนฝูง
 - ความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนฝูง
 - ความบ่อยครั้งในการทำกิจกรรมร่วมกัน
 - บทบาทและการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเพื่อนฝูง
- ผู้สูงอายุรู้สึกอย่างไรกับความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคน

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

การทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้ ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในที่นี้คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา(Validity) รวมถึงความถูกต้องของภาษาที่ผู้วิจัยใช้ เพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบทดสอบให้ชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทำการทดสอบนำร่อง(Pilot Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เก็บจริง จำนวน 30 คน เพื่อนำคำตอบที่ได้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยจะพิจารณาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ	มีค่าความเชื่อมั่น	= 0.89
การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว	มีค่าความเชื่อมั่น	= 0.74
การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว	มีค่าความเชื่อมั่น	= 0.71
ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม	มีค่าความเชื่อมั่น	= 0.71

เกณฑ์การให้คะแนน

1. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์

ผู้วิจัยให้คะแนน Rating Scale ในคำถาม

“ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์”

“ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์”

“ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ” ดังนี้

เป็นประจำ	5	คะแนน
บ่อยครั้ง	4	คะแนน
พอควร	3	คะแนน
เป็นครั้งคราว	2	คะแนน
ไม่ทำเลย	1	คะแนน

2. การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ

การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด ผู้วิจัยใช้มาตรวัดระดับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ โดยใช้ Rating Scale 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
เฉยๆ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

3. การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นของผู้สูงอายุ

การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด ผู้วิจัยใช้มาตรวัดระดับการสร้างความสัมพันธ์กับภายในครอบครัวของผู้สูงอายุ โดยใช้ Rating Scale 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
เฉยๆ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามตามสถานที่ที่เลือกไว้ทั่วกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถานที่ซึ่งสะท้อนความแตกต่างด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้บริการ ได้แก่ โรงพยาบาลรามารามิบัติ โรงพยาบาลศิริราช ห้างสรรพสินค้าพารากอน ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ท่าพระ ท่าอากาศยานดอนเมือง และศูนย์ขนส่งมวลชนหมอชิต โดยใช้การสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนด หากเข้าไปสอบถามแล้วพบว่าใช้แอปพลิเคชันไลน์ ก็จะมีการแนะนำตัวและชี้แจงรายละเอียด ที่มา และวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในเดือน พฤษภาคม และ มิถุนายน 2558

การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเดือน มิถุนายน 2558 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ที่ตอบแบบสอบถามและสะดวกที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. นัดหมายวันเวลาในการเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
3. ขณะทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเทปตลอดการสัมภาษณ์

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น 60-69 ปี

1. คุณประภาพรธรรม แต่ตระกูล อายุ 62 ปี อดีตรัฐวิสาหกิจ (ปตท.)
(สัมภาษณ์วันที่: 2/มิ.ย./58)
2. คุณสุชาดา ปันดี อายุ 60 ปี อาชีพค้าขาย(ร้านขายของชำ)
(สัมภาษณ์วันที่: 6/มิ.ย./58)
3. คุณวรรณณา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อดีตข้าราชการครู
(สัมภาษณ์วันที่: 10/มิ.ย./58)
4. คุณชัยพร ปันดี อายุ 61 ปี อาชีพค้าขาย(ร้านขายของชำ)
(สัมภาษณ์วันที่: 6/มิ.ย./58)
5. คุณธนชาติ บำรุงพงศ์ อายุ 60 ปี อาชีพวิศวกร รับเหมาก่อสร้าง
(สัมภาษณ์วันที่: 11/มิ.ย./58)
6. คุณวิเชียร อมฤติ อายุ 62 ปี อดีตข้าราชการ กรมทางหลวง
(สัมภาษณ์วันที่: 10/มิ.ย./58)

กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย 70 – 79 ปี

1. คุณพรวิภา คู่ยเจริญ อายุ 70 ปี อาชีพแม่บ้าน
(สัมภาษณ์วันที่: 3/มิ.ย./58)
2. สุรณีย์ พันประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
(สัมภาษณ์วันที่: 7/มิ.ย./58)
3. คุณวัฒนา อมรมณีพงศ์ อายุ 75 ปี อดีตข้าราชการครู ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรไทย
(สัมภาษณ์วันที่: 16/มิ.ย./58)
4. คุณสมพงษ์ แยมชะมัง อายุ 71 ปี อดีต พนักงานบริษัทไทยโพล่า
(สัมภาษณ์วันที่: 16/มิ.ย./58)
5. คุณสุชาติ ภูมรินทร์ อายุ 74 ปีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
(สัมภาษณ์วันที่: 7/มิ.ย./58)
6. คุณเชษฐ ส่องภักดี อายุ 74 ปี อดีต ข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันเป็นครูสอนแม่ไม้มวยไทย
ผู้สูงอายุ
(สัมภาษณ์วันที่: 16/มิ.ย./58)

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ

หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการรวบรวมตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของข้อมูลที่ได้ก่อนนำไป

ลงรหัส วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลตามวิธีการทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window โดยใช้การคำนวณค่าทางสถิติ ดังนี้

1. วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อนำเสนอข้อมูล

1.1 ด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และสภาพ
ความเป็นอยู่

1.2 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ได้แก่

- ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์นั้น
- ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ผ่านแอปพลิเคชันไลน์
- ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

ในการวัดค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุนั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลข้อมูลดังนี้

เฉลี่ย	1.00 – 2.33	หมายถึง ความถี่ระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	2.34 – 3.66	หมายถึง ความถี่ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.67 – 5.00	หมายถึง ความถี่ระดับสูง

1.3 การรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ

ในการวัดค่าเฉลี่ยการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุนั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลข้อมูลดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 2.33	หมายถึง ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	2.34 – 3.66	หมายถึง ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.67 – 5.00	หมายถึง ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกระดับสูง

1.4 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ในการวัดค่าเฉลี่ยการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลข้อมูลดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 2.33	หมายถึง ระดับความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	2.34 – 3.66	หมายถึง ระดับความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.67 – 5.00	หมายถึง ระดับความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลระดับสูง

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ

ตัวแปรตาม: ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

2.1.1 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ กับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์

ตัวแปรตาม: ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

2.1.2 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์

ตัวแปรตาม: ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

2.1.3 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

ตัวแปรตาม: ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

2.2 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ของผู้สูงอายุ

2.2.1 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น ของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

2.2.2 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น ของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

2.2.3 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น ของผู้สูงอายุ

ตัวแปรอิสระ: ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว

ตัวแปรตาม: ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ จากการบันทึกระหว่างทำการสัมภาษณ์และถอดเทป โดยใช้วิธีการลดทอนข้อมูล (Data Deduction) และสรุปผลด้วยวิธีการเขียนแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เมื่อผู้วิจัยสรุปและวิเคราะห์ผลในส่วนของกรวิจัยเชิงคุณภาพเสร็จแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดของการวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อจนครบถ้วน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย” เป็นการศึกษาแบบสหวิธี (Multi methodology Research) ประกอบด้วยงานวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลการวิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ
- ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- ส่วนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับ 10 หัวข้อ ได้แก่ 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. สถานภาพ 5. การทำงานอยู่ในปัจจุบัน 6. อาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันหรืออาชีพที่เคยทำก่อนเกษียณ 7. รายได้ต่อเดือน 8. แหล่งรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน 9. สภาพความเป็นอยู่ และ 10. สถานที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะนำเสนอเป็นจำนวนและร้อยละ ตามตารางที่ 4.1 – 4.10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4. 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	136	34.0
หญิง	264	66.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมากที่สุด มีจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 66.0 และเป็นเพศชายน้อยที่สุด มีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0

ตารางที่ 4. 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
60 – 69 ปี	298	74.2
70 – 79 ปี	101	25.3
80 ปีขึ้นไป*	1	0.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 60 – 69 ปี มากที่สุด มีจำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมา มีอายุ 70 – 79 ปี มีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 และมีอายุ 80 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ มีอายุ 82 ปี จำนวน 1 ท่านเท่านั้น ข้อมูลที่ได้จึงไม่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลายได้อย่างน่าเชื่อถือ อีกทั้งอายุ 82 ปีนั้น มีความใกล้เคียงกับผู้ที่มีอายุ 79 ปี ผู้วิจัยจึงรวมกลุ่มตัวอย่างที่อายุ 82 ปี ไว้ในกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70 – 79 ปี) เพื่อความเหมาะสมของข้อมูลมากยิ่งขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
60 – 69 ปี	298	74.2
70 – 82 ปี	102	25.3

* กลุ่มตัวอย่าง อายุ 82 ปี ผู้วิจัยนำไปรวมกับกลุ่มผู้สูงอายุ 70 -79 ปี ในตารางที่แสดงข้อมูลจำแนกตาม อายุ ทุกตาราง

ตารางที่ 4. 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	46	11.5
มัธยมศึกษา	44	11.0
ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา	50	12.5
ปริญญาตรี	197	49.3
ปริญญาโท	56	14.0
ปริญญาเอก	7	1.8
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด มีจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาโท มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ระดับการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ระดับศึกษามัธยมศึกษา มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และระดับการศึกษาปริญญาเอกน้อยที่สุด มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

ตารางที่ 4. 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	37	9.3
หย่าร้าง	29	7.3
สมรสและอยู่ร่วมกับคู่สมรส	268	67.0
สมรสแต่แยกกันอยู่กับคู่สมรส(ไม่หย่าร้าง)	20	5.0
คู่สมรสเสียชีวิต	46	11.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสและอยู่ร่วมกับคู่สมรสมากที่สุด มีจำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมา มีสถานภาพคู่สมรสเสียชีวิต มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ถัดมา มีสถานภาพโสด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 มีสถานภาพหย่าร้าง มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 และมีสถานภาพสมรสแต่แยกกันอยู่กับคู่สมรส(ไม่หย่าร้าง)น้อยที่สุด มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการทำงานอยู่ในปัจจุบัน

การทำงานอยู่ในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ทำงาน/เกษียณอายุ	243	60.8
ยังทำงานอยู่	157	39.2
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทำงาน/เกษียณอายุมากที่สุด มีจำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 และยังทำงานอยู่น้อยที่สุด มีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันหรืออาชีพที่เคยทำก่อนเกษียณ

อาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันหรืออาชีพที่เคยทำก่อนเกษียณ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	173	43.3
พนักงานบริษัทเอกชน	51	12.8
เจ้าของธุรกิจ	63	15.7
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	41	10.2
อาชีพอิสระ	70	17.5
อื่นๆ ได้แก่ รับจ้าง และวิทยากรออกกำลังกาย	2	0.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันหรืออาชีพที่เคยทำก่อนเกษียณ ได้แก่ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด มีจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมา มีอาชีพอิสระ มีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 อาชีพเจ้าของธุรกิจ มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 และอาชีพรับจ้างและวิทยากรออกกำลังกายน้อยที่สุด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

ตารางที่ 4. 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15,000 บาท	55	13.8
15,001-25,000 บาท	64	16.0
25,001-35,000 บาท	47	11.7
35,001-45,000 บาท	92	23.0
45,001-50,000 บาท	60	15.0
55,001-65,000 บาท	48	12.0
65,000 บาทขึ้นไป	34	8.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือน 35,001-45,000 บาทมากที่สุด มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 15,001-25,000 บาท มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 มีรายได้ต่อเดือน 45,001-50,000 บาท มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8 มีรายได้ต่อเดือน 55,001-65,000 บาท มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีรายได้ต่อเดือน 25,001-35,000 บาท มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 และมีรายได้ต่อเดือน 65,000 บาทขึ้นไปน้อยที่สุด มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5

ตารางที่ 4. 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน

แหล่งรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน	เลือก	
	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากเงินบำนาญ / เงินเก็บจากการทำงานหลังเกษียณ	280	34.57
รายได้จาก/บริษัท/หน่วยงานที่กำลังทำอยู่	6	0.74
รายได้จากธุรกิจส่วนตัว	66	8.15
รายได้จากคู่สมรส	346	42.72
รายได้จากบุตรหลาน	98	12.1
รายได้จากดอกเบี้ย/การลงทุนทางธนาคารและอสังหาริมทรัพย์	7	0.86
รายได้จากเงินสนับสนุนของภาครัฐ	3	0.37
รายได้อื่นๆ รับจ้างและอาชีพอิสระ	4	0.49
รวม	810	100.00

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างมีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากคู่สมรสมากที่สุด มีจำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองลงมาคือแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากเงินบำนาญ / เงินเก็บจากการทำงานมีจำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 34.57 มีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากรายได้จากธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 8.15 มีแหล่งรายได้มาจากบริษัท/หน่วยงานที่กำลังทำอยู่ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.74 มีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากบุตรหลาน มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 มีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากดอกเบี้ย/การลงทุนทางธนาคารและอสังหาริมทรัพย์ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86 มีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากอื่นๆ รับจ้างและอาชีพอิสระ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.49 และมีแหล่งรายได้ที่ได้รับมาจากเงินสนับสนุนของภาครัฐน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.37

ตารางที่ 4. 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผู้ที่สภาพความเป็นอยู่

ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียวตามลำพัง	34	8.5
อยู่กับคู่สมรส	106	26.5
อยู่กับบุตรหลาน	65	16.3
อยู่กับคู่สมรสและบุตรหลาน	147	36.7
อยู่กับญาติ	46	11.5
อื่นๆ ได้แก่ อยู่บุตรและญาติ และอยู่กับแม่	2	0.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตรหลานมากที่สุด มีจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาอาศัยอยู่กับอยู่กับคู่สมรส มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 อาศัยอยู่กับบุตรหลาน มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 อาศัยอยู่กับญาติ มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 อาศัยอยู่คนเดียวตามลำพัง มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 และอาศัยอยู่บุตรและญาติ และอยู่กับแม่น้อยที่สุด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

ตารางที่ 4. 10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน

สถานที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
บ้านพักส่วนตัว	336	84.0
บ้านของบุตรหลาน/ญาติ	34	8.5
บ้านเช่า/คอนโดมิเนียมเช่าอยู่	27	6.7
อื่นๆ ได้แก่ อาคารพาณิชย์, อาคารของการเคหะแห่งชาติ	3	0.8
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในบ้านพักส่วนตัวมากที่สุด มีจำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 84.0 รองลงมาอาศัยอยู่ในบ้านของบุตรหลาน/ญาติ มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 อาศัยอยู่ในบ้านเช่า/คอนโดมิเนียม มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7

อาศัยอยู่ในอาคารพาณิชย์ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และอาศัยอยู่ในอาคารของการเคหะแห่งชาติน้อยที่สุด มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

วัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยเชิงสำรวจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ ซึ่ง ได้แก่ ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ พบผลดังนี้

ตารางที่ 4. 11 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์

ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	พอควร	เป็นครั้งคราว	ไม่ทำเลย			
1. สนทนาส่วนบุคคล (Chat)	129 (32.3)	124 (31.0)	101 (25.3)	41 (10.3)	5 (1.3)	3.82	1.03 4	สูง
2. สนทนาแบบกลุ่มบุคคล (Group Chat)	108 (27.0)	116 (29.0)	104 (26.0)	47 (11.8)	25 (6.3)	3.58	1.18 1	ปานกลาง
3. สื่อสารผ่านเสียง (Free Call)	18 (4.5)	29 (7.3)	92 (23.0)	125 (31.3)	136 (34.0)	2.17	1.11 3	ต่ำ
4. สื่อสารผ่านภาพและเสียง (Free Video Call)	31 (7.8)	22 (5.5)	74 (18.5)	119 (29.8)	154 (38.5)	2.14	1.21 2	ต่ำ
5. ไทม์ไลน์ (Time Line)	30 (7.5)	27 (6.8)	61 (15.3)	112 (28.0)	170 (42.5)	2.08	1.23 2	ต่ำ
6. เกมออนไลน์ (Game Online)	5 (1.3)	15 (3.8)	27 (6.8)	65 (16.3)	288 (72.0)	1.46	0.87 1	ต่ำ
โดยรวมทั้งหมด						2.54	0.75 1	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.54 เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดของประเภทฟังก์ชันต่างๆ พบว่า ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้งานฟังก์ชัน สนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.82 รองลงมาได้แก่ สนทนาแบบกลุ่มบุคคล (Group Chat) คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.58 และ มีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online) ต่ำที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.46

ตารางที่ 4. 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ

เพศ	ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ชาย	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.69	0.992
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.52	1.081
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	1.97	0.902
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	1.86	0.936
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	1.75	0.892
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.34	0.648
หญิง	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.89	1.050
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.62	1.230
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.27	1.196
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.28	1.311
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.26	1.343
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.51	0.936

จากตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล(Chat) สูงที่สุด ทั้งเพศชายและหญิง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.69 และ 3.89 ตามลำดับ โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ทุกฟังก์ชัน สูงกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4. 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ

อายุ	ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
60-69 ปี	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.84	1.057
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.60	1.167
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.23	1.130
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.21	1.311
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.15	1.231
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.53	0.953
70-82 ปี	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.78	0.970
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.64	1.232
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.20	1.048
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.11	1.263
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	1.91	1.225
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.23	0.602

จากตารางที่ 4.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุดทุกช่วงอายุ โดย กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) มีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat) คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.84 และ 3.78 ตามลำดับ ซึ่งทุกกลุ่มอายุมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 4. 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
มัธยมศึกษา	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	4.18	1.084
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.77	1.344
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.00	1.616
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.61	1.497
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.38	1.631
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.45	0.962
ปริญญาตรี	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.86	1.011
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.65	1.121
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.26	1.116
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.10	1.115
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.14	1.217
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.55	1.001
ปริญญาโท	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.82	0.955
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.89	0.927
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.53	1.078
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.57	1.125
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.31	1.113
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.46	0.686
ปริญญาเอก	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	4.28	0.755
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	4.28	0.755
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	1.85	0.690

	ฟังค์ชั้นสื่อสารผ่านภาพและเสียง(Video Call)	1.71	0.951
	ฟังค์ชั้นไทม์ไลน์ (TimeLine)	1.71	0.755
	ฟังค์ชั้นเกมออนไลน์ (Game Online)	1.28	0.755

จากตารางที่ 4.14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังค์ชั้นสนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุด ใน ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.86 ตามลำดับ ส่วนระดับปริญญาโทมีการใช้ฟังค์ชั้นสนทนาการกลุ่มบุคคล (Group Chat) สูงที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.89 ในขณะที่ระดับปริญญาเอกมีการใช้งานฟังค์ชั้นสนทนาส่วนบุคคล(Chat)และสนทนาการกลุ่มบุคคล (Group Chat) เท่ากันคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28 ทั้งนี้ระดับปริญญาเอก และปริญญาโท มีการใช้ฟังค์ชั้นสนทนาการกลุ่ม (Group Chat) คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.89 และ 4.28 ซึ่งสูงกว่าระดับมัธยมและ ระดับปริญญาตรี ที่มีการใช้ฟังค์ชั้น (Group Chat) คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.77 และ 3.65

ตารางที่ 4. 15 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังค์ชั้นประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ

สถานภาพ	ประเภทฟังค์ชั้นของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
โสด	ฟังค์ชั้นสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.97	1.066
	ฟังค์ชั้นสนทนาการกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.75	1.441
	ฟังค์ชั้นสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.54	1.345
	ฟังค์ชั้นสื่อสารผ่านภาพและเสียง(Video Call)	2.51	1.483
	ฟังค์ชั้นไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.43	1.344
	ฟังค์ชั้นเกมออนไลน์ (Game Online)	1.75	1.011
สมรส	ฟังค์ชั้นสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.85	1.763
	ฟังค์ชั้นสนทนาการกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.65	3.707
	ฟังค์ชั้นสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.29	1.158
	ฟังค์ชั้นสื่อสารผ่านภาพและเสียง(Video Call)	2.69	1.658

	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.27	1.419
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.04	0.987
หย่าร้าง	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.89	1.113
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.51	1.273
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	1.86	0.953
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.00	1.164
สถานภาพ	ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
หย่าร้าง	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.20	1.176
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.41	0.779

ตารางที่ 4.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน สนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุด ทุกสถานภาพ โดยสถานภาพโสดใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 รองลงมาคือสถานภาพหย่าร้าง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.85 และ สถานภาพสมรส คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.89

ตารางที่ 4. 16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ

อาชีพ	ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.76	1.037
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.62	1.090
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.14	0.992
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.12	1.076
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.01	1.125
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.44	0.885

พนักงาน บริษัทเอกชน	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	4.09	1.135
	ฟังก์ชันสนทนาดูกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.66	1.451
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.25	1.246
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.21	1.285
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.41	1.329
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.68	1.048

อาชีพ	ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
เจ้าของธุรกิจ	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	4.01	1.007
	ฟังก์ชันสนทนาในกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.76	1.291
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.63	1.261
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.55	1.034
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.47	1.354
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.61	0.923
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	4.19	1.005
	ฟังก์ชันสนทนาในกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.63	1.373
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.24	1.260
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.36	1.512
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.09	1.300
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.26	0.671

จากตารางที่ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชัน สนทนาส่วนบุคคล (Chat) มากที่สุด ทุกอาชีพ โดยพ่อบ้าน/แม่บ้าน มีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคลสูงสุด รองลงมา คือ อาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.09 อาชีพเจ้าของธุรกิจ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.01 และ อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจต่ำสุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76 ในขณะที่เจ้าของธุรกิจ มีการใช้ฟังก์ชันสนทนา กลุ่มสูงสุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76

ตารางที่ 4. 17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่

สภาพความเป็นอยู่	ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
อยู่คนเดียวตามลำพัง	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.94	1.153
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.61	1.279
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.23	1.304
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.08	1.311
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.23	1.349
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.64	1.011
อยู่กับคู่สมรส	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.92	0.963
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.70	1.050
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.31	1.054
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.24	1.169
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.33	1.314
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.37	0.774
อยู่กับบุตรหลาน	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.96	0.999
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.84	1.227
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.16	1.071
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.29	1.388
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	2.16	1.364
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.50	0.953

สภาพความเป็นอยู่	ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
อยู่กับบุตรหลานและคู่สมรส	ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat)	3.66	1.042
	ฟังก์ชันสนทนาดังกลุ่มบุคคล (Group Chat)	3.39	1.161
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านเสียง (Free call)	2.08	1.059
	ฟังก์ชันสื่อสารผ่านภาพและเสียง (Video Call)	2.02	1.128
	ฟังก์ชันไทม์ไลน์ (TimeLine)	1.82	1.068
	ฟังก์ชันเกมออนไลน์ (Game Online)	1.36	0.785

จากตารางที่ 4.17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุดทุกสภาพความเป็นอยู่ โดยผู้ที่อยู่กับบุตรหลานมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันทั้งสนทนาส่วนบุคคล (Chat) สูงที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมาคือ ผู้อยู่คนเดียวตามลำพัง และผู้ที่อยู่กับคู่สมรส คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.94 และ 3.92 ตามลำดับ และผู้ที่อยู่กับบุตรหลานและคู่สมรส มีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันสนทนาส่วนบุคคล (Chat) ต่ำที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.66

ตารางที่ 4. 18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน

ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	64	16.0
1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	234	58.5
4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	88	22.0
7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	10	2.5
10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	4	1.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ย 1-3 ชั่วโมง ต่อวันมากที่สุด มีจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมา มีระยะเวลาในการใช้

แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ย 4-6 ชั่วโมง ต่อวัน มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ถัดมา มีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ยน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 มีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ย 7-10 ชั่วโมง ต่อวัน มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ย 10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวันน้อยที่สุด มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

ตารางที่ 4. 19 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ

เพศ	ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	21	5.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	86	21.5
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	29	7.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	0	0.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0
หญิง	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	43	10.8
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	148	37.0
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	59	14.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	10	10.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	4	4.0

จากตารางที่ 4.19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมงต่อวันสูงที่สุดทุกเพศ เพศชาย และหญิง มีระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ คิดเป็นร้อยละ 21.5 และ 37.5 ตามลำดับ โดยเพศหญิงมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์สูงกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4. 20 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนก อายุ

อายุ	ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
60-69 ปี	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	52	13.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	182	45.5
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	55	13.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	6	1.5
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	3	0.8
70-82 ปี	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	12	3.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	52	13.0
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	33	8.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	4	1.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	1	0.3

จากตารางที่ 4.20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน 1 – 3 ชั่วโมงสูงสุดทุกช่วงอายุ โดยกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) มีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน 1 – 3 ชั่วโมง สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือผู้สูงอายุตอนกลาง (70 – 79 ปี) คิดเป็นร้อยละ 13.0

ตารางที่ 4. 21 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษา	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	8	2.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	22	5.5
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	9	2.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	3	0.8
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	2	0.5
ปริญญาตรี	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	25	6.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	120	30.0
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	46	11.5
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	5	1.3
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	1	0.3
ปริญญาโท	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	9	2.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	37	9.3
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	10	2.5
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	0	0.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0
ปริญญาเอก	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	2	0.5
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	3	0.8
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	2	0.5
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	0	0.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0

จากตารางที่ 4.21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน สูงที่สุดทุกระดับการศึกษา โดย ระดับปริญญาตรีมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมง สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือระดับปริญญาโทและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 9.3 และ 5.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 22 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ

สถานภาพ	ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
โสด	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	7	1.8
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	24	6.0
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	5	1.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	1	0.3
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0
สมรส	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	41	10.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	161	40.3
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	57	14.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	6	1.5
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	3	0.8
หย่าร้าง	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	5	1.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	13	3.3
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	11	2.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	0	0.0
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0

จากตารางที่ 4.22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1- 3 ชั่วโมง ต่อวันสูงที่สุดทุกสถานภาพ โดย สถานภาพสมรสมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมง ต่อวันสูงสุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.3 รองลงมาคือสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 6.0 และ สถานภาพหย่าร้างและ มีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 และ สถานภาพหย่าร้างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4. 23 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ

อาชีพ	ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	28	7.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	113	23.3
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	29	7.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	2	0.5
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	1	0.3
พนักงานบริษัท	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	6	1.5
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	31	7.8
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	12	3.0
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	2	0.5
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0
เจ้าของธุรกิจ	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	9	2.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	27	6.8
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	23	5.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	3	0.8
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	1	0.3
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	12	3.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	13	3.3
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	11	2.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	3	0.8
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	2	0.5

จากตารางที่ 4.23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน สูงที่สุดทุกอาชีพ โดย อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 1-3 ชั่วโมงสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 23.3 รองลงมาคือ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และนักธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 7.8 และ 6.8 ตามลำดับ และพ่อบ้าน/แม่บ้านน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4. 24 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่

สภาพความเป็นอยู่	ระยะเวลาในการใช้ แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียวลำพัง	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	8	2.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	18	4.5
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	7	1.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	1	0.3
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0
อยู่กับคู่สมรส	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	8	2.0
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	67	16.8
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	23	5.8
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	5	1.3
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	3	0.8
อยู่กับบุตรหลาน	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	9	2.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	27	6.8
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	25	6.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	3	0.8
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	1	0.3
อยู่กับคู่สมรส และบุตรหลาน	น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ต่อวัน	29	7.3
	1-3 ชั่วโมง ต่อวัน	88	22.0
	4-6 ชั่วโมง ต่อวัน	29	7.3
	7-10 ชั่วโมง ต่อวัน	1	0.3
	10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	0	0.0

จากตารางที่ 4.24 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน 1-3 ชั่วโมง มากที่สุด ทุกสภาพความเป็นอยู่ โดย ผู้ที่อยู่กับคู่สมรสและบุตรหลานมีระยะเวลาในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน 1-3 ชั่วโมง สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมาคืออยู่กับคู่สมรส และอยู่กับ

บุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 16.8 และ 6.8 ตามลำดับ และผู้ที่อยู่คนเดียวตามลำพังต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.5

ตารางที่ 4. 25 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน

ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
1 ครั้ง ต่อวัน	29	7.3
2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	251	62.8
6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	85	21.3
มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	34	8.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ 2 – 5 ครั้ง ต่อวันมากที่สุด มีจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 รองลงมา มีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ 6 – 10 ครั้ง ต่อวัน มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 ถัดมา มีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 และมีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ 1 ครั้ง ต่อวันน้อยที่สุด มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ตารางที่ 4. 26 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม เพศ

เพศ	ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	1 ครั้ง ต่อวัน	7	1.8
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	95	23.8
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	28	7.0
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	6	1.5
หญิง	1 ครั้ง ต่อวัน	22	5.5
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	156	39.0
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	158	14.5
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	28	7.0

จากตารางที่ 4.26 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้ง ต่อวัน สูงที่สุดทุกเพศ โดยเพศชายและเพศหญิง มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และ 39.0 ตามลำดับ ทั้งนี้เพศหญิงมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์สูงกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4. 27เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน จำแนกตาม อายุ

อายุ		จำนวน	ร้อยละ
60-69 ปี	1 ครั้ง ต่อวัน	22	5.5
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	183	45.8
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	63	15.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	30	7.5
70-82 ปี	1 ครั้ง ต่อวัน	7	1.8
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	68	16.3
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	23	5.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0

จากตารางที่ 4.27 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 – 5 ต่อวัน สูงที่สุดทุกช่วงอายุ โดยผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 – 5 ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมาคือผู้สูงอายุตอนกลาง มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 – 5 ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ ผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 – 5 ต่อวัน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตารางที่ 4. 28 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน
จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษา	1 ครั้ง ต่อวัน	1	0.3
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	27	6.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	9	2.3
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	7	1.8
ปริญญาตรี	1 ครั้ง ต่อวัน	12	3.0
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	129	32.3
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	40	10.0
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	16	4.0
ปริญญาโท	1 ครั้ง ต่อวัน	3	0.8
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	31	7.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	19	4.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	3	0.8
ปริญญาเอก	1 ครั้ง ต่อวัน	0	0.0
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	5	1.3
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	2	0.5
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	0	0.0

จากตารางที่ 4.28 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน สูงที่สุด ทุกระดับการศึกษา โดย ระดับปริญญาตรี มีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาคือระดับปริญญาโท และมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7.8 และ 6.8 ตามลำดับ และปริญญาเอกน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.3

ตารางที่ 4. 29 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน
จำแนกตาม สถานภาพ

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
โสด	1 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	19	4.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	6	1.5
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	8	2.0
สมรส	1 ครั้ง ต่อวัน	14	3.5
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	175	43.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	57	14.3
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	22	5.5
หย่าร้าง	1 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	20	5.0
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	5	1.3
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	0	0.0

จากตารางที่ 4.29 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน
สูงสุดทุกสถานภาพ โดยสถานภาพสมรส มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน สูงสุดคิด
เป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ สถานภาพหย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 5.0 และสถานภาพโสดน้อยที่สุด
คิดเป็นร้อยละ 4.8

ตารางที่ 4. 30 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน
จำแนกตาม อาชีพ

อาชีพ		จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	1 ครั้ง ต่อวัน	11	2.8
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	111	27.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	39	9.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	12	3.0
พนักงานบริษัท	1 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	34	8.5
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	8	2.0
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	5	1.3
เจ้าของธุรกิจ	1 ครั้ง ต่อวัน	2	0.5
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	34	8.5
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	16	4.0
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	11	2.8
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	1 ครั้ง ต่อวัน	6	1.5
	2 - 5 ครั้ง ต่อวัน	19	4.8
	6 - 10 ครั้ง ต่อวัน	16	2.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	5	1.3

จากตารางที่ 4.30 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 - 5 ครั้งต่อวัน
สูงสุด ทุกอาชีพ โดย อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2 - 5 สูงสุด คิด
เป็นร้อยละ 27.8 รองลงมาคือ พนักงานบริษัท เท่ากับ เจ้าของธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 8.5 และ
พ่อบ้าน/แม่บ้าน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.8

ตารางที่ 4. 31 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของ ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ต่อวัน
จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่

สภาพความเป็นอยู่		จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียวลำพัง	1 ครั้ง ต่อวัน	6	1.5
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	20	5.0
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
อยู่กับคู่สมรส	1 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	73	18.3
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	21	5.3
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	8	2.0
อยู่กับบุตรหลาน	1 ครั้ง ต่อวัน	6	1.5
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	40	10.0
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	15	3.8
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	4	1.0
อยู่กับคู่สมรส และบุตรหลาน	1 ครั้ง ต่อวัน	8	2.0
	2 – 5 ครั้ง ต่อวัน	94	23.5
	6 – 10 ครั้ง ต่อวัน	33	8.3
	มากกว่า 10 ครั้ง ต่อวัน	12	3.0

จากตารางที่ 4.31 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ชั่วโมงต่อวัน สูงที่สุด ทุกสภาพความเป็นอยู่ โดยผู้ที่อยู่กับคู่สมรสและบุตรหลาน มีระยะเวลาในใช้แอปพลิเคชันไลน์ 2-5 ชั่วโมงต่อวัน สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.5 รองลงมาคือผู้ที่อยู่กับคู่สมรส และผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 18.3 และ 10.0 ตามลำดับ และผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังจำแนกตาม ลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ สภาพความเป็นอยู่ โดย ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวลำพัง คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4. 32 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์

บุคคลที่สื่อสารผ่าน แอปพลิเคชันไลน์	ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยง เบน มาตร ฐาน (S.D.)	การแปล ความหมาย
	เป็น ประจำ	บ่อยครั้ง	พอควร	เป็นครั้ง คราว	ไม่ทำ เลย			
1. บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและ คนในครอบครัว	132 (33.0)	116 (29.0)	113 (28.3)	30 (7.5)	9 (2.3)	3.83	1.043	สูง
2. เพื่อนสนิท	125 (31.3)	84 (21.0)	123 (30.8)	60 (15.0)	8 (2.0)	3.64	1.130	สูง
3. เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆ คน รู้จักทั่วไป	56 (14.0)	93 (23.3)	125 (31.3)	105 (26.3)	21 (5.3)	3.14	1.116	ปานกลาง
4. เพื่อนเก่า	37 (9.3)	67 (16.8)	101 (25.3)	159 (39.8)	36 (9.0)	2.77	1.116	ปานกลาง
5. กลุ่มเพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่าน การใช้แอปพลิเคชันไลน์	5 (1.3)	34 (8.5)	97 (24.3)	161 (40.3)	103 (25.8)	2.19	0.957	ต่ำ
6. ผู้ซื้อ-ขายสินค้า/บริการ	19 (4.8)	21 (5.3)	41 (10.3)	107 (26.8)	212 (53.0)	1.82	1.113	ต่ำ
โดยรวมทั้งหมด						2.90	0.677	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.32 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 เมื่อวิเคราะห์การสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ในแต่ละระดับ พบว่า บุคคลที่กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์อยู่ในสูงที่สุด ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83 รองลงมาคือ เพื่อนสนิทและ เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆ คนรู้จักทั่วไป คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และ 3.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 33 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่น ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ จำแนกตาม เพศ

เพศ	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ชาย	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.72	1.086
	เพื่อนสนิท	3.41	1.078
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	2.85	1.057
	เพื่อนเก่า	2.64	1.105
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.13	0.876
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.91	1.356
หญิง	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.88	1.018
	เพื่อนสนิท	3.76	1.139
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.29	1.118
	เพื่อนเก่า	2.84	1.119
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.22	0.997
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.76	1.101

จากตารางที่ 4.33 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวสูงที่สุด ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยเพศชายมีความถี่ในการสื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันไลน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.72 และ เพศหญิงมีความถี่ในการสื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวเฉลี่ยคิดเป็น 3.88

ตารางที่ 4. 34 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ

อายุ	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
60-69 ปี	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.82	1.037
	เพื่อนสนิท	3.70	1.119
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.21	1.058
	เพื่อนเก่า	2.81	1.079
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.17	0.966
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.77	1.045
70-79 ปี	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.89	1.067
	เพื่อนสนิท	3.53	1.152
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	2.97	1.260
	เพื่อนเก่า	2.68	1.221
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.25	0.936
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.33	1.291

จากตารางที่ 4.34 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้อง และคนในครอบครัว สูงที่สุดทุกช่วงอายุ โดย กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) มีการสื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.82 กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) มีการสื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.89

ตารางที่ 4. 35 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่น ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
มัธยมศึกษา	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	4.06	1.108
	เพื่อนสนิท	3.84	1.396
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.00	1.397
	เพื่อนเก่า	2.84	1.396
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.36	1.101
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.84	1.218
ปริญญาตรี	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.83	0.986
	เพื่อนสนิท	3.73	1.094
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.19	1.094
	เพื่อนเก่า	2.82	1.126
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.17	0.990
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.78	1.037
ปริญญาโท	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.66	1.132
	เพื่อนสนิท	3.71	0.928
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.42	0.950
	เพื่อนเก่า	2.98	0.962
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.53	0.933
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.73	0.962
ปริญญาเอก	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	4.42	0.786
	เพื่อนสนิท	4.14	0.690
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.42	0.975
	เพื่อนเก่า	3.71	1.112
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.14	0.899
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.57	0.789

จากตารางที่ 4.35 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว มากที่สุดสำหรับ ระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาเอก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06 3.83 และ 4.42 ตามลำดับ ในขณะที่ระดับการปริญญาโท มีความถี่ในการสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนสนิทมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.71

ตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ

สถานภาพ	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
โสด	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.56	1.068
	เพื่อนสนิท	4.00	1.178
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.48	1.095
	เพื่อนเก่า	3.02	1.040
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.15	1.260
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.91	1.210
สมรส	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.90	1.032
	เพื่อนสนิท	3.59	1.105
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.11	1.083
	เพื่อนเก่า	2.72	1.108
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.14	0.937
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.89	1.151
หย่าร้าง	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.44	0.985
	เพื่อนสนิท	3.65	1.173
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.44	1.270
	เพื่อนเก่า	2.51	1.056
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.06	0.923
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.58	1.052

จากตารางที่ 4.36 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ เพื่อนสนิท มากที่สุด สำหรับสถานภาพโสดและหย่าร้าง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.65 ตามลำดับ ในขณะที่ สมรส มีความถี่ในการสื่อสารกับบุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.90

ตารางที่ 4.37 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนก คือ อาชีพ

อาชีพ	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.78	1.048
	เพื่อนสนิท	3.65	1.042
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.19	1.069
	เพื่อนเก่า	2.87	1.126
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.12	0.982
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.58	0.754
พนักงานบริษัท	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.68	1.140
	เพื่อนสนิท	3.96	1.215
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.56	1.360
	เพื่อนเก่า	2.82	1.143
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.13	1.039
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.60	1.059
เจ้าของธุรกิจ	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	4.14	0.997
	เพื่อนสนิท	3.85	1.216
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.23	1.027
	เพื่อนเก่า	2.84	1.152
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.39	1.070
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	2.42	1.562

อาชีพ	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	4.14	0.937
	เพื่อนสนิท	3.70	1.145
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.31	1.171
	เพื่อนเก่า	2.87	1.166
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชัน	2.14	0.909
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.48	1.051

จากตารางที่ 4.37 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัวมากที่สุด สำหรับอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ เจ้าของธุรกิจ และพ่อบ้าน/แม่บ้าน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.78 4.14 และ 4.14 ตามลำดับ ในขณะที่ อาชีพพนักงานบริษัท มีความถี่ในการสื่อสารกับเพื่อนสนิทมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96

ตารางที่ 4.38 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ สภาพความเป็นอยู่

สภาพความเป็นอยู่	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
อยู่คนเดียวตามลำพัง	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.67	1.065
	เพื่อนสนิท	3.82	1.290
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.23	1.280
	เพื่อนเก่า	2.79	1.174
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชัน	2.35	1.097
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.73	0.994

สภาพความเป็นอยู่	บุคคลที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
อยู่กับคู่สมรส	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	4.02	1.018
	เพื่อนสนิท	3.76	1.125
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.31	1.098
	เพื่อนเก่า	2.84	1.110
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.17	0.933
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.74	1.104
อยู่กับบุตรหลาน	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.89	0.953
	เพื่อนสนิท	3.75	1.118
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	3.18	1.273
	เพื่อนเก่า	2.93	1.235
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.32	1.001
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.78	1.133
อยู่กับบุตรหลาน และคู่สมรส	บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว	3.78	1.041
	เพื่อนสนิท	3.41	1.064
	เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆคนรู้จักทั่วไป	2.93	1.015
	เพื่อนเก่า	2.55	1.027
	เพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านแอปพลิเคชันไลน์	2.08	0.875
	ผู้ซื้อ-ขาย สินค้า/บริการ	1.98	1.210

จากตารางที่ 4.38 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ได้แก่ บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว มากที่สุด สำหรับ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส อาศัยอยู่กับบุตรหลาน และอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตรหลาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.02 3.89 และ 3.78 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพัง มีความถี่ในการสื่อสารกับเพื่อนสนิทมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.82

ตารางที่ 4. 39 เปรียบเทียบ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

วัตถุประสงค์ในการ สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์	ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยง เบน มาตร ฐาน (S.D.)	การแปล ความหมาย
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย มาก			
1. เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยน ข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ ประจำวัน	96 (24.0)	105 (26.3)	141 (35.3)	48 (12.0)	10 (2.5)	3.57	1.057	ปานกลาง
2. เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อความรู้และความบันเทิง	82 (20.5)	76 (19.0)	153 (38.3)	52 (13.0)	37 (9.3)	3.28	1.196	ปานกลาง
3. เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้า ร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	65 (16.3)	81 (20.3)	127 (31.8)	80 (20.0)	47 (11.8)	3.09	1.231	ปานกลาง
4. เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	63 (15.8)	74 (18.5)	110 (27.5)	98 (24.5)	55 (13.8)	2.98	1.270	ปานกลาง
5. เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่อง ในครอบครัว/ปัญหาส่วนตัว	36 (9.0)	70 (17.5)	162 (40.5)	94 (23.5)	38 (9.5)	2.93	1.071	ปานกลาง
6. เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและ บริการ	35 (8.8)	25 (6.3)	32 (8.0)	97 (24.3)	211 (52.8)	1.94	1.282	ต่ำ
7. เพื่อเล่นเกมออนไลน์	10 (2.5)	4 (1.0)	35 (8.8)	71 (17.8)	280 (70.0)	1.48	0.886	ต่ำ
โดยรวมทั้งหมด						2.75	0.699	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.39 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 โดยวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ในแต่ละระดับ พบว่า วัตถุประสงค์ที่กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้สูงสุด ได้แก่ เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมา ได้แก่ เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง และ เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 และ 3.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 40 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในการใช้แอปพลิเคชัน
ไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ จำแนกตาม เพศ

เพศ	วัตถุประสงค์ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ชาย	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.78	1.035
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.41	0.954
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.82	1.166
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.02	1.046
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.06	1.012
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.95	1.258
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.45	0.787
หญิง	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	3.00	1.083
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.65	1.099
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.06	1.315
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.12	1.318
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.39	1.012
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.93	1.297
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.49	0.935

จากที่ตารางที่ 4.40 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุดทั้งเพศชายและหญิง โดยเพศชายมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.41 และ เพศหญิงมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.65

ตารางที่ 4. 41 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อายุ

อายุ	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
60-69 ปี	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.87	1.094
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.59	1.075
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.04	1.255
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.07	1.267
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.28	1.231
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.85	1.204
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.57	0.969
70-82 ปี	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	3.09	0.974
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.54	0.996
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.90	1.282
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.15	1.146

อายุ	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
70-82 ปี	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.03	1.089
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.18	1.476
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.32	0.500

ตารางที่ 4.41 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อ
พูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวันมากที่สุดในทุกช่วงอายุ โดยกลุ่มผู้สูงอายุ
ตอนต้น (60-69 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) มีวัตถุประสงค์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยน
ข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.59 และ 3.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 42 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์
เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
มัธยมศึกษา	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.95	1.293
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.77	1.217
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.90	1.343
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.04	1.508
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.18	1.434
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.02	1.454
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.34	0.833

ระดับการศึกษา	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ปริญญาตรี	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.89	1.025
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.57	1.025
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.11	1.272
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.18	1.240
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.36	1.215
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.91	1.226
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.53	0.955
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.82	1.080
ปริญญาโท	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.64	0.942
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.14	1.118
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.25	1.066
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.46	1.159
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.66	0.958
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.57	1.828
ปริญญาเอก	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	3.57	1.618
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	4.14	0.899
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.57	1.272

ระดับการศึกษา	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ปริญญาเอก	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	2.85	1.345
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	3.00	1.527
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.42	0.786
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.57	1.511

จากตารางที่ 4.42 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุดในทุกระดับการศึกษา โดยระดับมัธยมศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.77 3.37 3.64 และ 4.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 43 เปรียบเทียบเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สถานภาพ

สถานภาพ	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
โสด	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.97	1.166
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.89	1.25
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.24	1.402
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	3.54	1.386
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	3.81	1.371

สถานภาพ	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
โสด	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.16	1.343
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.80	1.228
สมรส	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.94	1.042
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.55	1.020
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.99	1.252
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	2.98	1.186
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.20	1.153
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.01	1.132
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.45	0.844
	หย่าร้าง	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.65
เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน		3.51	1.089
เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน		3.13	1.301
สถานภาพ	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
หย่าร้าง	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	2.86	1.245
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.27	1.360
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.72	1.306
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.27	0.527

จากตารางที่ 4.43 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อพูดคุย - แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุดในทุกสถานภาพ โดยสถานภาพโสด สมรส และ หย่าร้าง มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.89 3.55 และ 3.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 44 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม อาชีพ

อาชีพ		ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.79	1.079
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.55	1.025
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.82	1.188
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.12	1.172
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.27	1.191
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.60	0.866
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.47	0.893
พนักงานบริษัท	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	3.07	1.128
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.98	1.048
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.35	1.339

อาชีพ		ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
พนักงานบริษัท	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	3.33	1.321
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	3.88	1.210
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.98	1.334
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.54	0.782
เจ้าของธุรกิจ	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ปัญหาส่วนตัว	3.07	1.067
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.76	1.088
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.52	1.318
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	3.23	1.364
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	3.42	1.214
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.65	1.667
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.76	1.201
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ปัญหาส่วนตัว	2.92	1.170
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.56	1.245
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.09	1.338
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	2.80	1.452
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	2.80	1.364
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.39	1.092

จากตารางที่ 4.44 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวันมากที่สุดในทุกอาชีพ โดย อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท นักรูรกิจและ พ่อบ้าน/แม่บ้าน มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.55 3.98 3.76 และ 3.56 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 45 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความถี่ในใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม สภาพความเป็นอยู่

สภาพความเป็นอยู่	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
อยู่คนเดียวตามลำพัง อยู่กับคู่สมรส	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.97	1.141
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.76	1.156
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.11	1.430
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ	3.00	1.414
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และความบันเทิง	3.14	1.578
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.11	1.343
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.58	0.988

สภาพความเป็นอยู่	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
อยู่กับคู่สมรส	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	3.11	1.007
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.77	1.007
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.04	1.124
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.25	1.179
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.35	1.266
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.79	1.101
อยู่กับคู่สมรส	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.43	0.862
อยู่กับบุตรหลาน	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.64	1.006
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.52	1.105
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	2.56	1.322
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	3.24	1.250
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.32	1.266
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	1.58	1.059
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.43	0.951

สภาพความเป็นอยู่	วัตถุประสงค์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
อยู่กับบุตรหลาน และคู่สมรส	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องในครอบครัว/ ปัญหาส่วนตัว	2.87	1.065
	เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน	3.39	0.996
	เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน	3.04	1.240
	เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วม กิจกรรมต่างๆ	2.78	1.136
	เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง	3.16	1.040
	เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ	2.20	1.466
	เพื่อเล่นเกมออนไลน์	1.42	0.776

จากตารางที่ 4.45 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน มากที่สุดในทุกสภาพความเป็นอยู่ โดยผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพัง อยู่กับคู่สมรส อยู่กับบุตรหลาน และอยู่กับคู่สมรสและบุตรหลาน มีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/เหตุการณ์ประจำวัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76 3.77 3.52 และ 3.39 ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ รวม 12 คน พบข้อมูลที่น่าสนใจ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเริ่มต้นใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ และเหตุผลที่เลือกใช้แอปพลิเคชันไลน์ ของผู้สูงอายุ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.) บทบาทและแรงจูงใจในการเริ่มต้นใช้งานแอปพลิเคชันไลน์

ข้อสังเกตที่พบจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์คือ นอกจากบทบาทในฐานะสื่อกลางทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว แอปพลิเคชันไลน์ยังกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ที่ขาดไม่ได้

“ป้ามีเพื่อนใหม่ๆรู้จักจากในไลน์เยอะขึ้น ใครมีอะไรก็จะบอกกัน ทุกเช้าก็จะส่งมาทักทายกัน บางทีเช้าวันอังคารเราก็ส่งรูปดอกกุหลาบสีชมพูไปให้เขา ก่อนนอนก็ส่งหลับฝันดีนะ แบบนี้ทุกวัน”

(สัมภาษณ์ คุณพรวิภา คู่ยเจริญ อายุ 70 ปี อาชีพ แม่บ้าน)

“คือคนอื่นเขาก็ว่าเอาบ้างนะ เดี่ยวนี้บางทีกว่าจะนอน คนนั้นไลน์มาคนนี้ไลน์มา บางทีจนตึกจนตื้น เขาก็ว่าอะไรเนี่ย ยังไม่นอนอีกหรือ คือป้าก็เล่นนาน ก็มันเพื่อนหลายคน บางทีคนส่งวีดีโอมาเราก็เปิดดูกว่าจะจบ แล้วบางทีมาเจอเพื่อนก็มีคนบ่นนะ นี่เป็นสมาคมก้มหน้าเหมือนเด็กมันไปแล้ว”

(สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ แยมะมัง อายุ 71 ปี อาชีพ บริษัทพนักงานไทยโปลา)

“ปกติผมใช้ไลน์ผ่านสมาร์ทโฟน ปกติจะเล่นเป็นเวลา เข้านี้จะสำหรับการทักทาย ส่งคำทักทายสวัสดี ตอนเที่ยงเปิดเช็คดูว่ามีข่าวอะไรบ้าง ใครส่งอะไรมาให้ อีกครั้งก็ค่าเลย ตอนค่ำจะนานที่สุด คือเป็น 3 เวลาแบบนี้ทุกวัน คือเช้าก็ต้องเปิดดูแล้วว่ามีใครส่งอะไรมา บางทีถ้าไม่มีโทรศัพท์ หรือไม่ได้ตอบเขาก็รู้สึกผิดนะ กลัวเขาจะคิดว่าเราหายไปไหน เพราะปกติตอบทุกวันไง”

(สัมภาษณ์ คุณชัยพร ปันดี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังระบุถึงแรงจูงใจเริ่มต้นในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ จากทั้งภายในและภายนอกตนเองหลายด้านด้วยกัน โดยเมื่อผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า แรงจูงใจในการเริ่มต้นใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

แรงจูงใจด้านความรู้สึกอยากทันสมัยและกลัวล้าหลัง

จากการสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุ 4 คน จาก 12 คน ระบุถึงแรงจูงใจด้านความทันสมัย โดยกล่าวถึงกระแสทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ตัวผู้สูงอายุต้องการก้าวทันกระแสต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมของเหล่าเพื่อนฝูง

“เริ่มใช้ไลน์มาได้สักพัก เพราะรู้สึกว่าสังคมของเรามีความเปลี่ยนแปลงไป และบทบาทหน้าที่ของเราก็มีความสำคัญที่ต้องตามให้ทัน อย่างเราทำธุรกิจ ข่าวสารอะไรก็เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องรับรู้ ส่วนมากคนที่คุยด้วยผมจะคุยกับเพื่อนฝูง คนรู้จักที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ และบางครั้งก็คุยกับครอบครัวบ้าง จริงๆ มันมีข้อดีตรงนี้เร็วและฟรีนั่นแหละ คือจะติดต่อใครก็ง่าย ทั้งข้อความไว้อตอบกลับ ไม่ต้องโทรตามกันให้วุ่นวาย”

(สัมภาษณ์ธนชาติ บำรุงพงศ์ อายุ 60 ปี อาชีพ วิศวกร รับเหมาก่อสร้าง)

“เพิ่งเริ่มใช้ไลน์ประมาณ ปีกว่าเองลูก เริ่มใช้เพราะกลัวเล่นไม่เป็น เพราะเพื่อนๆ เริ่มใช้กันเยอะแล้ว เขาคุยกันบ้างก็อยากมีบ้าง ตอนแรกก็กลัวว่าจะใช้ไม่เป็นเหมือนกัน ดูเหมือนจะลำบาก แต่เดี๋ยวนี้เพื่อนที่อายุ 70 80 เขามีกันทุกคน บางทีไปไหนมาไหนกัน อย่างบางทีไปเที่ยวต่างจังหวัด ต่างประเทศ เราเคยพกกล้องไป เดี่ยวนี้เพื่อนเขาใช้ถ่ายจากไอโฟนแล้วก็บอกกันว่าจะไลน์ให้ พอเราไม่มีไลน์ก็ลำบาก เพราะบางทีไปเที่ยวปีละสองครั้ง เราก็เริ่มบ่นให้ลูกฟังบ้างว่าคนอื่นเขาใช้กัน ลูกเลยพาไปซื้อไอโฟนเลย”

(สัมภาษณ์คุณสุรณีย์ พันประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

“เริ่มใช้ไลน์เพราะอยากเล่นเป็นกับเขาบ้าง บ้างจะชอบส่งรูปภาพทักทาย เพราะรู้สึกว่ารูปภาพมันดูสวยทันสมัยกว่าเราแค่พิมพ์เฉยๆ รู้สึกทันสมัยรู้สึกเก่งกว่า พิมพ์นะ คือก็คิดว่าฝ่ายคนรับเขาน่าจะชอบรูปภาพมากกว่าแบบนี้ด้วย พอเราเล่นได้เล่นเป็นที่สนุก อยากเล่นอยากคุยทุกวัน”

(สัมภาษณ์คุณวรรณา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการครู)

“เดี๋ยวนี้เขาไมโทรคุยกันแล้ว เขาใช้ไลน์ เราก็ต้องไลน์บ้าง ไม่ทำก็ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้เก่งมากมายอะไร แต่ตอนนี้เริ่มใช้ได้ก็รู้สึกว่ามันช่วยเยอะ รู้สึกได้ข้อมูลเยอะ บางทีว่างๆก็เปิดอ่านข่าว รู้เร็วกว่าดูโทรทัศน์”

(สัมภาษณ์คุณเชษฐ ส่องภักดี อายุ 74 ปี อดีตข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันครูสอนแม่ไม้มวยไทย ชมรมผู้สูงอายุ)

แรงจูงใจด้านความเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมและบทบาทหน้าที่ทางการงาน

จากการสัมภาษณ์ พบว่าความเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมรอบข้างและหน้าที่การงานนั้นเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนในการที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องการใช้แอปพลิเคชันไลน์ โดยผู้สูงอายุที่มีแรงจูงใจด้านนี้

“เริ่มเล่นไลน์เพราะช่วงก่อนหน้านั้นทำงาน ผู้อำนวยการเริ่มส่งงานทางไลน์ บางครั้งนัดกันในเครื่องแบบแต่งตัวแบบนี้ เราก็ตกข่าวบ้าง เลยรู้สึกว่าเราต้องมีบ้างแล้ว เวลาใช้เดี๋ยวนี้เกษียณอายุแล้วเริ่มใช้นานขึ้น เมื่อก่อนทำงานก็ไม่ค่อยเล่นมากเท่านี้ เดี่ยวนี้คุยบ่อย คุยหลายเรื่อง กับหลายๆคน โดยมากจริงๆก็คุยกับเพื่อนเก่าแล้วก็เพื่อนที่ทำงานนะ ก็จะทักทายกันทุกวันแหละ”

(สัมภาษณ์ คุณพรรณภา แต่ตระกูล อายุ 60 ปี อาชีพ รัฐวิสาหกิจ ปตท.)

“ลุงเริ่มใช้ไลน์มาประมาณ 2 ปีแล้ว แต่ก่อนไม่เล่น เดี่ยวนี้พอเข้าชมรม ทำกิจกรรมก็เริ่มเล่นปกติก็ใช้ผ่านมือถือ เล่นนานเหมือนกัน เป็นชั่วโมง เพราะเพื่อนเยอะ พวกกลุ่มผู้สูงอายุในชมรมนี้แหละ แล้วก็พวกลูกหลาน แต่ส่วนมากคุยกับเพื่อนในชมรมมากกว่า ทั้งหญิงและชาย เขาเล่นกันเยอะ ก็เล่นเป็นกลุ่มบ้าง ไลน์ส่วนตัวบ้าง แต่จะเน้นส่วนตัวมากกว่า”

(สัมภาษณ์คุณวิเชียร อมฤต อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการกรมทางหลวง)

แรงจูงใจเมื่อเพื่อนฝูงและบุตรหลานแนะนำ

จากการสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุ 3 คนจาก 12 คน กล่าวถึงแรงจูงใจที่เริ่มต้นใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อต้องการพูดคุยสื่อสารกับบุตรหลาน หรือ เพื่อนฝูง อย่างสะดวกมากขึ้น

“ใช้ไลน์มาประมาณ 1 ปีกว่า เริ่มใช้เนื่องจากลูกไปเรียนต่อที่เยอรมัน อยากจะติดต่อกันอยู่เรื่อยๆ ลูกเลยแนะนำให้ใช้ เวลาใช้ก็จะใช้ทั้ง Chat และ Video Conference ด้วย แต่วิดีโอเนี่ยก็จะใช้เฉพาะกับลูกๆ แต่กับเพื่อนก็จะมี Chat กับ Free call บ้าง ซึ่งลุงจะคุยกับเพื่อนมากกว่า

ในชีวิตประจำวันนะ วันจันทร์ก็จะมีมาละ ส่งคำทักทายกันในกลุ่ม วันอังคารก็มีแบบนี้ คือ มันดีกว่าโทรศัพท์ตรงที่ว่าเราว่างเราก็ไลน์ได้ ไม่ว่างก็ไม่ไลน์ ไม่ดู”

(สัมภาษณ์คุณสมพงษ์ แยมะมัง อายุ 71 ปี อาชีพ อดีตนางานบริษัท ไทยโพล)

“เข้ามาได้ประมาณ 2 ปี กว่า ลูกสาวซื้อให้ ลูกๆหลานๆ ก็มารุมสอน ส่วนมากก็จะคุยกับลูกๆ หลานๆ แล้วก็น้องสาวที่อยู่เยอรมัน แล้วก็พี่พวกเพื่อนฝูง ลุงมีไลน์กลุ่มนะ ในครอบครัวก็จะ มีกลุ่ม ครอบครัวสุขสันต์ คือครอบครัวลุงเป็นครอบครัวที่ไม่มีความทุกข์นะ เวลาคุยไลน์ก็มี แต่เรื่องดีๆ ไม่มีเรื่องทุกข์ ลูกสาวก็เลยตั้งกรู๊ปชื่อว่า ครอบครัวสุขสันต์”

(สัมภาษณ์คุณสุชาติ ภูรินทร์ อายุ 74 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

เริ่มเล่นมาได้ 1 ปี ลูกเอามาให้ เวลาใช้ก็ให้หลานสอน ส่วนมากป้าใช้เวลาใครส่งรูปอะไรมา ให้ เราก็ชอบส่งต่อ พิมพ์อะไรมาเราก็ตอบโต้กับเขา แบบเหมือนมีอะไรกันเราก็จะไลน์คุยกัน นิดๆ หน่อยๆ แต่กับลูกหลานนี่ก็คุยกัน บ่อยมาก เหล่นก็คุย อยู่ ป.4 นี่ก็คุยแล้วนะ คือ เวลาคุยกับลูกหลานนี้รู้สึกว่าจะคุยกันได้ดีขึ้น บางทีมันก็ไม่มีเวลาบ้าง บางทีมีเวลา มันก็คุย กันได้ไม่กั้คำก็ขัดกันละ แต่ถ้าคุยอย่างนี้รู้สึกเขาคิดกับเรา รู้สึกความรู้สึกเขาคิดกับเรา ไลน์นี้ มันดีอย่าง ไม่ว่าจะอยู่ตรงไหนก็คุยกันได้ด้วยใจ)

(สัมภาษณ์ คุณพรวิภา คู่เจริญ อายุ 70 อาชีพแม่บ้าน)

2.) วัตถุประสงค์ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์

จากการสัมภาษณ์ พบว่าวัตถุประสงค์หลักของผู้สูงอายุ นอกจากการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อ ติดต่อสื่อสารเรื่องทั่วไปกับบุตรหลานและเพื่อนฝูงแล้ว ผู้สูงอายุ 5 คน จาก 12 คน ยังกล่าวถึงการ รวมกลุ่มทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อรับข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม หรือองค์กรที่ตนสังกัด เพื่อ เข้าร่วมกิจกรรม ด้วย

“วัตถุประสงค์ที่แม่ใช้ไลน์จริงๆก็หลายอย่างนะ ใช้ติดต่อคุยเรื่องทั่วไป คือเพื่อนเค้า มีอะไรเค้าก็จะส่งมาให้เรา ของแม่ก็จะมีทั้งไลน์กลุ่ม ไลน์ส่วนตัว ไลน์กลุ่มก็จะมีคนเยอะ 50 คน 100 คน ที่ชอบส่งข่าวสาร ไม่กั้นัดเจอกัน อย่างไลน์กลุ่มแม่เรียนศึกษานารี แม่ก็จะมีกลุ่ม ศึกษานารี มีกลุ่มไปถึงโรงเรียนประถมเลย จริงๆสมัยก่อนเนี่ยเราอยู่ที่ไหนก็จะเจอกัน เฉพาะที่อยู่ละแวกเดียวกัน เล่นแชร์กันเดือนละครึ่ง หรือโทรมานัดกันไปกินกัน แต่พอมีไลน์ แล้ว ตั้งแต่มาเล่นเนี่ย วันเกิดเพื่อนไม่ว่าคนไหน บางคนอยู่ อเมริกา วันเกิดปู่เราก็จะส่ง แอปป์เบิร์ดเคยไปในกรู๊ป เป็นร้อยคนก็ส่งกันเข้าไป”

(สัมภาษณ์ คุณสุชาติ บันดี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“ปกติยายเล่นไลน์ผ่านโทรศัพท์อันเดียวกับที่ใช้โทร ไม่แยกกัน ปกติก็จะใช้คุยกันกับเพื่อนและลูกหลาน บางทีเพื่อนๆชอบส่งวีดีโอมาเราก็มั่นทน เราก็ส่งสติ๊กเกอร์ ส่งตัวหนังสือ เป็น คือตอนนี้ตามหน่วยงานองค์กรที่ขายสังกัดอยู่ อย่างกาชาด เช่นสมาคมผู้สูงอายุ เขาจะส่งข้อมูลต่างๆ จะส่งมาทางไลน์ เราก็เปิดไลน์ดูแล้วเราก็มั่นทนไว้ บางทีเขานัดวันที่เท่านั้น เท่านั้น ไปเยี่ยมผู้ประสบอัคคีภัย วาตะภัย อุทกภัย เขาจะไลน์มาบอกว่าให้สมาชิก หรือกรรมการ มาช่วยกันบริจาคของ บริจาคเงินแบบนี้ เขาจะส่งมาทางไลน์เป็นส่วนใหญ่”

(สัมภาษณ์คุณวัฒนา อมรมณีพงศ์ อายุ 75 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการครู ปัจจุบัน สมาชิกสภากาชาดไทย)

“ปกติเวลาคุยก็ไม่ค่อยเป็นเรื่องงานนะ ถ้ามีก็เป็นพวกนัดจัดกิจกรรมที่ไหน วันนี้จะไปซ้อมอะไรเพราะว่าจะสอนแม่ไม้มวยไทยด้วย ในผู้สูงอายุ เดี่ยวจะมีการแข่งขัน ก็จะมีการส่งรูปกิจกรรม แต่ที่คุยบ่อยๆก็จะเป็นการทักทาย ส่งคำสวัสดิ์กันมากกว่า”

(สัมภาษณ์คุณเชษฐ์ ส่องภักดี อายุ 74 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันครูสอนแม่ไม้มวยไทยชมรมผู้สูงอายุ)

“ปกติผมใช้ไลน์แบบแชทอย่างเดียว อย่างอื่นทำไม่เป็น แชทใช้สำหรับพูดคุยส่วนมากกับเพื่อน เป็นเพื่อนเก่า โรงเรียนเก่าเดียวกันเค้าตั้งกลุ่ม นี่ก็ทำให้รู้ข่าวคราวกันมากขึ้น นัดพบปะสังสรรค์กันบ่อยขึ้น”

(สัมภาษณ์คุณชัยพร บันดี อายุ 61 ปี อาชีพค้าขาย)

“ลุงมีไลน์กลุ่มนะ ในครอบครัวก็จะมีกลุ่ม ครอบครัวสุขสันต์ คือครอบครัวลุงเป็นครอบครัวที่ไม่มีปัญหาเรื่องอะไร เวลาคู่ไลน์ก็มีแต่เรื่องดีๆ ไม่มีเรื่องทุกข์ ลูกสาวก็เลยตั้งกรุ๊ปชื่อว่าครอบครัวสุขสันต์”

(สัมภาษณ์คุณ สุชาติ ภูรินทร์ อายุ 74 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

3.) ปัจจัยในการเลือกใช้งานแอปพลิเคชันไลน์

จากข้อมูลพบว่า ผู้สูงอายุกล่าวถึงความแตกต่างของแอปพลิเคชันไลน์กับโซเชียลเน็ตเวิร์กประเภทอื่น ซึ่งเป็นที่มาของเหตุผลในการใช้ ได้แก่

ความสะดวกในการสื่อสารและไม่เสียค่าใช้จ่าย

โดยผู้สูงกล่าวว่า คุณสมบัติข้อนี้ ช่วยให้ไม่รู้สึกเกรงใจ หรือกลัวว่าเป็นส่วนตัวของคุณสนทนา เนื่องจากอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ตอบต่อเมื่อพร้อมแล้วเท่านั้น

“ผมว่าไลน์สะดวกดี สมมติเวลานั่งรถไปไหนหรือเราอยู่เฉยๆ เราก็กดได้โดยไม่เสียตังค์ เพราะผมกับลูกอยู่ไกล โทรศัพท์ก็ยังไม่สะดวกเท่าไลน์ เพราะไลน์เนี่ยถ้าเราคุยไป เค้เปิดดู ถ้าเค้ไม่ว่างก็ยังไม่ตอบ เหมือนไม่รบกวน”

(สัมภาษณ์ คุณชัยพร ปันติ อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“จริงๆ มันมีข้อดีตรงนี้เร็วและพรีนั้แหละ คือจะติดต่อใครก็ง่าย ทั้งข้อความไว้รอตอบกลับ ไม่ต้องโทรตามกันให้วุ่นวาย คือมันไม่ต้องกังวลว่าจะกวนเขาไหม”

(สัมภาษณ์ คุณชนชาติ บำรุงพงศ์ อายุ 60 ปี อาชีพ วิศวกร รับเหมาก่อสร้าง)

ความละเอียดอ่อนและประเภทของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร นอกจากความสะดวกในการใช้งานแล้ว ผู้สูงอายุยังกล่าวว่าการสื่อสารผ่านไลน์ในเรื่องที่ละเอียดอ่อนยังจะเป็นการช่วยลดทอนความรุนแรงของภาษา และความประหม่าของตัวผู้สื่อสารเอง เนื่องจากมีเวลาคิดทบทวนการใช้คำพูด และมีรูปแบบสติกเกอร์ต่างๆ ช่วยสื่ออารมณ์

“ป่าจะชอบส่งรูปภาพทักทาย เพราะรู้สึกว่ารูปร่างหน้าตาสวยทันสมัยกว่าเราแค่พิมพ์เฉยๆ รู้สึกทันสมัยรู้สึกเก่งกว่าพิมพ์นะ คือก็คิดว่าฝ่ายคนรับเขาน่าจะชอบรูปภาพมากกว่าแบบนี้ด้วย

สำหรับลูกบางเรื่องที่เราอยากจะทำหรือว่ากล่าว พูดทางไลน์ก็รู้สึกว่าจะดีกว่า คือไม่รุนแรงเท่า แล้วเราก็มีเวลาคิดก่อนจะพิมพ์ใช้ไหม ถ้ายังไม่ดีเราก็แก้พิมพ์ใหม่ค่อยส่ง แต่บางทีคำพูดถ้าพูดไปแล้วเราเอาคืนไม่ได้

(สัมภาษณ์ คุณวรรณมา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตราชการครู)

“จริงๆพอมีไลน์ก็คุยกันมากขึ้น อย่างเช่น ไลน์หาลูกกว่าวันนี้กลับบ้านไหม จะกินอะไรเดี๋ยวแม่ทำคอยไว้ให้ บางทีลูกตอบว่าเออแม่พอดีมีเพื่อนชวนกิน แม่กินไปเลย แบบนี้เราก็จะได้รู้ แล้วก็ง่ายกว่าโทรศัพท์ เพราะบางทีคุยโทรศัพท์เขาก็ไม่ค่อยคุยกับเรานะลูก บางทีโทรไปก็ถามว่าแม่มีอะไรไหมครับ เดี่ยวแค่นี้ก่อนนะติดธุระแบบนี้ ผมว่าจะโทรมา เขาก็ไม่ค่อยโทรมา แต่พอมีไลน์นะเราไปเที่ยวที่ไหนเราก็ไลน์บอกลูก เขาก็จะตอบนะ แสดงความคิดเห็นกับเราบ้าง คือได้คุยกันมากกว่าคุยโทรศัพท์อีกอะ”

(สัมภาษณ์ คุณสุรณีย์ พันประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

“แต่บางอย่างที่ใช้ไลน์คุยกันมากขึ้นก็เช่นพวกความรู้สึก ปกติก็ไม่ค่อยพูด แต่ใช้ส่งสติ๊กเกอร์ทางไลน์ คิดถึงนะ รักนะ บางทีลูกส่งมา เอเราก็รู้สึกดี บางทีเราก็มองเค้าเรื่องอะไรก็รู้สึกสนิทกันมากขึ้น”

(สัมภาษณ์คุณเชษฐ์ ส่องภักดี อายุ 74 ปี อาชีพอดีตข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันครูสอนแม่ไม้มวยไทยชมรมผู้สูงอายุ)

วัตถุประสงค์ที่2: เพื่อศึกษาการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์

ผลการวิจัยเชิงสำรวจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุ ของศรีเรือน แก้วกังวาล (2530) ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับ ด้านความมีชีวิตชีวาและชื่นชมชีวิต ความรู้สึกต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต และลักษณะอารมณ์ของผู้สูงอายุ โดยข้อมูลในส่วนนี้นำเสนอเป็นจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตารางที่ 4.46 ดังนี้

ตารางที่ 4. 46 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ ในมิติต่างๆ

สิ่งที่ผู้สูงอายุรับรู้ตนเอง	ระดับการรับรู้ตนเองในเชิงบวกของผู้สูงอายุ					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
1. ฉันยังดูกระฉับกระเฉงดี เมื่อเปรียบเทียบกับคนวัยเดียวกัน	142 (35.5)	202 (50.5)	48 (12.0)	7 (1.8)	1 (0.3)	4.19	0.729	สูง
2. ปัจจุบันฉันรู้สึกว่ามีชีวิตไม่เหงาหงอย	138 (34.5)	203 (50.8)	47 (11.8)	12 (3.0)	0 (0.0)	4.16	0.745	สูง
3. ฉันเชื่อว่าในอนาคตยังมีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นกับฉัน	113 (28.3)	226 (56.5)	56 (14.0)	5 (1.3)	0 (0.0)	4.11	0.678	สูง
4. ปัจจุบันนี้เป็นเวลาที่ดีที่สุดในชีวิตของฉัน	102 (25.5)	188 (47.0)	101 (25.3)	8 (2.0)	1 (0.3)	3.95	0.780	สูง
5.ฉันได้รับความสมหวังในชีวิตไม่ใช่น้อย	92 (23.0)	198 (49.5)	106 (26.5)	3 (0.8)	1 (0.3)	3.94	0.738	สูง
6. เมื่อหวนคิดถึงความหลัง ฉันรู้สึกชื่นชมตัวเอง	78 (19.5)	206 (51.5)	112 (28.0)	3 (0.8)	1 (0.3)	3.85	0.719	สูง
7. เมื่อฉันอายุมากขึ้น ฉันรู้สึกสบายมากกว่าที่เคยคิดไว้	85 (21.3)	193 (48.3)	104 (26.0)	13 (3.3)	5 (1.3)	3.84	0.833	สูง

สิ่งที่ผู้สูงอายุรับรู้ตนเอง	ระดับการรับรู้ตนเองในเชิงบวกของผู้สูงอายุ					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยง เบน มาตร ฐาน (S.D.)	การแปล ความหมาย
	85	215	89	10	1			
8. ฉันยังคงมีแผนจะทำสิ่งต่างๆ ในวันเวลาข้างหน้า	(21.3)	(53.8)	(22.3)	(2.5)	(0.3)	3.93	0.744	สูง
9. สิ่งต่างๆ ที่ฉันทำยังคงเป็นสิ่ง ที่น่าสนใจเหมือนเคย	(21.0)	(52.3)	(25.3)	(1.3)	(0.3)	3.92	0.728	สูง
10. ฉันรู้สึกสุขสบายเหมือนเมื่อ ตอนอายุยังน้อยกว่านี้	(20.3)	(45.3)	(26.5)	(7.0)	(1.0)	3.76	0.886	สูง
โดยรวมทั้งหมด						3.97	0.554	สูง

จากตารางที่ 4.46 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ตนเองในเชิงบวกโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.97 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ตนเองเชิงบวก “ฉันยังคงดูกระฉับกระเฉงดีเมื่อเปรียบเทียบกับคนวัยเดียวกัน” มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19 (ระดับสูง) รองลงมาได้แก่ “ปัจจุบันฉันรู้สึกว่าการใช้ชีวิตไม่เหงาหงอย” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16 (ระดับสูง) และ “ฉันเชื่อว่าในอนาคตยังมีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นกับฉัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11 (ระดับสูง)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทยที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ รวม 12 คน พบว่า ผู้สูงอายุกว่าครึ่ง มีการรับรู้ตนเองเชิงบวก โดยความแตกต่างทางด้านอายุนั้น ไม่มีผลต่อการรับรู้ตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเมื่อสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่า สื่อใหม่อย่างแอปพลิเคชันไลน์ มีบทบาทในการเป็นตัวช่วยให้สร้างภาพลักษณ์ของความทันสมัยให้กับตนเอง ทั้งยังสามารถลดช่องว่างระหว่างบุคคลได้อีกด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถแบ่งการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ ออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความรู้สึกกระฉับกระเฉงเหมือนเป็นหนุ่มสาว ด้านความรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย ไม่เหงา และ ด้านความรู้ความสามารถที่ดีขึ้น

1.) กลุ่มการรับรู้ตนเองเชิงบวก ด้านความรู้สึกทันสมัยเหมือนเป็นหนุ่มสาว พบว่า ผู้สูงอายุ 5 จาก 12 คน ทั้งเพศหญิงและชาย รู้สึกว่าตนเองรู้สึกว่ามีแนวโน้มใช้แอปพลิเคชันแล้วมองตนเอง คล่องแคล่ว ทันสมัย เหมือนหนุ่มสาวมากขึ้น ดังนี้

“การรับรู้ตนเองจริงๆ ก็ทำให้รู้สึกว่าเราเป็นคนแอกทีฟขึ้น ต้องไม่หยุดนิ่ง เราอยากเปิดหู เปิดตา รับสังคมที่เปลี่ยนแปลง คือพอมีไลน์แล้วก็จะรู้สึกว่าต้องพยายามทำตัวให้ทัน เหตุการณ์บ้านเมือง ต้องกระตือรือร้นที่จะเปิดรับข่าว ด้วยว่าเดี๋ยวนี้เทคโนโลยีมันเอื้ออำนวย ให้เราเป็นแบบนี้ด้วย”

(สัมภาษณ์ คุณชนชาติ บำรุงพงศ์ อายุ 60 ปี อาชีพ วิศวกร ผู้รับหมวกก่อสร้าง)

“รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าในตัวเองเพิ่มขึ้น คนอื่นคนนี้เห็นเราก็มองว่ายังสาว มีสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ใช้งานเป็น อารมณ์ดี สุขภาพจิตดี พอพูดคุยกับคนอื่นก็ยิ่งทำให้รู้สึกว่ามีความสุข ทั้งกับผู้อื่นและกับตัวเอง”

(สัมภาษณ์ วรรณมา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการครู)

“แน่นอนว่ารู้สึกดีกับตัวเองมากขึ้น เหมือนกับเราเอง มีความสามารถมีศักยภาพจะทำอะไรๆ ได้เทียบเท่ากับคนวัยหนุ่มสาว ความทันสมัยมันก็ช่วยให้ชีวิตคนแก่กระชุ่มกระชวย สนุกสนานได้ ถึงแม้จะอยู่ที่บ้านก็ตาม”

(สัมภาษณ์ คุณพรรณภา แต่ตระกูล อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ปตท.))

ยายมองตัวเองดีขึ้นนะ ทำให้รู้สึกว่าเราก็ทำได้เหมือนเด็กๆ วัยที่ต่างจากเรา วัยเล่าเรียน เยาวชน เราก็ทำให้เห็นว่า เราก็สามารถเล่นกับเขาได้ รู้สึกว่าตัวเองกระฉับกระเฉงขึ้น รู้สึกมี คุณภาพ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามากขึ้นนะ คือสามารถที่จะทำอะไรตามสังคมที่นิยม ตาม สังคมโลกได้

(สัมภาษณ์ คุณวัฒนา อมรมณีพงศ์ อายุ 75 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการครู ปัจจุบัน สมาชิกสภาภาคไทย)

ป้าจะชอบส่งรูปภาพทักทาย เพราะรู้สึกว่ารูปภาพมันดูสวยทันสมัยกว่าเราแค่พิมพ์เฉยๆ รู้สึก ทันสมัย รู้สึกเก่งกว่าพิมพ์นะ คือก็คิดว่าฝ่ายคนรับเขาน่าจะชอบรูปภาพมากกว่าแบบนี้ด้วย

(สัมภาษณ์คุณวรรณมา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการครู)

2.) **กลุ่มการรับรู้ตนเองเชิงบวก ด้านอารมณ์ที่ดี มีความสุข** พบว่า ผู้สูงอายุ 5 คนจาก 12 คน เมื่อใช้แอปพลิเคชันไลน์แล้วรู้สึกว่าคุณค่า มีความสุข ไม่เหงาโดดเดี่ยว พบว่าผู้สูงอายุตอนนั้น มีการรับรู้ตนเองเชิงบวกด้านอารมณ์ความรู้สึก ดังนี้

“ป้ารู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้นหลังจากใช้ไลน์แล้ว รู้สึกว่าเรามีเวลาให้กับตนเอง เวลาใช้เวลาไป

กับไลน์ก็เหมือนการผ่อนคลายความเครียดบางอย่าง คือรู้สึกไม่เหงา”

(สัมภาษณ์ คุณวรรณมา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตรักษาการครู)

“ คือเราได้พูดคุยเปิดใจในส่วนที่เราควรพูด แล้วก็มีความสุข บางคนอาจมีความลับที่จะบอกกับเรา บางครั้งก็มีความรู้สึกที่เราได้ย้อนอดีตก็มีนะ บางคนส่งรูปหรือเพลงมาก็เป็นเพลงที่ไปโดนใจเราตอนหนุ่มๆ เนี่ยเราก็มีความสุข รู้สึกตัวเองเป็นคนสำคัญของคนอื่นๆ”

(สัมภาษณ์คุณวิเชียร อมฤต อายุ 62 ปี อาชีพ ข้าราชการกรมทางหลวง)

ส่วนหนึ่งคือเราได้ปล่อยอารมณ์ เวลาได้คุยกับเพื่อนเราก็จะได้รู้ข่าวสารต่างๆไปด้วย บางครั้งมีคนส่งเรื่องอาหาร หรือมีโรคภัยอะไรเราควรปฏิบัติตัวอย่างไร รู้สึกไม่เหงามากขึ้น

(สัมภาษณ์คุณชัยพร บันดี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“รู้สึกไม่เหงาและคลายเครียดได้ ทำให้มีเพื่อนต่างวัยที่เข้ากลุ่มมาเราก็รู้จักคนมากขึ้น ก็รู้สึกว่ามันมีประโยชน์มาก มันทุกอย่างที่พิกพวกเพื่อนฝูงส่งไลน์มา มันจะเป็นข่าวสารที่ดี เช่น การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทำอย่างไร การรักษาโรคนั้น โรคนี่ และก็ชาวบ้านเหงิง ชาวอะไรมันมีหมด แม้แต่ดาราก็เราดู ยายคนนี้ ยายแม่แย้ม เขาก็ไลน์กัน มันก็ทำให้เรารู้ ก่อนหน้านี้เราก็ไม่รู้ขนาดนี้ ทุกอย่างมันเข้ามาหลากหลาย บางทีเราไม่เคยเห็นรูปภาพมหัศจรรย์ในโลก เพื่อนส่งมาให้ดูเราก็รู้สึกว่ามันตื่นตาตื่นใจ มันเป็นความสุขอย่างหนึ่งเหมือนกัน”

(สัมภาษณ์ คุณวัฒนา อมรมณีพงศ์ อายุ 75 ปี อาชีพ อดีตรักษาการครู ปัจจุบันสมาชิกสภาภาคไทย)

“เวลาเล่นไลน์เรารู้สึกว่าคุณค่ากับใครก็สนุกขึ้น รู้สึกว่าตัวเรามีสปิริตมากขึ้น จากที่เราเฉื่อยๆ วันๆถ้าไม่ทำงานก็ดูทีวี แต่พอมีไลน์แล้วรู้สึกว่าคุณค่าก็พอดังก็ก็ปุ๊บก็เปิดดูเลย เข้ามาก็เริ่มส่งแล้ว สวัสดิ์ กุ๊ตมอร์นี่ มันให้ความรู้สึกดีๆ ให้กัน”

(สัมภาษณ์ สุชาติ ภูรินทร์ อายุ 74 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

3.) **กลุ่มการรับรู้ตนเองเชิงบวก ด้านความคิด/สติปัญญา** พบว่า ผู้สูงอายุ 2 คน จาก 12 คน กล่าวถึงความรู้สึกที่ตนเองได้เรียนรู้ มีความรู้มากขึ้น ดังนี้

“การรับรู้ตนเอง รู้สึกดีมาก จากเราเขียนหนังสือไม่ค่อยถูก พอมาเล่นไลน์พิมพ์ เอ๊ะตัวนี้ถูกไหม อ่าวที่เราอ่านมันไม่ใช่ ถ้าเราก้จะไปถามลุงว่าเอ๊ะตัวนี้เขียนอย่างไรแล้วเขาก็จะบอกมา ทีนี้เราก้จะค่อยๆจำ ตัวนี้เขียนแบบนี้ละ เราจำได้ง่ายขึ้น เราเขียนหนังสือได้ถูกต้องขึ้นเยอะ เมื่อก่อนนี้เขียนไม่ถูกเพราะป่าจบ ป.4 สมัยก่อน จากเคยอ่านได้เขียนไม่ถูก เดียวนี้เราเขียนใหม่พิมพ์ใหม่ เราเก่งขึ้น”

(สัมภาษณ์คุณพรวิภา คู่ยเจริญ อายุ 70 ปี อาชีพ แม่บ้าน)

“การรับรู้ตนเอง รู้สึกว่าเออ เราก้ฉลาดขึ้น เทคโนโลยีในโลกก้าวหน้า เราก้รู้สึกว่ามี ความรู้มากขึ้น จากเมื่อก่อนที่ใช้เทคโนโลยีไม่เป็น ไม่เข้าใจ พอลองใช้จริงๆ อะไรผิดก็รีบไปถามลูกแบบนี้ ลูกเขาก็คุยกับเรามากขึ้น เราก้รู้สึกดีแล้ว”

(สัมภาษณ์คุณสุรณี พันธ์ประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

อย่างไรก็ตาม พบข้อสังเกตบางประการที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงอายุบางท่าน กล่าวถึงการรับรู้ตนเองว่า ไม่คิดว่าแอปพลิเคชันไลน์นั้นเป็นส่วนที่ทำให้รับรู้ตนเองดีขึ้น เนื่องจากรับรู้ตนเองที่ผ่านมามีอยู่แล้ว โดยแอปพลิเคชันไลน์นั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกประเภทหนึ่งเท่านั้น

“แม่คิดว่าการมองตัวเองเหมือนเดิมนะ ปกติ เพราะแม่เป็นคนกระฉับกระเฉงอยู่แล้ว มีไลน์ขึ้นมาก็เหมือนมีของเล่นใหม่ ทำให้เราไม่เหงาเท่านั้นแหละ”

(สัมภาษณ์คุณสุชาดา ปันติ อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“ลุงก็รู้สึกเฉยๆนะ ก็ไม่ได้มองว่าตนเองดีขึ้นเพราะไลน์หรอก แต่เราก้รู้สึกที่เราได้คุยกับเพื่อนมากขึ้นเท่านั้นเอง มันไม่ได้เหงาเหมือนแต่ก่อน แล้วอีกอย่างได้คุยกับลูกมันก็ดีกว่า โทรศัพท์ เห็นหน้าและไม่เสียเงิน”

(สัมภาษณ์คุณสมพงษ์ แยมชะมั่ง อายุ 71 ปี อดีต พนักงานบริษัทไทยโพล)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุเพศชาย 3 คนจาก 6 คน กล่าวถึงการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์มาก หรือนานเกินไปจะก่อให้เกิดผลเสีย

“การรับรู้ตนเอง ถ้าพูดถึงในเรื่องของส่วนดีนะ คือเราได้พูดคุยเปิดใจในส่วนที่เราควรพูด แล้วก็มีความสุข บางคนอาจมีความลับที่จะบอกกับเรา บางครั้งก็มีความรู้สึกที่เราได้ย้อนอดีตก็มีนะ บางคนส่งรูปหรือเพลงมาก็เป็นเพลงที่ไปโดนใจเราตอนหนุ่มๆ เนี่ยเราก็มีความสุข รู้สึกตัวเองเป็นคนสำคัญของคนอื่นๆ แต่ในส่วนร้ายก็มี

บ้าง บางทีคุยกับใครแล้วคนของเราไม่เข้าใจ อย่างภรรยาไม่ชอบเนี่ยก็มี มันก็เป็นปัญหา เราก็ต้องดูว่าเราควรคุยเรื่องอะไรกับใครแบบนี้”

(สัมภาษณ์ คุณวิเชียร อมฤต อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตราชการกรมทางหลวง)

“กับคนในครอบครัวก็พยายามจะบอกเค้าว่าเล่นให้รู้จักเล่น แบ่งเวลาให้ถูก ถ้าคนเล่นตลอดก็ไม่มีเวลามาทานข้าวด้วยกัน หรือบางทีคุยกับเพื่อน เราก็รู้สึกว่ามันเสียเวลา เหมือนคนติดนะ”

(สัมภาษณ์ คุณชัยพร บันดี อายุ 61 ปี อาชีพค้าขาย)

“คนอื่นเขาก็ว่าเอาบ้างนะ เดี่ยวนี้บางทีก็จะนอน คนนั้นไลน์มาคนนี้ไลน์มา บางทีจนตึกจนตื่น เขาก็ว่าอะไรเนี่ย ยังไม่นอนอีกหรือ คือลูกก็เล่นนาน ก็มันเพื่อนหลายคน บางทีคนส่งวีดีโอมาเราก็เปิดดูก็จะจบ”

(สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ แยมชะมัง อายุ 71 ปี อาชีพ อดีตนักงานบริษัทไทยโปลา)

วัตถุประสงค์ที่ 3: เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยเชิงสำรวจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามแบบประเมินของ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530) ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว และ ความสัมพันธ์กับคนภายนอกครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งครอบคลุมมิติการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นรวม 4 มิติ ได้แก่ การเปิดเผยตนเอง ความไว้วางใจ ความรู้สึกร่วมกัน และความสนิทสนม สามารถสรุปผลเป็นจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามตารางที่ 4.47 ดังนี้

ตารางที่ 4. 47 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว ของผู้สูงอายุไทย

การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
การเปิดเผยตนเอง						4.16	0.671	สูง
1.1ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้คนในครอบครัวฟังอย่างเปิดเผย เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น	105 (26.3)	244 (61.0)	43 (10.8)	7 (1.8)	1 (0.3)	4.11	0.671	สูง
1.2 ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟัง	143 (35.8)	207 (51.8)	44 (11.0)	5 (1.3)	1 (0.3)	4.21	0.703	สูง
1.3 เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเขามักปรึกษากันให้ฟัง	116 (29.0)	234 (58.5)	46 (11.5)	4 (1.0)	0 (0.0)	4.15	0.649	สูง
ความไว้วางใจ						4.12	0.660	สูง
1.4 ฉันรู้สึกว่าคุณค่าไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ	104 (26.0)	243 (60.8)	49 (12.3)	4 (1.0)	0 (0.0)	4.11	0.640	สูง
1.5 เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน	87 (21.8)	239 (59.8)	62 (15.5)	11 (2.8)	1 (0.3)	4.00	0.711	สูง
1.6 ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดกับพวกเขา	138 (34.5)	224 (56.0)	36 (9.0)	2 (0.5)	0 (0.0)	4.24	0.629	สูง

การสร้างความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยง เบน มาตร ฐาน (S.D.)	การแปล ความหมาย
มีความรู้สึกร่วมกัน						4.26	0.619	สูง
1.7 เรา รู้สึก เบิกบานใจ ในการ ทำกิจกรรมเดียวกัน	155 (38.8)	217 (54.3)	24 (6.0)	3 (0.8)	1 (0.3)	4.30	0.638	สูง
1.8 ฉัน กับ พวก เขา ปรึกษาหารือกันได้ในเรื่อง ที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำ ด้วยกัน	139 (34.8)	238 (59.5)	20 (5.0)	3 (0.8)	0 (0.0)	4.28	0.590	สูง
1.9ฉันกับพวกเขายกย่องซึ่งกัน และกัน	129 (32.3)	232 (58.0)	36 (9.0)	3 (0.8)	0 (0.0)	4.21	0.629	สูง
ความสนิทสนม						3.80	0.730	สูง
1.10 ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา	72 (18.0)	189 (47.3)	132 (33.0)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.755	สูง
1.11ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่ กับพวกเขา	61 (15.3)	211 (52.8)	121 (30.3)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.717	สูง
1.12ฉันและพวกเขา รู้สึกเป็น ตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน	59 (14.8)	208 (52.0)	126 (31.5)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.79	0.718	สูง
รวม						4.09	0.671	สูง

จากตารางที่ 4.47 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.09 เมื่อวิเคราะห์การสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละด้าน พบว่า

1.)**ด้านการเปิดเผยตนเอง** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดเผยตนเองกับผู้อื่นโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดเผยตนเองในระดับสูง ได้แก่ “ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟังมากที่สุด” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.21 รองลงมาคือ “เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเรามักปรึกษาหารือให้กันฟัง” และฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้คนในครอบครัวฟังอย่างเปิดเผย เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15 และ 4.11 ตามลำดับ

2.)**ด้านความไว้วางใจ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.12 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจในระดับสูง ได้แก่ “ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.24 รองลงมาคือ “ฉันรู้สึกว่าพวกเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ” และ “เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11 และ 4.00 ตามลำดับ

3.)**ด้านความรู้สึกร่วมกัน** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกร่วมกัน โดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกร่วมกันในระดับสูง ได้แก่ “เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30 รองลงมาได้แก่ “ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำด้วยกัน” และ “ฉันกับพวกเขายกย่องซึ่งกันและกันน้อยที่สุด” คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 4.21 ตามลำดับ

4.)**ด้านความสนิทสนม** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนิทสนมกัน โดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนิทสนมกันในระดับสูง ได้แก่ “ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมาคือ “ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่กับพวกเขา” และ “ฉันและพวกเขารู้สึกเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และ 4.22 ตามลำดับ

ตารางที่ 4. 48 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ครอบคลุมของผู้สูงอายุ

การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
การเปิดเผยตนเอง						3.52	0.908	ปานกลาง
2.1 ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้กลุ่มเพื่อนฝูงฟังอย่างเปิดอก เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น	27 (6.8)	172 (43.0)	113 (28.3)	76 (19.0)	12 (3.0)	3.39	0.955	ปานกลาง

2.2 ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟัง	35 (8.8)	182 (45.5)	85 (21.3)	80 (20.0)	18 (4.5)	3.34	1.035	ปานกลาง
การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
2.3 เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเขามักปรับทุกข์ให้กันฟัง	57 (14.3)	240 (60.0)	84 (21.0)	17 (4.3)	2 (0.5)	3.83	0.735	สูง
ความไว้วางใจ						3.69	0.754	สูง
2.4 ฉันรู้สึกว่าพวกเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ	56 (14.0)	219 (54.8)	105 (26.3)	17 (4.3)	3 (0.8)	3.77	0.767	สูง
2.5 เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน	46 (11.5)	204 (51.0)	124 (31.0)	23 (5.8)	3 (0.8)	3.66	0.783	ปานกลาง
2.6 ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา	43 (10.8)	177 (44.3)	172 (43.0)	6 (1.5)	2 (0.5)	3.63	0.713	ปานกลาง
ความรู้สึกร่วมกัน						3.92	0.663	สูง
2.7 ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำด้วยกัน	67 (16.8)	275 (68.8)	50 (12.5)	6 (1.5)	2 (0.5)	3.99	0.631	สูง
2.8 เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน	70 (17.5)	249 (62.3)	74 (18.5)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.95	0.673	สูง
2.9ฉันกับพวกเขาคุยเรื่องซึ่งกันและกัน	53 (13.3)	239 (59.8)	99 (24.8)	7 (1.8)	2 (0.5)	3.83	0.684	สูง
ความสนิทสนม						3.80	0.730	สูง
2.10 ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา	72 (18.0)	189 (47.3)	132 (33.0)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.755	สูง
2.11ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่กับพวกเขา	61 (15.3)	211 (52.8)	121 (30.3)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.717	สูง
2.12ฉันและพวกเขารู้สึกเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน	59 (14.8)	208 (52.0)	126 (31.5)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.79	0.718	สูง
รวม						3.80	0.736	สูง

จากตารางที่ 4.48 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 จากคะแนนเต็ม 5 และค่าของความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.736 โดยพิจารณาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละด้าน พบว่า

1.)ด้านการเปิดเผยตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดเผยตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดเผยตนเองในระดับสูง ได้แก่ “ฉันและพวกเขาหมักหมมกับรับทุกซีให้กันฟัง” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83 และมีการเปิดเผยตนเองในระดับปานกลาง ได้แก่ “ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้กลุ่มเพื่อนฝูงฟังอย่างเปิดอก เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.39 รองลงมาคือ “ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟังน้อยที่สุด” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.34

2.)ด้านความไว้วางใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.79 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความไว้วางใจในระดับสูง ได้แก่ “ฉันรู้สึกว่าเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.77 และมีความไว้วางใจในระดับปานกลาง ได้แก่ “เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉันมากที่สุด” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.66 รองลงมาได้แก่ “ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.63

3.)ด้านความรู้สึกร่วมกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกร่วมกัน โดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคล้ายคลึงกันในระดับสูง ได้แก่ “ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำด้วยกัน” สูงที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.99 รองลงมาคือ เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน และฉันกับพวกเขาแยกย่อยซึ่งกันและกัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95 และ 3.83 ตามลำดับ

4.)ด้านความสนิทสนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนิทสนมกัน โดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนิทสนมกันในระดับสูง ได้แก่ “ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา” เท่ากับ “ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่กับพวกเขา” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.81 รองลงมาคือฉันและพวกเขารู้สึกเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกันน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.79

ตารางที่ 4. 49 แสดงการเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์

การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
การเปิดเผยตนเอง						4.16	0.671	สูง
1.1ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้ตนในครอบครัวฟังอย่างเปิดอกเพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น	105 (26.3)	244 (61.0)	43 (10.8)	7 (1.8)	1 (0.3)	4.11	0.671	สูง
1.2 ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟัง	143 (35.8)	207 (51.8)	44 (11.0)	5 (1.3)	1 (0.3)	4.21	0.703	สูง
1.3 เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเขามักปรับทุกข์ให้กันฟัง	116 (29.0)	234 (58.5)	46 (11.5)	4 (1.0)	0 (0.0)	4.15	0.649	สูง
ความไว้วางใจ						4.12	0.660	สูง
1.4 ฉันรู้สึกว่าเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ	104 (26.0)	243 (60.8)	49 (12.3)	4 (1.0)	0 (0.0)	4.11	0.640	สูง
1.5 เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน	87 (21.8)	239 (59.8)	62 (15.5)	11 (2.8)	1 (0.3)	4.00	0.711	สูง
1.6 ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา	138 (34.5)	224 (56.0)	36 (9.0)	2 (0.5)	0 (0.0)	4.24	0.629	สูง
มีความรู้สึกร่วมกัน						4.26	0.619	สูง
1.7 เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน	155 (38.8)	217 (54.3)	24 (6.0)	3 (0.8)	1 (0.3)	4.30	0.638	สูง
1.8 ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่เราจะทำด้วยกัน	139 (34.8)	238 (59.5)	20 (5.0)	3 (0.8)	0 (0.0)	4.28	0.590	สูง
1.9ฉันกับพวกเขายกย่องซึ่งกันและกัน	129 (32.3)	232 (58.0)	36 (9.0)	3 (0.8)	0 (0.0)	4.21	0.629	สูง
ความสนิทสนม						3.80	0.730	สูง

การสร้างความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่นในมิติต่างๆ	ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยง เบน มาตร ฐาน (S.D.)	การแปล ความหมาย
	72 (18.0)	189 (47.3)	132 (33.0)	5 (1.3)	2 (0.5)			
1.10 ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา	72 (18.0)	189 (47.3)	132 (33.0)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.755	สูง
1.11 ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่ กับพวกเขา	61 (15.3)	211 (52.8)	121 (30.3)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.81	0.717	สูง
1.12 ฉันและพวกเขารู้สึกเป็น ตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน	59 (14.8)	208 (52.0)	126 (31.5)	5 (1.3)	2 (0.5)	3.79	0.718	สูง
รวม						4.09	0.671	สูง

จากตารางที่ 4.49 พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งกับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัวอยู่ในระดับสูง ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดแล้วพบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การเปิดเผยตนเอง” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาคือ “ความรู้สึกร่วมกัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26 สำหรับมิติการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “ความรู้สึกร่วมกัน” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.92 และ “ความสนิทสนม” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80

ทั้งนี้ ระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว ทุกด้าน ยกเว้น ด้านความสนิทสนม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.80

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นของผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในสังคมไทย โดยรวมแล้วพบว่า แอปพลิเคชันไลน์ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นมากขึ้น โดยเป็นสื่อช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัว

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า สำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว แนวโน้มการสื่อสารนั้นจะเป็นไปในเชิงลึก คือคุยเรื่องเดิม แต่มีการเปิดเผยตนเองรวมทั้งเพิ่มรายละเอียดของการสื่อสาร เพิ่มระยะเวลาการสื่อสารมากขึ้น ทำให้รู้สึกสนิทสนม แน่นแฟ้นมากขึ้น โดยผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่ง (8 คน จาก 12 คน) กล่าวถึงความสัมพันธ์ในเชิงลึกกับบุคคลในครอบครัวดังนี้

“บางอย่างที่ใช้ไลน์คุยกันมากขึ้นก็เช่นพวกความรู้สึก ปกติก็ไม่ค่อยพูด แต่ใช้ส่งสติ๊กเกอร์ทางไลน์

คิดถึงนะ รักนะ บางทีลูกส่งมา เออเราก็รู้สึกดี บางทีเราถามเค้าเรื่องอะไรก็รู้สึกสนิทกันมากขึ้น เพราะผมกับลูกอยู่ไกล โทรศัพท์ก็ยังไม่สะดวกเท่าไลน์ เพราะไลน์เนี่ยถ้าเราคุยไป เค้าเปิดดูถ้าเค้าไม่ว่างก็ยังไม่ตอบ เหมือนไม่รบกวาน”

(สัมภาษณ์ คุณชัยพร ปันตี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว สำหรับคนแก่เนี่ยแม่คิดว่าความสัมพันธ์จะดีขึ้นนะ เพราะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อลูกหลาน

ออกไปทำงาน กันหมด เราก็รู้สึกไม่เหงา ยังได้ติดต่อเขาอยู่เรื่อยๆ บางทีกับสามีเนี่ยเค้าก็จะส่งสวัสดีตอนเช้ามาให้เราทุกวันนะ ขนาดอยู่บ้านเดียวกัน มันก็ทำให้เรารู้สึกดีต่อกันมากขึ้น เหมือนพิเศษกว่าปกติ แต่จริงๆ แล้วบางเรื่องที่เป็นเรื่องสำคัญๆ แม่ก็อยากจะคุยกับเขาตัวต่อตัวมากกว่า ไลน์แค้มาเสริมบางช่วงเท่านั้น”

(สัมภาษณ์ นางสุชาดา ปันตี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“ส่วนกับลูกก็คุยบ้าง แต่ลูกก็ทำงานไม่ค่อยมีเวลาว่าง บางทีไม่ค่อยเจอกัน เพราะกลับมาที่ดึกแล้วจริงๆ พอมันไลน์ก็คุยกันมากขึ้น อย่างเช่น ไลน์หาลูกว่าวันนี้กลับบ้านไหม จะกินอะไรเดี๋ยวแม่ทำคอยไว้ให้ บางทีลูกตอบว่าเออแม่พอดีมีเพื่อนชวนกิน แม่กินไปเลย แบบนี้เราก็จะได้อรุ้ แล้วก็ง่ายกว่าโทรศัพท์ เพราะบางทีคุยโทรศัพท์เขาก็ไม่ค่อยคุยกับเรานะลูก บางทีโทรไปก็ถามว่าแม่มีอะไรไหมครับ เดี่ยวแค่นี้ก่อนนะติดธุระแบบนี้ ผมว่างจะโทรมา เขาก็ไม่ค่อยโทร

มา แต่พอมีไลน์นะเราไปเที่ยวที่ไหนเราก็ไลน์บอกลูก เขาก็จะตอบนะ แสดงความคิดเห็นกับเราบ้าง คือได้คุยกันมากกว่าคุยโทรศัพท์อีก”

(สัมภาษณ์ คุณสุรณี พันธ์ประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

“อย่างหลานคนนี้ น้องมะนาวเนี่ย ถ้าส่งไลน์ไปเขาจะรับทันทีและเขาจะตอบด้วย แสดงว่าเขาสนใจอยู่แล้วพวกนี้ เราก็คิดว่าเด็ก เยาวชนไม่ว่ารุ่นไหนก็น่าจะชอบแบบนี้ ติดไลน์กัน เราก็เลยหยิบตรงนี้ขึ้นมา เช่น เราจะถามเขาแกล้งๆ หรือว่าเราแกล้งไม่รู้อะ อย่างคำศัพท์ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ แล้วก็คำราชาศัพท์ แล้วก็การเขียนหนังสือ ผิดถูก ตัวสะกด ถ้าเขาไม่ทราบ ไม่รู้ก็จะไปค้นคว้าเพื่อที่จะมาตอบเรา ก็ทำให้เขาได้ความรู้ด้วย นี่เราก็ถือวิกฤตเป็นโอกาสได้เหมือนกัน เป็นประโยชน์ ก็เมื่อสังคมมันเป็นอย่างนี้แล้ว เราก็ต้องหาอะไรให้เขาปรับให้เข้ากับสังคม

นี่ก็ทำให้เรากับลูกหลานวัยอื่นที่ต่างกันเนี่ยเข้าใจกันมากขึ้น สามารถที่จะสื่อสารกัน ได้เข้าใจ เขาจะเข้าใจทางไลน์มากกว่า คือถ้าคุยกันธรรมดาเขาจะไม่ตอบเราอย่างนี้หรอก เพราะเขาสนใจอยู่แล้วใช่ไหม เราก็พอใจสำหรับเพื่อนรุ่นเดียวกันเราก็จะคุยกันเรื่องงาน เพราะตอนนี้ยายก็ยังทำงานสาธารณะประโยชน์อยู่ ก็จะมีเพื่อนหลายกลุ่ม เขาก็จะส่งสติ๊กเกอร์ ส่งรูปภาพมาบ้าง ส่งข้อมูลน่าสนใจบ้าง อย่างเช่น สไลด์ตีประจำวัน แบบนี้ เราก็ส่งกลับไปแบบนี้ มันสนุกดี มีสีสัน”

(สัมภาษณ์ คุณวัฒนา อมรมณีพงศ์ อายุ 75 ปี อาชีพ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข)

“ความสัมพันธ์กับครอบครัว ก็ดีขึ้น เราก็จะมีกลุ่มครอบครัวไว้คุยกันอยู่แล้ว สำหรับลูกบาง เรื่องที่เราอยากจะทำหรือว่ากล่าว พูดทางไลน์ก็รู้สึกว่าจะดีกว่า คือไม่รุนแรงเท่า แล้วเราก็มีเวลาคิดก่อนจะพิมพ์ใช่ไหม ถ้ายังไม่ดีเราก็แก้พิมพ์ใหม่ค่อยส่ง แต่บางทีคำพูดถ้าพูดไปแล้วเราเอาคืนไม่ได้ แต่ถ้าพูดผ่านไลน์มันก็ทำให้รู้สึกสบายใจที่จะค่อยๆ สอนเขามากกว่า”

(สัมภาษณ์ คุณวรรณมา สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข)

“เราได้คุยกันมากขึ้น เปิดใจมากขึ้นนะ ในเรื่องบางอย่างที่เราไม่เคยพูดแบบตัวต่อตัวกับลูกหลาน บางทีเราอย่างเตือนอะไรบางอย่างในสิ่งที่ดีๆ หรือส่งกำลังใจ ส่งความรู้สึกที่บางทีพูดกันตรงๆก็เขิน ส่งทางไลน์ก็จะสะดวกกว่า บางทีก็ส่งรูปต่ายย คนในครอบครัวไปให้หลานๆดู เขาก็จะแฮปปี้ มีความสุข”

(สัมภาษณ์ คุณวิเชียร อดิษฐ์ อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข)

สำหรับคนในครอบครัว จริงๆแล้ว พอใช้ไลน์ก็คุยกันจริงๆ ก็น้อยลงนะ คุยกันผ่านไลน์มากกว่า เป็นเพราะอยู่ไกลด้วย ไม่ได้เจอกัน แต่เราก็รู้สึกว่าได้ใจที่เขาตอบเราทุกครั้ง เวลาเขาไลน์มาเราก็ตอบทุกครั้งเหมือนกัน

(สัมภาษณ์คุณพรรณภา แต่ตระกูล อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตนางานรัฐวิสาหกิจ (ปตท.))

“ลุงมีไลน์กลุ่มนะ ในครอบครัวก็จะมีกลุ่มที่คุยกันสำหรับในครอบครัวเป็น ครอบครัวสุขสันต์ คือครอบครัวลุงเป็นครอบครัวที่ไม่มีความทุกข์นะ เวลาคุยไลน์ก็มีแต่เรื่องดีๆ ไม่มีเรื่องทุกข์ส่งแต่สิ่งดีๆ ความห่วงใยให้กันแบบนี้ ลูกสาวก็เลยตั้งกรุ๊ปชื่อว่า ครอบครัวสุขสันต์”

(สัมภาษณ์สุชาติ ภูรินทร์ อายุ 74 อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

ทั้งนี้ สำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว พบว่า แนวโน้มการสื่อสารจะเป็นไปในแนวกว้าง คือ มีความหลากหลายของเรื่องที่สื่อสารกัน เน้นการสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลข่าวสารทั่วไปมากกว่าการลงรายละเอียด หรือการเปิดเผยตนเอง โดยผู้สูงอายุกว่าครึ่ง กล่าวถึงการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร สอบถามเรื่องราวทั่วไป และบางส่วนใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อนัดพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนฝูง

“ความสัมพันธ์กับเพื่อน บ้าก็คิดว่าได้แลกเปลี่ยนมากขึ้น เราชอบส่งสติ๊กเกอร์ พยายามหารูปมาแลกกัน มันสนุก รู้สึกทันสมัยกว่าพิมพ์เฉยๆ พิมพ์แล้วมันเขย แลกเปลี่ยนข่าวต่างๆก็เหมือนกัน มันทำให้เรามีความรู้ที่หลากหลาย พอได้แลกเปลี่ยนความคิดก็รู้สึกว่าเราสนิทกันมากขึ้นอีก”

(สัมภาษณ์ คุณวรรณ สุวรรณรัตน์ อายุ 64 ปี อาชีพ อดีตราชการครู)

“ส่วนมากผมคุยกับเพื่อนมากกว่าลูกนะ พูดคุยกันเรื่องข่าวคราวทั่วไป สารทุกข์สุขดิบ นัดพบปะ หรือบางทีรู้ว่าลูกหลานใครแต่งงาน ญาติใครเสีย ก็จะไปงาน เขา”

(สัมภาษณ์คุณชัยพร ปันดี อายุ 61 ปี อาชีพค้าขาย)

“เวลาคุยส่วนมากก็คุยกับเพื่อน เขาชอบส่งรูปกันเราก็จะส่งรูปตอบ บางทีก็บันทึกกรอบไว้เยอะมากในโทรศัพท์เพื่อส่งให้กันนี้แหละ

(สัมภาษณ์ คุณสุรณี พันธ์ประสิทธิ์ อายุ 70 ปี อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว)

“สำหรับเพื่อนแม่ก็จะมีกลุ่มศึกษานารี มีกลุ่มไปถึงโรงเรียนประถมเลย มันก็จะไปคนละกลุ่มอย่างนี้เวลาในไลน์กลุ่มเนี่ยนะ พอเข้ามาปุ๊บเค้าก็จะมีคนส่งไลน์เข้ามาพีบๆๆๆ ใครมีอะไรเค้าก็จะส่งกันมา บางคนก็ส่งรูปภาพมาทักทายบ้าง บางคนก็ส่งเรื่องราวความรู้นู่นนี่ บาง

คนก็ส่งมุกตลก อะไรก็ตามที่เค้าหากันมาเค้าก็ส่งกันมา ซึ่งแต่ก่อนจริงๆแม่ก็ติดต่อนะ กับเพื่อนโรงเรียนเก่า แต่คนที่ติดต่อกันได้เจอกันได้มันก็น้อย แต่พอมีไลน์ คนที่อยู่กรุงเทพหรือต่างจังหวัดก็มาเล่นไถ่ คนก็มากขึ้น แต่ถ้าจริงๆสมัยก่อนเนี่ยเราอยู่ที่ไหนก็จะเจอกันเฉพาะที่อยู่ละแวกเดียวกัน เล่นแชร์กันเดือน ละครั้ง หรือโทรมานัดกันไปกินกัน แต่พอมีไลน์แล้วตั้งแต่มาเล่นเนี่ย วันเกิดเพื่อนไม่ว่าคนไหน บางคนอยู่ อเมริกา วันเกิดปู่เราก็จะส่งแฮปปี้เบิร์ดเดียไปใบกรูป เป็นร้อยคนก็ส่งกันเข้าไป ทำให้รู้สึกดีนะ”

(สัมภาษณ์ นางสุชาดา ปันดี อายุ 61 ปี อาชีพ ค้าขาย)

“ปามีเพื่อนใหม่ๆรู้จักจากในไลน์เยอะขึ้น ใครมีอะไรก็จะบอกกัน ทุกเช้าก็จะส่งมาทักทายกัน บางทีเช้าวันอังคารเราก็ส่งรูปดอกกุหลาบสีชมพูไปให้เขา ก่อนนอนก็ส่งหลับฝันดีนะ แบบนี้ก็จะรู้สึกดีต่อกันมากขึ้น”

(สัมภาษณ์คุณพรวิภา ศุขเจริญ อายุ 70 ปี อาชีพ แม่บ้าน)

“ปกติเวลาคุยก็ไม่ค่อยเป็นเรื่องงานนะ ถ้ามีก็เป็นพวกนัดจัดกิจกรรมที่ไหน วันนี้จะไปซ้อมอะไรเพราะว่าจะสอนแม่ไม้มวยไทยด้วย ในผู้สูงอายุ เดี่ยวจะมีการแข่งขัน ก็จะมีการส่งรูปกิจกรรม แต่ที่คุยบ่อยๆก็จะเป็นการทักทาย ส่งคำสวัสดิ์กันมากกว่า”

(สัมภาษณ์ คุณวิเชียร อมฤต อายุ 62 ปี อาชีพ อดีตข้าราชการกรมทางหลวง)

“ปกติเวลาคุยก็ไม่ค่อยเป็นเรื่องงานนะ ถ้ามีก็เป็นพวกนัดจัดกิจกรรมที่ไหน วันนี้จะไปซ้อมอะไรเพราะว่าจะสอนแม่ไม้มวยไทยด้วย ในผู้สูงอายุ เดี่ยวจะมีการแข่งขัน ก็จะมีการส่งรูปกิจกรรม แต่ที่คุยบ่อยๆก็จะเป็นการทักทาย ส่งคำสวัสดิ์กันมากกว่า”

(สัมภาษณ์คุณเชษฐ ส่องภักดี อายุ 74 ปี อาชีพอดีตข้าราชการตำรวจ ปัจจุบันครูสอนแม่ไม้มวยไทยชมรมผู้สูงอายุ)

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 4: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุ

จากสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้จำนวน 2 ข้อ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ปรากฏดังตารางที่ 4.50 – 4.58

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.1 ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.2 ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.3 ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุไทย

ตารางที่ 4. 50 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทย

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุในสังคมไทย	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	Sig. (2-tailed)
ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	0.412*	0.000
ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์	0.409*	0.000
ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ	0.293*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.50 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยจากการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้ออปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

1.) ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย ($P=0.000$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทย เท่ากับ 0.412 หมายความว่า ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้ฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทยมากขึ้นด้วย

2.) ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์ระดับกับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย ($P=0.000$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุในสังคมไทย เท่ากับ 0.409 หมายความว่า ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการรับรู้ตนเองของผู้สูงอายุไทยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทยมากขึ้นด้วย

3.) ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย ($P=0.00$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทย เท่ากับ 0.293 หมายความว่า ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการรับรู้ตนเองเชิงบวกของผู้สูงอายุไทยมากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 5: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นของผู้สูงอายุในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.1พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.1.1ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.1.2ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงกับบุคคลภายในครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.1.3 ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆกับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

ตารางที่ 4. 51 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์	ระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	Sig. (2-tailed)
ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	0.123*	0.000
ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์	0.181*	0.000
ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ	0.053	0.290

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.51 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

- ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว เท่ากับ 0.123 หมายความว่า ความถี่ในใช้งานฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีระดับการใช้งานฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัวมากขึ้นด้วย

- ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว เท่ากับ 0.181 หมายความว่า ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัวมากขึ้นด้วย

- ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายในครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2.1ระดับการใช้งานฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2.2ระดับการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2.3 ระดับวัตถุประสงค์ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

ตารางที่ 4. 52 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์	การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	Sig. (2-tailed)
ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันประเภทต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์	0.311*	0.000
ความถี่การสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์	0.352*	0.000
ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์วัตถุประสงค์ต่างๆ	0.192*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.52 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

- ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างประเภทฟังก์ชัน

และ

ความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงกับบุคคลภายนอกครอบครัว เท่ากับ 0.311 หมายความว่า ประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีประเภทฟังก์ชันและความถี่ในการใช้ฟังก์ชันต่างๆ ของแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัวมากขึ้น

- ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวเท่ากับ 0.352 หมายความว่า ความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์กับระดับการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันไลน์มากขึ้น ค่าเฉลี่ยการสร้างสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัวมากขึ้น

- ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับระดับการสร้างสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว

โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับระดับการสร้างสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัว เท่ากับ 0.192 หมายความว่า ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กับการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มากขึ้น ระดับการสร้างสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลภายนอกครอบครัวมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรพินธุ์ จารุวรรณ. (2541). ดนตรีไทยร่วมสมัยกับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิต. ปรินญา มหาลัยเทคโนโลยี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). รายงานการวิจัย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. Retrieved 16 กุมภาพันธ์, 2558, from <http://www.search.smartshopping.com/websearch1.php?keywords>
- กรมส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2555). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2555. Retrieved 16 กุมภาพันธ์, 2558, from http://www.oppo.opp.go.th/info/Report_OlderSituation55-TH.pdf
- กรุงเทพธุรกิจ. (2557). ส่องคนเสฟสื่อปี'57 ยุคสารพัดแพลตฟอร์ม. Retrieved 25 เมษายน 2558, from <http://www.bangkokbiznews.com/mobile/view/news/555156>
- กาญจนา แก้วเทพ, & คณะ. (2554). ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ. โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2553). การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณติต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชญัญญา เภกนันทน์. (2556). รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับสื่อ และการยอมรับนวัตกรรมของผู้บริโภคสูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการสื่อสารการจัดการแบบบูรณาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐญา มาเกิด. (2554). พฤติกรรมการใช้ไอโฟนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้แอปพลิเคชัน. สารนิพนธ์ ปรินญา มหาลัยเทคโนโลยีเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ดร.ชาติรี ใต้ฟ้าพูล. (2557). ทศนคติและความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตและการจับจ่ายของผู้บริโภคที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารินทร์ สวัสดิ์เสวี. (2545). การแปลงตัวตนในหองสนทนาบนอินเทอร์เน็ต. ปรินญามหาลัย สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ัญญลักษณ์ เทียนดี. (2543). การ เปิดรับสื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้หญิงที่มีต่อการประกวดสำหรับผู้หญิงในฐานะกิจกรรมการตลาด
- ัญญวัฒน์ กาบคำ. (2553). สังคมออนไลน์ (Social Media)คืออะไร. Retrieved 2 มีนาคม, 2558, from <https://krunum.wordpress.com/2010/06/02/social-network/>

- แนวหน้า. (2558). ผู้สูงอายุนิยมอ่านหนังสือเวลาว่างใช้ไลน์คุยกับครอบครัวเพื่อนฝูง. Retrieved 16 กุมภาพันธ์ 2558, from <http://m.naewna.com/view/highlight/153092>
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). ผู้สูงอายุไทย กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- บัณฑิต เคียงธนสมบัติ. (2547). การสนับสนุนทางสังคม การมีกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรมาภรณ์ เกษียรสินธุ์. (2555). กลยุทธ์การสื่อสารในการสอนคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจวบเหมาะ, ว., & ศิริบุญ, แ. ศ. (2553). “ประชากรสูงอายุไทย”. รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552 สถาบันวิจัยผู้สูงอายุไทย(มส.ผส.).
- . ประชาชาติธุรกิจ. (2558). ปักหมุด OPPY LIFE ตอบโจทย์สังคมสูงวัยหัวใจ "ไฮเทค". Retrieved 16 กุมภาพันธ์ 2558, from http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1424160450
- มลินี สมภพเจริญ. (2556). ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล. นนทบุรี: สองขาครีเอชั่น.
- มาลี เลิศมาลีวงศ์, & สุทธิศรี ตรีกุลสิทธิโชค. (2538). ความสามารถในการดูแลตนเอง แรงสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. รามาธิบดีเวชสาร.
- รศ. วงหทัย ต้นชีวะวงศ์. (ม.ป.ป.). (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้โมบายแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน และแท็บเล็ต. Retrieved 2 มีนาคม, 2558, from <https://sites.google.com/site/ekkhapolwiplatin/paccay-thi-mi-phl-tx-kar-chi-mo-bay-xaeph-phli-khecha-nbn-sma-rth-fon-laea-thaeblet>
- เรวดี ศักดิ์ดุยธรรม. (2555). ส่วนติดต่อผู้ใช้คอมพิวเตอร์มือถือที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศหญิง หิรัญโร. (2545). รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างความสอดคล้องในตนเองกับความชื่นชอบและความพึงพอใจในตราสินค้า. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิไลวรรณ ทองเจริญ. (2545). การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สรีรวิทยา จิตสังคม และจิตวิญญาณในผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ศิริบุญการพิมพ์.
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2556). โฉมรูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์บนสมาร์ทโฟน: ข้อดี และข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน. วารสารนักบริหาร.
- สมศรี สัจจะสกุลรัตน์. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียน อัจฉริยะ สภาวะแวดล้อมทางคลินิกกับความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามธุรกิจ. (2558). สูงวัยก็คลั่ง LINE ออนไลน์มาร์เก็ตติ้งมีเฮ. Retrieved 12 พฤษภาคม, 2558, from http://www.siamturakij.com/main/news_content.php?nt=4&nid=5676
- สิริพร สุทธิญา. (2550). พฤติกรรมการดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาดา พลาชัยภิมยศิลป์. (2552). แนวโน้มการใช้โมบายแอปพลิเคชัน. วารสารนักบริหาร.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุ และการศึกษาจากระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย. ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชัน สันติไชยกุล. (2547). รูปแบบการดำเนินชีวิต การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และการรับนวัตกรรมสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์. (2551). จิตวิทยาผู้สูงอายุ. . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอมิกา เหมมินทร์. (2556). พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.8(1).
- David L. Loudon, & Albert J. Della Bitta. (1993). *Consumer Behavior*: McGraw – Hill International, Inc. .

- Ericsson. (2014). An Ericsson Consumer Insight Summary. Retrieved 25 เมษายน, 2558, from <http://www.ericsson.com/res/docs/2014/performance-shapes-smartphone-behavior.pdf>
- George Linda K., & Bearon Lucille. (1980). The Quality of Life in Older Persons: Meaning and Measurement. *Human Sciences Press*.
- Havighurst, R. J. (1963). *Studies in Adolescence*. . Newyork: The Macmillan Company.
- Hendricks, C., & Hendricks, S. (1986). A theory and method of love. . *Journal of Personality and Social Psychology, Vol 50(2)*.
- Lemon, B. W., Bengston, V. L., & Peterson, J. A. (1972). An exploration of the activities theory of aging: Activity types and lifesatisfaction among in-moves to retirement community. *Journal of Gerontology*.
- Neugarten, B. K., Havighurst, R. J., & Tobin, S. S. (1968). *Personality and patterns of aging in middle age and aging Chicago*. University of Chicago, Chicago.
- Powell D.H. (1983). Understanding human adjustment : Norm al adaptation through The Life cycle. MA.Little Brown. Boston.
- Rosenberg M. (1965). Society and the adolescent self-image. Princeton: Princeton University Press.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

คำชี้แจง: ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าช่อง ที่ตรงกับคำตอบของท่านมากที่สุด

ส่วนที่1: แบบสอบถามลักษณะทางประชากรศาสตร์

- 1.) เพศ ชาย หญิง เพศทางเลือก
- 2.) อายุ
 - 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี
 - 80 ปีขึ้นไป
- 3.) ระดับการศึกษา
 - ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา
 - ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา ปริญญาตรี
 - ปริญญาโท ปริญญาเอก
- 4.) สถานภาพ
 - โสด สมรส และอยู่ร่วมกับคู่สมรส
 - สมรสแต่แยกกันอยู่กับคู่สมรส(ไม่หย่าร้าง) หย่าร้าง
 - คู่สมรสเสียชีวิต
- 5.) ปัจจุบันท่านยังทำงานอยู่หรือไม่?
 - ไม่ได้ทำงาน/เกษียณอายุ
 - ยังทำงานอยู่
- 6.) ปัจจุบันท่าน กำลัง ประกอบอาชีพ หรือก่อนเกษียณอายุ ท่าน เคย ประกอบอาชีพใดต่อไปนี้
 - พนักงานบริษัทเอกชน เจ้าของธุรกิจ
 - ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพอิสระ
 - พ่อบ้าน/แม่บ้าน อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 7.) รายได้ต่อเดือน
 - ต่ำกว่า 15,000 บาท 15,001-25,000 บาท
 - 25,001-35,000 บาท 35,001-45,000 บาท
 - 45,001-50,000 บาท 55,001-65,000 บาท
 - 65,000 บาทขึ้นไป

8.) รายได้ที่ท่านได้รับในปัจจุบันมาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รายได้จากเงินบำนาญ / เงินเก็บจากการทำงาน รายได้จากคู่สมรส
 รายได้จากบุตรหลาน อื่นๆโปรดระบุ.....

9.) ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใครในครอบครัว

- อยู่คนเดียวตามลำพัง อยู่กับคู่สมรส
 อยู่กับคู่สมรสและบุตรหลานจำนวน.....คน อยู่กับบุตรหลาน จำนวน.....คน
 อยู่กับญาติ จำนวน.....คน อยู่กับเพื่อน จำนวน.....คน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

10.) ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ใด

- บ้านพักส่วนตัว บ้านเช่า/คอนโดมิเนียม
 บ้านของบุตรหลาน/ญาติ บ้านพักสำหรับคนชรา
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่2: พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์

คำชี้แจง: ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าช่อง ที่ตรงกับคำตอบของท่านมากที่สุด

1. ระยะเวลาที่ท่านใช้แอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ยในแต่ละวัน

- น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน 1-3 ชั่วโมง ต่อวัน
- 4-6 ชั่วโมง ต่อวัน 7-10 ชั่วโมง ต่อวัน
- 10 ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน

2. ความบ่อยครั้งที่ท่านใช้งานแอปพลิเคชันไลน์เฉลี่ยในแต่ละวัน

- 1 ครั้ง ต่อวัน 2 – 5 ครั้ง ต่อวัน
- 6 – 10 ครั้ง ต่อวัน มากกว่า 10 ครั้งต่อวัน

ประเภทฟังก์ชันของแอปพลิเคชันไลน์ และความบ่อยครั้งที่ท่านใช้งาน	เป็น ประจำ(5)	บ่อยครั้ง (4)	พอคว ร (3)	เป็นครั้ง คราว (2)	ไม่ทำ เลย (1)
สนทนาส่วนบุคคล (Chat)					
สนทนาแบบกลุ่มบุคคล (Group Chat)					
สื่อสารผ่านเสียง (Free Call)					
สื่อสารผ่านภาพและเสียง (Free Video Call)					
ไทม์ไลน์ (Time Line)					
เกมออนไลน์ (Game Online)					
อื่นๆ โปรด ระบุ.....					

ประเภทบุคคล/กลุ่มบุคคล และความ บ่อยครั้ง ที่สื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน ไลน์	เป็น ประจำ(5)	บ่อยครั้ง (4)	พอคว ร (3)	เป็นครั้ง คราว (2)	ไม่ทำ เลย (1)
บุตรหลาน/ญาติพี่น้องและคนใน ครอบครัว					
เพื่อนสนิท					
เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนๆ คนรู้จักทั่วไป					
เพื่อนเก่า					
ประเภทบุคคล/กลุ่มบุคคล และความ บ่อยครั้ง ที่สื่อสารผ่าน แอปพลิเคชันไลน์	เป็น ประจำ(5)	บ่อยครั้ง (4)	พอคว ร (3)	เป็นครั้ง คราว (2)	ไม่ทำ เลย (1)
กลุ่มเพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักผ่านการใช้ แอปพลิเคชันไลน์					
ผู้ซื้อ-ขายสินค้า/บริการ					
อื่นๆ โปรดระบุ					
วัตถุประสงค์ในการใช้งาน แอปพลิเคชันไลน์	มาก (5)	ค่อนข้าง มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย มาก (1)
เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนเรื่องใน ครอบครัว/ปัญหาส่วนตัว					
เพื่อพูดคุย-แลกเปลี่ยนข่าวสารทั่วไป/ เหตุการณ์ประจำวัน					
เพื่อติดต่อเรื่องการทำงาน					
เพื่อติดต่อเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่ม / ร่วมกิจกรรมต่างๆ					

	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย มาก
วัตถุประสงค์ในการใช้งาน แอปพลิเคชันไลน์	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความรู้และ ความบันเทิง					
เพื่อติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ					
เพื่อเล่นเกมออนไลน์					
อื่นๆ โปรดระบุ					

ส่วนที่ 3

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับคำตอบของท่านมากที่สุด

คำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	เฉยๆ (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (1)
1.เมื่อฉันอายุมากขึ้น ฉันรู้สึกสบายมากกว่าที่เคยคิดไว้					
2.ปัจจุบันฉันรู้สึกว่าชีวิตไม่เหงาหงอย					
3.ฉันรู้สึกสุขสบายเหมือนเมื่อตอนอายุยังน้อยกว่านี้					
4.ฉันเชื่อว่าในอนาคตยังมีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นกับฉัน					
5.ฉันยังดูกระฉับกระเฉงดี เมื่อเปรียบเทียบกับคนวัยเดียวกัน					
6.สิ่งต่างๆ ที่ฉันทำยังคงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเหมือนเคย					
7.ฉันยังคงมีแผนจะ做事情ต่างๆ ในวันเวลาข้างหน้า					
8.ปัจจุบันนี้เป็นเวลาที่ดีที่สุดในชีวิตของฉัน					
9.เมื่อหวนคิดถึงความหลัง ฉันรู้สึกชื่นชมตัวเอง					
10.ฉันได้รับความสมหวังในชีวิตไม่น้อย					

ส่วนที่ 4

4.1 ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว

คำชี้แจง: คำถามในส่วนนี้ อธิบายถึงความสัมพันธ์ของท่านกับบุคคล ภายใน ครอบครัวของท่าน ได้แก่ คนรัก/คู่สมรส บุตรหลาน และญาติสนิทของท่าน

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

คำถาม	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง (5)	เห็น ด้วย (4)	เฉย ๆ (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง (1)
1.ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้คนในครอบครัวฟังอย่างเปิดอก เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น					
2.ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟัง					
3.เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน					
4.ฉันรู้สึกว่าพวกเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ					
5.เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเขามักปรับทุกข์ให้กันฟัง					
6.ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา					
7.เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน					
8.ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำด้วยกัน					
9.ฉันกับพวกเขายกย่องซึ่งกันและกัน					
10.ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา					
11.ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่กับพวกเขา					
12.ฉันและพวกเขารู้สึกเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน					

4.2 ความสัมพันธ์กับคนภายนอกครอบครัว

คำชี้แจง: คำถามในส่วนนี้ อธิบายถึงความสัมพันธ์ของท่านกับบุคคล ภายนอก ครอบครัวได้แก่ กลุ่มเพื่อนฝูงของท่าน โปรดตอบคำถามต่อไปโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

คำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	เฉยๆ (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1)
1.ฉันมักเล่าเรื่องต่างๆ ให้กลุ่มเพื่อนฝูงฟังอย่างเปิดอก เพื่อช่วยให้เขาเข้าใจฉันมากขึ้น					
2.ฉันรู้สึกสะดวกใจที่จะเล่าสารทุกข์สุกดิบส่วนตัวของฉันให้พวกเขาฟัง					
3.เมื่อพวกเขามีเรื่องที่ไม่กล้าบอกคนอื่น เขามักเปิดเผยกับฉัน					
4.ฉันรู้สึกว่าพวกเขาไว้วางใจฉันในการพูดคุยเรื่องต่างๆ					
5.เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ฉันและพวกเขามักปรึกษาหารือให้กันฟัง					
6.ฉันรู้สึกสนิทกับพวกเขา					
7.เรารู้สึกเบิกบานใจในการทำกิจกรรมเดียวกัน					
8.ฉันกับพวกเขาปรึกษาหารือกันได้ ในเรื่องที่เราสนใจและเรื่องที่จะทำด้วยกัน					
9.ฉันกับพวกเขาแยกอยู่ซึ่งกันและกัน					
10.ฉันมักรู้สึกอยากใกล้ชิดพวกเขา					
11.ฉันรู้สึกเป็นกันเองเมื่ออยู่กับพวกเขา					
12.ฉันและพวกเขารู้สึกเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ร่วมกัน					

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจุฑารัตน์ ประเสริฐ เกิดวันศุกร์ที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2532 ที่จังหวัดพิษณุโลก สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี สายวิทย์-คณิต ต่อมา เข้ารับการศึกษาที่ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำเร็จการศึกษาเมื่อ ปี พ.ศ. 2554 หลังจากเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตน์มหาบัณฑิต สาขาวิชา วาณิชเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2556

